



**T.C.**  
**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**



**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**  
**SINIF ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI**  
**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE**  
**GÖRSEL SANATLARIN “KÜLTÜR VE MİRAS” ÖĞRENME**  
**ALANI ETKİNLİKLERİNDE KULLANILMASI**

**GONCA KÜÇÜK TURAN**

**İzmir**  
**2023**

**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**  
**SINIF ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI**  
**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GÖRSEL**  
**SANATLARIN “KÜLTÜR VE MİRAS” ÖĞRENME ALANI**  
**ETKİNLİKLERİNDE KULLANILMASI**

**GONCA KÜÇÜK TURAN**

**DANIŞMAN**  
**Dr. Öğr. Üyesi Hanife KESKİN**

**İzmir**  
**2023**

## ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Görsel Sanatların “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı Etkinliklerinde Kullanılması” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

03/08/2023

Gonca KÜÇÜK TURAN



DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU



Tarih: 28/08/2023

**Tez Başlığı:**

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Görsel Sanatların 'Kültür ve Miras' Öğrenme Alanı Etkinliklerinde Kullanılması  
Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **64** sayfalık kısmına ilişkin, **28/08/2023** tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (**Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı**) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 29'dur**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz

Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

**Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15)** ☐

**Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30)** ☒

- ☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- ☐ Kaynakça hariç,
- ☐ Alıntılar dâhil,
- ☐ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

- ☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- ☐ Kaynakça dâhil,
- ☐ Alıntılar dâhil.

**EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı.** ☒

**EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde.** ☐

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

**Adı Soyadı** : Gonca KÜÇÜK TURAN

**Öğrenci No** : 20200100000000000000

**Anabilim Dalı** : Temel Eğitim

**Programı** : Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans

**Statüsü** : Yüksek Lisans ☒

Doktora ☐

**ÖĞRENCİ**

**DANIŞMAN**

Gonca KÜÇÜK TURAN  
28/08/2023

Dr. Öğr. Üyesi Hanife KESKİN  
28/08/2023

**Açıklamalar**

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu ( ☐ ) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 232 393 10 10 veya [turnitin@deu.edu.tr](mailto:turnitin@deu.edu.tr)) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

## TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca bana destek olan, yol gösteren, değerli görüşleri ile çalışmamın şekillenmesinde katkıda bulunan değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hanife Keskin'e, tezim ile ilgili değerli görüşlerini benimle paylaşan ve çalışmama katkı sağlayan değerli jüri üyeleri Doç Dr. Belgin ARSLAN CANSEVER ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZER'e çok teşekkür ederim.

Çalışmamda birlikte uygulama yaptığım öğrencilerime ve çalışmamı gerçekleştirmek için bana sınıfını açan, destek olan Hayriye Özge Döner'e, bu süreçte desteklerini hep hissettiğim İzel Önöz ve Halise Sibel Çetin'e, ricalarımı geri çevirmeyen ve destek olan tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Süreç boyunca bana destek olan eşim Abdullah Can Turan'a her zaman yanımda olduklarını hissettiren, desteklerini her zaman hissettiğim, bugünlerin mimarı olan canım aileme çok teşekkür ederim.

## İÇİNDEKİLER

|                                                                     |      |
|---------------------------------------------------------------------|------|
| ÖZET .....                                                          | vi   |
| ABSTRACT .....                                                      | viii |
| BÖLÜM I.....                                                        | 1    |
| GİRİŞ .....                                                         | 1    |
| 1.1. Problem Durumu.....                                            | 1    |
| 1.2. Amaç ve Önem.....                                              | 3    |
| 1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri .....                  | 4    |
| 1.4. Sınırlılıklar (Opsiyonel) .....                                | 4    |
| 1.5. Varsayımlar (Opsiyonel).....                                   | 5    |
| BÖLÜM II .....                                                      | 6    |
| KURAMSAL ÇERÇEVE.....                                               | 6    |
| 2.1.Eğitim, Öğretim ve Öğrenme .....                                | 6    |
| 2.2.Bloom'un Bilişsel Gelişim Dönemleri .....                       | 7    |
| 2.3.Piaget'in Bilişsel Gelişim Dönemleri.....                       | 7    |
| 2.4. Öğrenme Modelleri .....                                        | 8    |
| 2.4.1. Öğrenme Stilleri Modeli .....                                | 8    |
| 2.4.2. Yapılandırmacı Model .....                                   | 9    |
| 2.4.3.Kuantum Öğrenme Modeli .....                                  | 10   |
| 2.4.4.Öykü Temelli Öğretim.....                                     | 10   |
| 2.5.Sosyal Bilgiler Dersi .....                                     | 11   |
| 2.5.1.Sosyal Bilgiler Öğretiminin Önemi .....                       | 12   |
| 2.5.2.Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacı.....                        | 13   |
| 2.5.3.Sosyal Bilgiler Öğretim Programları .....                     | 13   |
| 2.5.4.Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yöntem ve Teknikler ..... | 16   |

|                                                                                                      |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 2.6. Kültür ve Miras .....                                                                           | 17 |
| 2.6.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde “Kültürel Miras” .....                                            | 19 |
| 2.6.2. Dördüncü Sınıf Kültür ve Miras Öğrenme Alanı Kazanım ve Açıklamaları .....                    | 20 |
| 2.7. Görsel Sanatlar .....                                                                           | 21 |
| 2.7.1. Görsel Sanatlar Dersi Programı .....                                                          | 22 |
| 2.7.1.1. Görsel Sanatlar Dersi Programının Genel Amaçları .....                                      | 22 |
| 2.7.2. Görsel Sanatların Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Yeri ve Önemi .....               | 23 |
| 2.8. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Araç Gereç Kullanımı .....                                          | 24 |
| 2.8.1. Görsel Öğretim Araç Gereçleri .....                                                           | 25 |
| 2.8.1.1. Görsel Öğretim Materyali Olarak Resmin Kullanılması .....                                   | 26 |
| 2.8.1.2. Görsel Öğretim Materyali Olarak Afiş Kullanılması .....                                     | 28 |
| 2.8.1.3. Görsel Öğretim Materyali Olarak Nesne ve Modellerin Kullanılması ....                       | 28 |
| 2.8.1.4. Görsel Öğretim Materyali Olarak Basılı Materyal, Haritalar ve Atlasların Kullanılması ..... | 28 |
| 2.8.1.5. Görsel Öğretim Materyali Olarak Karikatürün Kullanılması .....                              | 29 |
| 2.8.1.6. Görsel Öğretim Materyali Olarak Fotoğrafların Kullanılması .....                            | 30 |
| 2.8.2. İşitsel Öğretim Araç Gereçleri .....                                                          | 32 |
| 2.8.3. Görsel- İşitsel Öğretim Araç Gereçleri .....                                                  | 33 |
| 2.8.3.1. Görsel İşitsel Öğretim Materyali Olarak Animasyonun Kullanılması ....                       | 33 |
| 2.8.3.2. Görsel İşitsel Öğretim Materyali Olarak Çizgi Filmlerin Kullanılması ...                    | 35 |
| BÖLÜM III .....                                                                                      | 36 |
| YÖNTEM .....                                                                                         | 36 |
| 3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni .....                                                              | 36 |
| 3.2. Çalışma Grubu .....                                                                             | 37 |
| 3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları .....                                                           | 37 |
| 3.3.1. Başarı Testi .....                                                                            | 38 |
| 3.4. Tasarım, Geliştirme, Uygulama Süreci (Opsiyonel) .....                                          | 39 |
| 3.4.1. Deneysel İşlem Öncesi Süreç Basamakları .....                                                 | 40 |

|                                                          |    |
|----------------------------------------------------------|----|
| 3.4.2. Deneysel İşlem Süreci Basamakları.....            | 40 |
| 3.4.3. Deneysel İşlem Sonrası Süreç Basamakları.....     | 41 |
| 3.5. Verilerin Analizi.....                              | 41 |
| 3.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği.....          | 43 |
| 3.7. Araştırmacının Rolü .....                           | 43 |
| BÖLÜM IV .....                                           | 44 |
| BULGULAR.....                                            | 44 |
| 4.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar ..... | 44 |
| 4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....          | 45 |
| 4.3.Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular .....               | 47 |
| 4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular .....            | 48 |
| BÖLÜM V .....                                            | 50 |
| TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....                         | 50 |
| 5.1. Tartışma.....                                       | 50 |
| 5.2. Sonuç ve Öneriler.....                              | 52 |
| KAYNAKÇA.....                                            | 54 |
| EKLER.....                                               | 64 |
| EK 1.Öğrencinin Akademik Özgeçmişi .....                 | 64 |
| EK 2. Veli İzin Formu .....                              | 65 |
| EK3.Etik Kurul İzni.....                                 | 66 |
| EK4.Uygulama İzinleri.....                               | 67 |
| EK5. Ölçme Araçlarının Uygulanma İzinleri.....           | 68 |
| EK6. Ön Test- Son Test.....                              | 69 |
| EK7. Ders Planları.....                                  | 75 |

## TABLOLAR LİSTESİ

|                                                                                                                                                                 |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Tablo 1 Araştırmanın Deneysel Deseni.....                                                                                                                       | 37 |
| Tablo 2 Belirtke Tablosu.....                                                                                                                                   | 39 |
| Tablo 3 Uygulanan Ön Test Ve Son Test Verilerinin Normallik Testi Analizi Sonuçları ....                                                                        | 42 |
| Tablo 4 Başarı Testinden Elde Edilen Betimsel İstatistikler. ....                                                                                               | 44 |
| Tablo 5 Deney Grubu Öğrencileri İle Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Puanları<br>Independent Samples T-Testi Sonuçları .....                                | 45 |
| Tablo 6 Kontrol Grubuna Ait Başarı Testinden Elde Edilen Betimsel İstatistikler. ....                                                                           | 46 |
| Tablo 7 Kontrol Grubu Başarı Testinin Öntest- Sontest Puanlarının Wilcoxon İşaretli<br>Sıralar Testi Sonuçları.....                                             | 46 |
| Tablo 8 Deney Grubuna Ait Başarı Testinden Elde Edilen Betimsel İstatistikler .....                                                                             | 47 |
| Tablo 9 Deney Grubu Başarı Testinin Öntest Sontest Puanlarının Paired Samples<br>T-Testi Sonuçları .....                                                        | 48 |
| Tablo 10 Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Başarı Testi Son Test Uygulama<br>Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları..... | 49 |

## ÖZET

### 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GÖRSEL SANATLARIN “KÜLTÜR VE MİRAS” ÖĞRENME ALANI ETKİNLİKLERİNDE KULLANILMASI

Sosyal bilgiler, bulunduğu toplumun kültürünü, yaşayış tarzını kabul ederek benimsemiş ve toplumu ilerletme amacı olan etkili vatandaş yetiştirme odaklı bir derstir. Yaşadığı toplumu barındırdığı değer ve tutumlarla tanımaya başlayan ilkokul çağındaki çocukların ihtiyaç duyduğu bilgiler ve temel kavramlar özellikle sosyal bilgiler dersinde ele alınarak bu yöndeki ihtiyaçlar giderilmeye çalışılmaktadır (Safran, 2011, s. 14). Bu yönde edinilmesi gereken kazanımların öğrenciye en etkili şekilde kazandırılması, öğrencinin öğrenme sürecine seveerek katılması, öğrendiği bilgilerin kalıcılığını en yüksek seviyede tutması büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden ders anlatımları bu noktalara hassasiyet gösterilerek planlanmalıdır. Kültürün tamamını oluşturan parçalardan biri de sanattır. Sanat eserleri yapıldığı dönemin yaşantı şekline ve kültürel yapısına dair bilgileri barındırmaktadırlar. Günümüzde karşılaşılan sanat eserlerine geçmişin sanat anlayışı da yansımıştır. Kültür ve sanat arasındaki bu ilişki sonucunda bu iki kavramın birbirini şekillendirerek sanatın duygu, düşünce ve inanışları iletmeye yardımcı önemli araçlardan olduğu görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005, s.17). Görsel sanatlar dersi, kişilerin yaratıcı öğrenme etkinlikleriyle görme ve ifade etme becerilerinin beslenip geliştirildiği derstir. Görsel sanatlar, bireylerin estetik duyarlılığa sahip olmasında, düşünen, araştıran, sorgulayan bireyler olmasında etkilidir (Mamur, 2010, s.175). Resimsel kanıtlar, öğrencinin görsel belleğinin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Görsel materyaller ile öğrencilerin tarihi olayları hayal etmeleri kolaylaşır, unutmaları da zorlaşır (Ata, 2002, s.125).

Araştırmada, yarı deneysel deneme modellerinden olan eşitlenmemiş “ön test-son test kontrol gruplu” desen kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2017, s.32). Kültür ve miras öğrenme alanının görsel sanatlar yoluyla öğretimi bağımsız değişken; öğrenci başarıları ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Bu araştırma Şanlıurfa’nın Eyyübiye ilçesinde yer alan bir devlet okulundaki 4. Sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Bu okulda deney grubunda ve kontrol grubunda yer alan 4. Sınıf öğrencileri rastgele (yansız) olarak seçilmiştir. Yapılan araştırma, Kültür ve Miras öğrenme alanına ait kazanımların görsel sanatlar kullanılarak öğrenciler tarafından etkili bir şekilde edinilmesini amaçlamıştır. Deney ve kontrol grupları üzerinde yapılan uygulamanın etkililiğini ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan

ve gerekli izinlerin alındığı 20 çoktan seçmeli sorudan oluşan başarı testi kullanılmıştır. Başarı testlerinden elde edilen sonuçlar, SPSS 22 paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Analizler sonucunda deney grubunda kullanılan ders planlarının başarılı sonuç almada etkili olduğu görülmüştür.

**Anahtar Kelimeler:** Görsel Sanatlar, Kültür ve Miras, Sosyal Bilgiler



## **ABSTRACT**

### **USING VISUAL ARTS IN "CULTURE AND HERITAGE" LEARNING AREA ACTIVITIES IN 4TH GRADE SOCIAL STUDIES LESSON**

Social studies is a course focused on raising effective citizens who have adopted and adopted the culture and lifestyle of the society they live in and aim to advance the society. The information and basic concepts needed by primary school children, who start to recognize the society they live in with their values and attitudes, are discussed especially in the social studies course, and the needs in this direction are tried to be met (Safran, 2011, p. 14). It is of great importance that the acquisitions that need to be acquired in this direction are brought to the student in the most effective way, that the student participates in the learning process willingly, and that the permanence of the learned information is at the highest level. Therefore, lectures should be planned by paying attention to these points. One of the parts that make up the whole culture is art. Art works contain information about the lifestyle and cultural structure of the period in which they were made. The artistic understanding of the past is also reflected in the works of art encountered today. As a result of this relationship between culture and art, it is seen that these two concepts shape each other and art is one of the important tools that help convey emotions, thoughts and beliefs (Ministry of National Education [MEB], 2005, p.17). Visual arts course is a course in which people's visual and expression skills are nurtured and developed through creative learning activities. Visual arts are effective in individuals having aesthetic sensitivity, thinking, researching and questioning (Mamur, 2010, p.175). Pictorial evidence has an important place in the development of students' visual memory. With visual materials, it becomes easier for students to imagine historical events, and it becomes difficult for them to forget (Ata 2002, p.125).

In the research, unequal "pretest-posttest control group" design, which is one of the quasi-experimental experimental models, was used (Büyüköztürk, 2017, p.32). Teaching culture and heritage learning area through visual arts independent variable; student achievement was considered as the dependent variable. This research was conducted with 4th grade students in a public school located in the Eyyübiye district of Şanlıurfa. In this school, 4th grade students in the experimental group and control group were randomly (impartially) selected. The aim of the research is to effectively acquire the acquisitions of the Culture and Heritage learning field by the students by using visual arts. In order to measure the effectiveness of the application on the experimental and control groups, an achievement test consisting of 20 multiple-choice questions prepared by the researcher and obtained the

necessary permissions was used. The results obtained from the achievement tests were analyzed with the SPSS 22 package program. As a result of the analyzes, it was seen that the lesson plans used in the experimental group were effective in obtaining successful results.

**Keywords:** Visual Arts, Culture and Heritage, Social Studies



## BÖLÜM I

### GİRİŞ

#### 1.1. Problem Durumu

Sosyal Bilgiler dersi, özellikle ilköğretim çağındaki öğrencilere tarih konularının öğretimi için önemli bir noktada yer almaktadır. Fakat Sosyal Bilgiler ders içeriğindeki tarih içerikli konuları öğrencilerin algılamakta zorlandıkları görülmektedir. Tarih konularının sadece sunulmasının yanında işlevselliği, önemi ve gerekliliğinin de anlatılması gerekmektedir. Çünkü geçmişini öğrenen ve tarihinin kıymetini bilen nesiller geleceğe daha güvenle yürüyebilirler. Tarih, insanların kendi aralarında geçirdikleri olayları ve bütün faaliyetlerini sebep sonuç ilişkisi içinde yer ve zaman göstererek, belgelere dayalı olarak araştıran bir sosyal bilimdir. (Özçelik, 1993, s. 2-3).

Tarih konularını içeren Kültür ve Miras öğrenme alanı sosyal bilgiler dersi bünyesinde önemli bir yere sahiptir. Kültürel miras, Kurtar ve Somuncu (2013) tarafından insanlara geçmişten çeşitli sebeplerle miras olarak kalan ve geleceğe aktarılmak istenen her türlü somut ve soyut verilerin tamamıdır şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca kültüre ait değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması kültürü bir miras olarak değerlendirmeyi sağlamıştır. Kültürel miras alanına insanların düşüncelerini, davranışlarını, hayat tarzlarını yansıtan taşınır, taşınmaz tüm kültürel varlıklar girmektedir. Çengelci'nin (2012) de ifade ettiği gibi Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Kültür ve Miras öğrenme alanı kültürel mirasa vurgu yapmanın yanında Türk kültürünün korunması ve gelecek nesiller tarafından geliştirilerek aktarılmasına yönelik bir bilincin oluşmasını hedeflemektedir. Tarihsel bilgileri içeren bu öğrenme alanıyla ilk defa 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde karşılaşan çocukların hedeflenen kazanımlara ulaşip ulaşamadıkları, ulaşmaları için yapılabilecek çalışmalar ve hazırlıklar bireylerin kendi tarihlerini öğrenmeleri, tarihsel düşünme becerisine sahip olabilmeleri ve yaşamları boyunca karşılaşabilecekleri yabancı kavramları anlamlandırabilmeleri son derece önem taşımaktadır.

Piaget (1963), gelişim psikolojisi alanında yaptığı çalışmalarla çocukların düşünme tarzının yetişkinlerden oldukça farklı olduğunu ortaya koymuştur. Çocuğun zihinsel gelişiminin biyolojik olgunlaşmayla paralellik gösterdiğini ileri sürmüştür. Duyusal-motor (0-2 yaş), işlem öncesi (2-7 yaş), somut işlem (7-12 yaş), soyut işlem (11-12 yaş sonrası) dönemleri ile zihinsel gelişimi aşamalarını açıklamıştır.

Piaget ve onun gibi gelişim psikolojisi ile ilgilenen psikologlar erişkinlik dönemine kadar tarihsel düşünme alanındaki kavram ve becerilerin çocuklarda gelişmediğini ifade

ederek küçük çocuklara verilen tarih öğretiminin azaltılması veya tamamen kaldırılması gerektiğini düşünerek eğitimcileri ikna etme yoluna gitmişlerdir. Çocuklarda tarih öğretiminin başlama yaşının 16,5 olduğu düşüncesini savunmuşlardır, fakat çağdaş devletler bu yaşı, bireylerin kendi değerlerini öğrenmeleri için çok geç bulmuşlardır. Bu yüzden Kuzey Amerika bu sorunu ilköğretim kademesinde sosyal bilgiler dersini programa dahil ederek çözmüş, İngiltere ise bu tarz bilgilerin öğretimi için somutlaştırma yoluna gitmiştir (Ata, 1999, s. 3).

Bruner'e göre ise, tarih çocuğa uygun bir şekilde sunulursa her çocuğa anlatılabilir. Bu düşünceden hareketle tarihin yapısını belirleyen temel düşünceler enaktif, ikonik, sembolik gösterim olarak öğrencilerin yaşlarına göre belirlenmiştir. Buna dayanarak fotoğraflarla, resimlerle ve çevreye dayalı olarak yapılan dersler ikonik öğrenme; simülasyon ve drama kullanılarak yapılan dersler enaktif öğrenme; sınıfta yazılı kanıtların kullanılması ve hikaye anlatma da sembolik öğrenme adı altında toplanmıştır (Ata, 1999, 4, s. 5).

İfade gücü ve yetisinin yok olması, zihnin zayıflaması ve zihinsel yetinin güçlerin yok olması anlamına gelir. İfade gücünü geliştirme noktasında ise sanatsal faaliyetler oldukça etkilidir. Öğrencilerin bu nedenle sanatsal faaliyetlerle meşgul olmaları imgesel düşüncelerinin gelişmesine katkı sağlar. Öğrencileri konu ile ilgili sadece metinlere değil, onların ilgilerini çekecek, konuyu anlamalarına ve hatırlamalarına yardımcı olabilecek görsel unsurlarla çalışmaya yönlendirmek öğrenciler için faydalı olacaktır. Ayrıca Gagne'nin öğrenme süreçlerinde de görsel materyaller dikkat çekme konusunda büyük kolaylık sağlamaktadır (Kaya ve Uzoğlu, 2020, s. 6196-6197).

Bir çocuğun gelişimsel süreci incelendiğinde konuşmaya dahi başlamadan görselleri kullanmaya başladığı görülür. Bu durum, bize görsellerle öğrenmenin insan doğasında olduğunu göstermektedir. Görsellerle öğrenciler kolayca etkileşime girmektedirler (Eraslan Taşpınar, 2017, s. 95). Öğrencilerin harita, şema, poster, grafik gibi görsel materyallerle kolay öğrendiklerini, öğrendiklerini hatırlama konusunda zorlanmadıklarını, hatırlama esnasında ise öğrencilerin konuları gözlerinin önüne getirerek hatırlamaya çalıştıkları saptanmıştır (Boydak, 2001, s. 3). Görsel kullanımı, öğretme ve öğrenme noktasında oldukça etkilidir (Demirel, 2002, s. 42). Childers ve Houston (1984) yaptıkları araştırmalarda görsel imgelemelerin güçlü birer hatırlatıcı olduğunu ortaya koymuşlardır. Görseller ilk insanlardan başlayarak günümüze değin kullanılan bir iletişim ve ifade aracıdır. Görseller yerel kültürlerin etkisinde kalsalar ya da bölgesel ifadelerle oluşturulmuş olsalar da dillerinin evrensel olma özelliğinden bir şey kaybetmezler (Eraslan Taşpınar, 2017, s. 95).

Görsel bir imge ele alınıp incelenirken olayın parçası olan dış etmenler tarafından rahatsız edilmeksizin imge tekrar tekrar dönüşler yapılarak incelenir, farklı sorular sorularak ele alınır ve bu sayede yeni fikirlere ulaşılır (Levstik ve Barton, 1997, s.149). İmgeler metin ile daha uzun sürede açıklanacak bir durumu daha hızlı ve açık şekilde açıklamaktadırlar. Tablo, fotoğraf gibi materyaller belge gibi bir materyale kıyasla vermek istediği mesajı daha süratli bir şekilde sunmaktadır (Burke, 2003, s. 34).

4. sınıf öğrencileri, kültür ve miras öğrenme alanına ait kazanımlar ile ilk defa karşılaşmaktadırlar ve bu öğrenme alanındaki birçok kavrama yabancıdırlar. Kültür ve miras öğrenme alanına ait kazanımları öğrencilerin elde etmeleri, kendi tarihlerini öğrenmeleri açısından büyük önem taşıdığı için bu kazanımlar, mümkün olduğunca etkili ve kalıcı şekilde işlenmelidir. Görsellerin öğrenme üzerindeki etkisi de göz önünde bulundurularak kazanımların etkili bir şekilde edinilmesi için görsel sanatlar bu öğrenme alanında kullanılmış ve öğrencilerin başarı durumları gözlemlenmek istenmiştir.

## 1.2. Amaç ve Önem

Öğrenciyi etkili kılmayan, öğrenmeyi öğretemeyen yöntemlerin kullanılması bireylerin bağımsız şekilde öğrenmelerinin önüne geçerek sürekli bilgiyi aktarıcıdan alma konumunda olmalarına neden olur. Kullanılan yöntem ve tekniklerin öğrencinin merak etmesini, konuya karşı ilgi duymasını sağlayarak öğrenciyi farklı düşünmeye, araştırmaya, sorgulamaya, problemler karşısında çeşitli çözüm yolları bulmaya yöneltmelidir. Öğrenciler kendilerinin nasıl öğrendiklerinin farkına vararak öğrenme süreçlerini bu doğrultuda planlayabilmelidirler. Bunların gerçekleşmesi içinse öğretmenin rehberliği gerekmektedir. Yapılan araştırmada deney süreci bu amaç göz önünde bulundurularak planlanmış ve uygulanmıştır (MEB, 2005, s. 99). Görsel sanatlar eğitimi, kişilerin yaratıcı öğrenme etkinlikleriyle görme ve ifade etme becerilerinin beslenip geliştirildiği derstir. Görsel sanatlar bireylerin estetik duyarlılığa sahip olmasında, düşünen, araştıran, sorgulayan bireyler olmasında etkilidir, ele alınan konular ve elde edilmesi planlanan amaçlar çerçevesinde planlara dâhil edilerek kullanılmıştır. (Mamur, 2010, s. 175).

Sosyal bilgiler konularının özellikle ilkokul çağındaki öğrencilere anlatımının ezbere ve metinlere bağlı kalınarak yapılması, ders esnasında görsellerden yeterince faydalanılmaması önemli bir sorundur. İçerdiği kültür ve miras öğrenme alanı, milli bilincin gelişmesi ve yerleşmesi adına önemlidir. Bu öğrenme alanının içerdiği kazanımlarla ilkokul öğrencileri ilk defa karşılaşmaktadırlar ve bu kazanımların kalıcı izli daha anlamlı olması

için somutlaştırılması, akılda kalıcı etkinliklerin planlanması gerekmektedir. Yapılan bu etkinliklerin öğrencinin diğer konu ve derslerde de kendi öğrenmelerini sağlayıcı şekilde kullanmaları öğrenmelerini kolaylaştıracaktır. Bu nedenle kullanılan araç gereçleri öğrencinin öğretmenden bağımsız bir şekilde kullanabilir bir duruma gelmesi öğrenci açısından istenilen ve öğrenciden beklenen bir durumdur. Yapılan araştırma, kullanılan materyaller ve yöntemleri öğrencinin bağımsız bir şekilde kullanabilmesini de hedeflemektedir. Araştırma kapsamında kullanılan materyaller, resim, karikatür, fotoğraf, gerçek nesneler, animasyon, çizgi filmlerle öğrencilerin karıştırması muhtemel noktaları kalıcı kılmak adına şifrelemeler, hikâyeler tasarlanmıştır. Böylelikle öğrencilerin bilgileri somutlaştırarak daha anlamlı ve akılda kalıcı şekilde elde etmeleri; kullanılan görsel sanat dalları ile öğrencileri sanata yönlterek sanatı kullanmaları, sanat alanında da etkin bireyler olmaları amaçlanmıştır.(Dilek, 2010, s. 142; Alakuş ve Mercin,2009, s. 4)

Öğrencinin görsel belleği resimsel kanıtlar yolu ile geliştirilebilir. Görsel materyaller yoluyla öğrencilerin tarihi olayları hayal etmeleri kolaylaştırılarak daha kalıcı hale gelmesi sağlanmaya çalışılır (Ata, 2002, s. 125).

### 1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Araştırmanın problem cümlesi “4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde görsel sanatların “Kültür ve Miras” öğrenme alanı etkinliklerinde kullanılmasının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi nedir?” şeklinde belirlenmiştir. Araştırma sürecinde aşağıdaki alt problemlere yanıtlar aranmıştır.

1. Deney grubu öğrencileri ile kontrol grubu öğrencileri arasında ön test puanları bakımından farklılık bulunmakta mıdır?
2. Kontrol grubu öğrencilerine uygulanan ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
3. Deney grubu öğrencilerine uygulanan ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
4. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin deney sonrası akademik başarıları farklı mıdır?

### 1.4. Sınırlılıklar (Opsiyonel)

1. Araştırma Şanlıurfa Eyyübiye’de bir devlet okulunda 4. sınıf iki şube ile sınırlıdır.
2. Araştırma 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Kültür ve Miras” öğrenme alanı ile sınırlıdır.
3. Araştırma 15 ders saati ile sınırlıdır.

4. Araştırma 4. Sınıfta okuyan 76 ğrenci ile sınırlıdır.

#### **1.5. Varsayımlar (Opsiyonel)**

1. Öğrencilerin daha önce bu yöntemin kullanıldığı bir çalışmaya katılmadığı varsayılmıştır.
2. Deney ve kontrol grubunda kontrol edilemeyen değişkenlerin her iki grubu da eşit oranda etkilediği varsayılmıştır.



## BÖLÜM II

### KURAMSAL ÇERÇEVE

#### 2.1.Eğitim, Öğretim ve Öğrenme

Eğitim, bireyin mensup olduğu toplumun değerleri, ahlaki kalıpları ve becerileri doğrultusunda davranışlarının istemli olarak değişimi ya da bu doğrultuda davranış oluşturma sürecidir. Toplumun yaşam boyu sürececek olan eğitimden beklentisi kişiye topluma özgü değerlerin yanında doğru ve iyi olanı kazandırmasıdır (Senemoğlu, 2013, s. 29). Çağa özgü bilgi birikimi, kültürel, ekonomik ve teknolojik değerleri yeni nesillere aktarmanın diğer milletlerin önüne geçmede en önemli unsur olduğunu düşünen toplumlar bu yönde değişim ve gelişim aracı olarak eğitimi kullanmışlardır (Yaman ve Emir, 2019, s. 415). Eğitim sonucunda sağlanan değişim ve gelişime açık olmayan toplumların ise çağın gerisinde kalarak sıkıntılı durumlarla karşı karşıya kalmaları muhtemel sonudur. Teknolojinin gelişimi, bilginin hızlı bir şekilde yayılmasını, değişmesini veya mevcut bilgiyi yok edecek yeni bilgilerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Değişimin sonuçları her alanı etkilediği gibi eğitimi de etkileyerek eğitim alanında kullanılan yaklaşım, yöntem ve tekniklerin sürekli olarak gerekli değişiklikler sonucunda güncel kalmaya yöneltmektedir. Değişim ve gelişmelerin hızlı bir şekilde ilerlemesi bilginin de sürekli olarak değişmesini sağlamaktadır. Bu durum da öğrenciye verilmesi planlanan bilginin yeterli olmayacağını ve mevcut bilgilerin de bireye kazandırmanın mümkün olmadığını göstermektedir. Bu durum çağımızda öğrenmeyi ve öğretme kavramını daha önemli bir hale getirerek bireylerin ezberci yöntemlerden uzaklaşıp bilgiyi yapılandırma yöntemlerini benimsemeleri gerektiğini ortaya koymuştur. Eğitim öğretim sürecinin de bu yönde değişim göstererek yeni uygulamalara yer verdiği görülmektedir. Eğitim öğretim süreci boyunca bireye düşünme yolları, elde etmiş olduğu kazanımları uygulama ve gerektiğinde kanıtlama yöntemleri gösterilerek kendi zihnini kullanması ve karşılaştığı zorluklara karşı mücadeleci bir tavır sergilemesi sağlanmalıdır (Yaman ve Emir, 2019, s. 415; Palavan ve Başar, 2014, s. 166).

Erden ve Akman'ın (1997) da ifade ettiği gibi eğitim, öğrenci gelişimine bütüncül bir açıdan yaklaşmalı ve bu doğrultuda öğrencinin gelişmesini sağlamalıdır. Öğretmenin hitap ettiği yaş grubu özelliklerini bilerek plan ve programını bu yönde hazırlayıp uygulaması öğrenci motivasyonunun düşmemesi için gereklidir.

Bireyin hayatı boyunca elde ettiği deneyim ve tekrarlar sonucunda kendisinde meydana gelen kalıcı değişiklikler öğrenme olarak tanımlanmaktadır. Öğrenmenin gerçekleşmesi için yapılan tüm faaliyetlere de öğretme denir. Eğitimin formal boyutunda

karşı tarafta olumlu gelişmelerin meydana gelmesi için gerçekleştirilen etkinliklerin belli bir plan ve program çerçevesinde yürütülmesi öğretim olarak adlandırılmaktadır (Tanrıöğen, 2002).

Bireyin gözlenebilen ve gözlenemeyen davranışlarında sürekli olarak bir değişimin olması gerekmektedir. Bilginin zihin ile ilgili olan alanlarında işlenerek uzun süreli hafızaya yerleşmesi bilişsel öğrenme olarak tanımlanır (Aydın, 2014, s. 160).

## **2.2.Bloom'un Bilişsel Gelişim Dönemleri**

Gestealt psikologlarına göre insan duyu organları ile uyarıcılardan bazılarını seçip daha önceden var olan bilgiler ile bütünleştirerek anlam kurmaya çalışır ve bunun sonucunda öğrenme meydana gelir. Bloom ve arkadaşları bilişsel, duyuşsal ve psikomotor başlıkları altında öğrenmeyi gruplamışlardır (Fidan ve Erden, 1998, s. 67). Bloom'a (1956) göre bilişsel alan incelenirken bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarının yer aldığı görülür. Zihinsel faaliyetler öne çıkarak öğrenilmiş davranışlar bu alanda büyük yere sahiptir. Duyuşsal alan, bireyin daha çok duygularının ön planda yer aldığı alandır. Bu alana özgü davranışların kazandırılması zor olduğundan davranışların öğrenciye örnek olarak kazandırılması kullanılan bir yöntemdir. Basamaklar alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütleme ve nitelenme olarak adlandırılmıştır. Psikomotor (devinişsel) alan, zihin ve kas koordinasyonu gerektiren özellikler ile öne çıkmaktadır. Bu alanda oluşturulan alt başlıklar ise uyarılma, kılavuzla yapma, beceri hâline getirme, duruma uydurma ve yaratma şeklinde sıralanmaktadır.

## **2.3.Piaget'in Bilişsel Gelişim Dönemleri**

Piaget (1963) gelişim sürecini ele alırken üç büyük temel etmene vurgu yapar. İlki bireylerin olgunluğa erişmesi, ikinci olarak sosyal ve fiziki çevrenin birey üzerindeki etkinliği, üçüncü olarak ise bireyin çevre içindeki etkinliğidir. Piaget (1963), üzerinde yoğunlaşarak duyuşsal- motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler olarak adlandırılan dönemlerin arasındaki sıranın önemli olduğunu belirterek deneyimin artması sonucunda zihinsel gelişim hızının da artacağını belirtmiştir. Piaget'in (1963) duyuşsal motor dönemi (0- 18 ay) olarak adlandırdığı dönem çocukların edindiği bilgileri duyu organları ve vücut hareketleriyle sağladıkları dönemdir. Başlangıçta davranışlarında refleksler görüldüğünü, ikinci yıldan itibaren ise çocuğun çeşitli araçlar kullanarak sergilediği eylemlerinde zihinsel davranış izleri görülmektedir. İşlem öncesi dönem (18 ay- 7 yaş )

olarak adlandırılan dönemde ise bilgi kaynağı olarak nesnelerin belirgin özellikleri ön plana çıkmaktadır. Çocuk kendi düşüncesi ile bir başkasının düşüncesinin ayırdını edemez. Sadece kendi görüş açısı ile çevresini değerlendirir. Somut işlemler döneminde (7-12 yaş) çocuklar yaparak yaşayarak öğrenme yolunda duyu organlarını önemli ölçüde kullanarak bilgiyi elde ederler. Mantıksal düşünme başlar. Somut nesnelere dayalı olarak problem çözümü görülmektedir. Soyut işlemler dönemi (12-16 yaş) çocukların mantıksal düşünme becerilerini kullanarak çeşitli zihinsel faaliyetler içerisine girdiği dönemdir. Bu dönemde çocuklar, olaylar ve durumlar karşısında farklı görüşler oluşturmaya, çeşitli konuları birlikte ele almaya, tasarlama faaliyetlerinde bulunmaya, soyut düşünmeye ve genellemeler yapmaya başlarlar.

Tezin araştırma konusu kapsamında belirlenen uygulamalar yapılırken Öğrenme Stilleri Modeli, Yapılandırmacı Model, Kuantum Öğrenme Modeli, Öykü Temelli Öğretim Modeli, Çoklu Zekâ Kuramı kullanılmıştır.

## **2.4. Öğrenme Modelleri**

### **2.4.1. Öğrenme Stilleri Modeli**

Öğrenme stilleri bireylerin öğrenmelerinde etkili yollar olarak görsel, işitsel ve kinestetik şeklinde ayrılmaktadır. Görsel öğrenme stili daha ön planda olan bireyler fotoğraf, karikatür, poster, grafik, afiş, yap-boz gibi görsel materyallerle etkileşime girerek öğrenme sürecini yaşarlar. Süreç boyunca faydalandığı yollar ile daha kolay ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirirler. Görsel öğrenme stiline sahip kişilere kendilerini çizim yoluyla ifade etmelerine izin verilmeli, görsellerle etkileşim kurabilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır (Boydak, 2001, s. 11-20).

İşitsel öğrenme stili daha ön planda olan bireyler öğrenme yolu olarak sözel yöntemleri tercih ederler. Tartışmaya katılmak, sohbet etmek, yüksek sesle kitap okumak, seslendirme yapmak, soru sorup cevap vermek gibi yöntemler bu bireylerin öğrenmelerini kolaylaştıran ve daha kalıcı olmasını sağlayan yöntemlerdir. Bireylerin bu yöntemleri rahatlıkla kullanabilecekleri ortamların oluşturulması gerekmektedir (Boydak, 2001 s. 21-28).

Kinestetik öğrenme stiline sahip bireyler vücutlarını büyük ölçüde kullanarak öğrenmeyi gerçekleştirirler. Deney yapma, koşma, zıplama, rol yapma gibi etkinlikleri rahatça uygulayabileceği ortamlar oluşturulmalıdır. Her insan biri, ikisi ya da üçüne de sahip olabilir (Boydak, 2001, s. 9-10).

Öğrenciler öğrenme stillerinin farkına vardıkları takdirde neye ihtiyaçları olduğunu, nasıl bir yol izlemeleri gerektiğini bilirler. Öğretmenin ise sınıfın tümüne hitap edebilmek ve etkili bir öğrenme ortamı oluşturmak için öğrencilerin sahip oldukları öğrenme stillerini bilip en uygun olan yöntemleri uygulayabiliyor olması gerekir. Farklılıklar dikkate alınmadan yapılan planlama sonucunda öğrenciler eşit şekilde faydalanamaz. Yöntem, strateji, teknik, materyal seçiminde öğretim stillerinin bilinmesi amaca uygun hazırlanmayı sağlar. Öğrencilerin kendi öğrenme stillerinin farkında olup en uygun öğrenme yöntemlerini bilmeleri onları öğretmenden bağımsız öğrenebilme becerisine sahip olmalarını sağlayacaktır. Zamanla bilgiler yenilenmekte ve sürekli olarak artmaktadır. Bilgiyi sürekli olarak birinin aktarması mümkün değildir. Bireyler bu noktada kendi öğrenme stillerine uygun şekilde bilgiyi kendi yöntemleriyle alıyor, kullanabiliyor ve yorumlayabiliyor olmaları gerekmektedir. Bu noktada kendi öğrenme stillerinin farkında olmaları öğrencilere büyük katkılar sağlayacaktır (Yenen ve Dursun, 2018, s. 1047, 1048).

#### **2.4.2. Yapılandırmacı Model**

Var olan bilgiler kendilerinden sonra gelen bilginin yapılanmasını sağlar. Yeni kazanılan bilgiler kendilerinden önce var olan bilgilerle etkileşerek inşa edilir. Buradan yola çıkarak yeni bilgiler ile önceki bilgiler arasında bağ kurma, bütünleştirme süreci yapılandırmacı öğrenme olarak adlandırılır. Bu süreçte ezberlenerek bilgiler bir yığın halini almaktan ibaret değildir, süreç boyunca birey, bilgiye kendi yorumunu da katarak temellendirmektedir (Limon, 2001, s. 358).

Yapılandırmacı yaklaşım bireylerin öğrenme sürecini, öğrenmeyi nasıl gerçekleştirdiklerini açıklayan bir yaklaşımdır. Yapılandırmacı yaklaşım öğrencilerin farklı yönlerini görmezden gelmeyip her öğrenciye aynı şekilde ulaşma amacına karşıdır. Bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarına, güçlü ve zayıf yönlerine hitap edebilir şekilde süreç planlanmaktadır. Öğrenciler arasında rekabet ortamının oluşması yerine bilgi ve sorumluluğun paylaşıldığı, karşılıklı saygının hâkim olduğu bir öğrenme ortamı oluşturmayı amaçlamaktadır (Yaşar, 1998, s. 699). Yapılandırmacı yaklaşıma göre bireyler kendi öğrenmelerinden sorumlu olarak süreçte aktif olmaları gerekmektedir. Bu nedenle öğrenen derste çeşitli yöntemlerden faydalanarak öğrenmeye rehber olan kişi konumunda süreci ilerletmelidir (Saban, 2004, s. 79).

### 2.4.3.Kuantum Öğrenme Modeli

Ekici'ye (2013) göre kuantum öğretme modelinin uygulandığı ortamlarda sürecin planı önceden yapılmamakta, süreç içerisinde bireyin ilgi, ihtiyaç ve öğrenme şekline göre gerekli değişiklikler yapılarak ilerlenmektedir. Zihin ile deney arasında oluşturulan bağ bu öğrenme modeli için önem arz etmektedir. Zihinsel oluşum, duygusal ve duyuşsal oluşum sayesinde farklı zekâ türlerini etkiler. Bu sebeple bilginin yanında duyuya, sezgiye, düşünce ve yaratıcılığa yer vermektedir. Bireylerin eğlenceli yollarla daha az enerji harcayarak hızlı bir şekilde öğrenmelerini amaçlayan kuantum öğrenmenin alt yapısı hızlandırılmış öğrenme teknikleri, NLP, öğrenme biçimleri, üçlü beyin teorisi, bütüncül eğitim, çoklu zekâ, beyin temelli öğrenme gibi yaklaşımlara dayanmaktadır (Ayvaz Tuncel, 2016, s. 292).

### 2.4.4.Öykü Temelli Öğretim

Avcı ve Yükselin'in (2013) ifade ettikleri gibi öykü temelli öğretim öğretmen tarafından ana hatları belirlenmiş konuya uygun öyküler yoluyla öğrencilerin kendilerinin bilgiye ulaşmasını sağlayan bir yaklaşımdır. Yöntemin uygulama sürecinde öğrencilerin geçmiş yaşantılarından yola çıkarak yeni bilgi ve deneyim kazanmaları sağlanır. Öykü temelli öğretim sürecinde görsel sanat etkinlikleri, işbirliğine dayalı öğrenme, drama, araştırma, problem çözme gibi yöntemlerin bir arada kullanımı söz konusudur.

### 2.4.5.Çoklu Zekâ Kuramı

Gardner (1999) bireylerin öğrenme ve öğrendiklerini yansıtmaya şekillerinin birbirinden farklılık gösterdiğini, farklı özelliklere sahip bireylerin aynı ortamda almış oldukları eğitimin niteliğinin bu farklılıklara cevap verebilir nitelikte olması gerektiğini ifade etmiştir. Aynı ortamda farklı bireylerin her birine hitap edebilmek adına çoklu zekâ kuramından faydalanarak sınıf ortamları ve öğretim faaliyetlerinin uygun şekillerde hazırlanması öğrenmenin daha etkili ve kolay gerçekleşmesine yardımcı olur.

Zekâ türleri dokuz başlık altında incelenmektedir. Bireylerin zekâ türleri sözel/dilbilimsel, mantıksal/matematiksel, görsel/uzaysal, müziksel/ritmik, bedensel/kinestetik, sosyal/bireyler arası, içsel/kişisel, doğacı, varoluşsal zekâ şeklinde ele alınmıştır (Duman ve Çakmak, 2003, s. 25). Bireyler bu zekâ alanlarından birinin ya da birden fazla alanın özelliklerini de yansıtabilirler (Boydak, 2001 s. 105-107).

Gardner'a (1999) göre sözel/dilsel zekâ bireyin dile ait olan kavramları etkileyici şekilde kullanabilme becerisidir. Öykü, şiir, roman okuma, anlama, anlatma, yazma gibi

etkinlikler bu alana ait etkinliklerden bazılarıdır. Mantıksal/matematiksel zekâ, matematik sorularını çözme, mantıksal kuramlara yoğunlaşma, karşılaştırmalar ve gruplamalar yapma, sayıları etkili olarak kullanabilme, sebep-sonuç ilişkileri kurarak olayların işleyiş ve oluşlarıyla ilgili etkili biçimde mantık yürütebilme becerisidir. Görsel/uzamsal zekâ, resimler, şekiller, imgeler ve çizgilerle düşünme, üç boyutlu varlıkları algılama ve gördüklerini yansıtabilme yeteneğidir. Müziksel/ ritmik zekâ, sesler, ritimler, notalar yoluyla düşünme, farklı sesleri ayırt etme ve yeni sesler, ritimler oluşturma, müzikle ilgili kavramları dinleme, anlama, bunları yorumlama, kolaylıkla kalıcı olmalarını sağlama ve müzik aletlerini kullanabilme becerisidir. Bedensel/ kinestetik zekâ, hareketlerle, jest ve mimiklerle kendini ifade etme, aklın, duyguların, fikirlerin ve vücudun üst düzey bir fiziksel performansta bir araya gelmesi yeteneğidir. Denge, esneklik, koordinasyon, dokunma, hız yeteneği gibi birçok beceriyi içermektedir. Kişilerarası/sosyal zekâ, grup içinde işbirlikçi çalışma, sözlü ve sözsüz iletişim kurma, insanların duygu, düşünce ve davranışlarını anlama, yorumlama ve insanları ikna edebilme becerisidir. Kişisel/içsel zekâ, bireyin kendine yönelik duygularını, duygusal tepki durumunu, düşünme sürecinin farkında olma, kendini değerlendirebilme ve kendisi ile ilgili amaçlar oluşturabilme yeteneğidir. Doğacı zekâ, doğadaki canlıları tanıma, sınıflandırma, araştırma ve canlıların yaratılışları üzerine akıl yürütme yeteneğidir. Varoluşçu zekâ, duyulup hissedilmeyen konularda yorum yapabilme ve birçok alanda mantık yürütmenin zor olduğu noktalarda farklı düşünceler geliştirebilme becerisiyle ilgilidir. Varoluşsal zekâsı baskın olan kişiler inanılması güç, fakat ihtiyaç derecesinde olan kavramları anlaşılabilir şekilde sunma konusunda yetenekli kişilerdir.

Duman ve Çakmak, (2003) Gardner'ın çoklu zekâ kuramında çocukların kişisel farklılıklarına önem verilerek onlara bu yönde eğitim verilmesini savunmuştur; bu düşünce öğretmenler tarafından oldukça ilgi görmüştür.

## **2.5.Sosyal Bilgiler Dersi**

Sosyal bilimler, insan ve toplumları ele alarak çeşitli incelemelerde elde edilen bilgileri ifade eden disiplinler bütünüdür. Sosyal bilgiler, sosyal bilimler kapsamında elde edilen bilgiyi öğrenci kitlelerine belirli bir plan ve program çerçevesinde ulaştırmaktadır. Kabapınar'a (2019) göre sosyal bilgiler, öğrencilere anlatılmak üzere pedagoji göz önünde bulundurularak sosyal bilimlerin basitleştirilmiş şeklidir. Sosyal bilgiler dersi toplumu incelemeye dair çalışma yapmanın yanında bireylerin kendisine yönelik keşifler yapmasını da sağlayan bir alandır. Barth'a (1991) göre sosyal bilgilerin disiplinler arası yapısında sosyal ve beşeri bilimlerin öğretim programlarına uygun bir şekilde yer alması sağlanmalıdır.

Bu nokta sosyal bilgilerin doğasındaki en önemli özelliktir. Sosyal bilgiler sosyal bilimlerden elde edilen içerikleri belli bir amaç doğrultusunda sunmaya çalışan bir derstir.

Türklerde Sosyal Bilgiler öğretiminin temelleri var oldukları ilk zamana kadar uzanmaktadır. İslam'ı kabul edene kadar toplumun kabul ettiği kuralları, bilgileri, gelenek ve görenekleri diğer nesillere aktarma çabası görülmektedir. İslam'ın kabul edilmesinden sonra da yine topluma ait bilgi ve kurallar, bunların yanında İslam dininin esasları da öğretilmeye çalışılmıştır. İslam'ın kabulünden önceki ve sonraki dönemlere bakıldığında toplumda yaşama kuralları olan gelenek ve göreneklerin öğretilmesi esas alınmıştır. Osmanlı Devleti'nde ise Tanzimat'a kadar din odaklı değerlerin hâkim olduğu Sosyal Bilgiler anlayışı hüküm sürmüştür. İlk defa II. Abdülhamit zamanında Maarif Nezareti'ne bağlı yeni yöntemlerle ilerleyen iptidailerde Muhtasar Tarih-i Osmani ve Muhtasar Coğrafya dersleri gösterilmeye başlanmıştır. II. Meşrutiyet Dönemi'nde artan toprak kayıpları sonucunda vatanına bağlı yurttaşlar yetiştirmek ve okulları ideolojik araç olarak kullanmak isteği ile sosyal bilgilerin kapsam alanı genişleyerek tarih ve coğrafyanın yanında din, ekonomi, vatandaşlık bilgisi dersleri sistemde yer edinmiştir (Akpınar ve Kaymakçı, 2012, s. 606).

### **2.5.1.Sosyal Bilgiler Öğretiminin Önemi**

Sosyal Bilgiler, bulunduğu toplumun kültürünü, yaşayış tarzını kabul ederek benimsemiş ve iletme amacı olan etkili vatandaş yetiştirme odaklı bir derstir. (Safran, 2011, s. 14). Sosyal Bilgiler, disiplinler arası bir yaklaşımla bireylerin değişen ülke ve dünya şartlarında karar alıp farklı nitelikteki problemlere karşı çözüm odaklı, hak ve sorumluluklarını bilen, üretken, etkin vatandaşlar olarak yetiştirmeyi hedefleyen; coğrafya, tarih, sosyoloji, psikoloji, siyaset bilimi gibi alanları ilkökul öğrencilerinin anlayabileceği düzeye indirgeyerek bir arada verilmesini sağlayan bir öğretim programıdır (Akpınar, Kaymakçı, 2012, s. 604). Yaşadığı toplumu barındırdığı değer ve tutumlarla tanımaya başlayan ilkökul çağındaki çocukların ihtiyaç duyduğu bilgiler ve temel kavramlar özellikle Sosyal Bilgiler dersinde ele alınarak bu yöndeki ihtiyaçlar giderilmeye çalışılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin nitelikli olarak işlenmesi öğretmenin programı tanıması, uygulama becerisine sahip olmasına ve benimsemesiyle doğru orantılıdır. Öğretmenlerin programı yeterince iyi tanımamaları ve benimsememeleri sonucunda öğretim sürecini öğretmen merkezli olarak sürdürdüklerini gözlemlemişlerdir (Safran, 2008, s. 13-15). Ayva'ya (2010) göre öğrenen merkezli ilerlenen sınıflarda öğrencilerin derse karşı olumlu bir tutum geliştirdikleri, akademik başarılarının olumlu gelişme göstermektedir.

Tanımlar neticesinde dört temel boyut ortaya çıktığı görülmektedir. Kişilerin toplumsal varoluşu gerçekleştirmelerine olanak sağlamak ilk sırada yer almaktadır. İkinci olarak Sosyal Bilgiler, sosyal bilimin dallarından farklı konuları bünyesine dâhil etmektedir ve bilimin bütün alanlarından faydalanabilen disiplinler arası bir alandır. Üçüncüsü insanların fiziki ve sosyal çevrelerinin farklı zaman boyutlarında incelenmesinin gerekli olduğuna dikkat çekilmiştir. Dördüncü olarak da toplu öğretim yaklaşımı benimsenerek sosyal bilgiler dersinin oluşturulduğu vurgulanmıştır. Bu doğrultuda Safran 'a (2011) göre ele alınan konuların geçmiş, bugün, gelecek bağlamında işlenmesi gerekmektedir.

### **2.5.2.Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacı**

Öztürk ve Baysal (1999), Türkiye’de sınırlı örneklemelerle gerçekleştirilen araştırmalar üzerinden öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde karşılaştıkları konuların hayatlarında ne gibi işlevleri olduğu konusunda yeterince fikre sahip olmamalarının Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum derecesinin düşük olmasına neden olduğunu ifade etmiştir. ABD’deki Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Şurası, Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi, etkin bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bu ders çerçevesinde hazırlamış oldukları müfredat kılavuzunda demokratik toplumlar için evrensel kabul edilen bilgi edinme, bilgiyi işleme, inanç ve değerleri inceleme, katılım becerilerinin sosyal bilgiler öğretimi ile kazandırılmasını önermektedir (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2014, s. 43, 44).

Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarını genel anlamda ifade etmek gerekirse bireyleri mensup olduğu ülkeyi ve milleti seven, milli bilince sahip, sorumluluklarının farkında olan ve yerine getiren, haklarını bilen ve kullanan vatandaşlar olarak yetiştirmelerini sağlamak; bireylere Türk tarihini ve kültürünü oluşturan temel öge ve süreçleri tanıyarak kültürel mirasın korunup geliştirilmesi gerektiğini kavratmak; tarihsel kanıtları inceleyerek insanlar, nesneler, olay ve olgular arasındaki ilişkiyi anlayabilmelerini sağlamaktır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018, s. 8). Bu doğrultuda bireylerin toplumun mutluluk ve refahını arttıran, birlik içinde toplumsal kalkınmayı sağlayan, demokratik vatandaşlık değerlerine ve becerilerine sahip kişiler olması sağlanarak çağdaş uygarlık niteliğine sahip olmaları amaçlanmıştır (Kabapınar, 2019, s. 3; Öztürk, Keskin, Otluoğlu, 2014, s. 6,7).

### **2.5.3.Sosyal Bilgiler Öğretim Programları**

Öğretim programları, bir dersin öğretimi ile ilgili okul içi ve okul dışı yapılması planlanan etkinlikler ve yaşantılar bütünüdür (Demirel, 2015, s. 6). Öğretim programları

öğretmenlerin süreci yönetmesindeki en önemli kılavuzlarıdır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı değişen, gelişen şartlarla beraber zamanının gerekliliklerine uyacak biçimde değişikliğe uğramıştır. (Çeliktas ve Sönmez, 2021, s. 257).

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan Tanzimat Dönemi'ne kadar olan süre boyunca dini anlayışın etkili olduğu toplumsal değerlerin öğretimi Sosyal Bilgiler öğretimi anlayışı çerçevesinde verilmiştir. Tanzimat Dönemi'nde ise 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile Sosyal Bilgiler adı altında verilen dersler Sıbyan Mektebi ve İptidailerde okutulmaya başlanmıştır. İkinci Abdülhamid döneminde ilk defa Maarif Nezaretine bağlı, yeni yöntemleri benimsemiş olan İptidailerde Muhtasar Tarih-i Osmani ve Muhtasar Coğrafya isimli dersler program kapsamına alınmıştır. Yaşanan toprak kayıpları İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde verilen eğitime de etki etmiştir. Yaşanan toprak kayıpları gerekçesiyle ve bunun sonucunda ortaya çıkan kötü sonuçlardan dolayı kişilerin devlete bağlı bir şekilde yetişmesi gerekçesiyle okullar ideolojik amaçlar için kullanılarak İptidailerde Malumat-ı Medeniye ve Ahlakiye ile İktisadiye gibi dersler programa dâhil edilmiştir. Böylece Sosyal Bilgiler dersi din, tarih, coğrafya ve ekonomi şeklinde genişleyerek daha kapsamlı olarak Osmanlı eğitim sisteminde yerini almıştır (Akpınar ve Kaymakçı, 2012, s. 606).

1924, 1926, 1936, 1948, 1962, 1968, 1998 ve 2005, 2018 yıllarında öğretim programı temelinde yapılan yenilik ve düzenlemeler ile Sosyal Bilgiler eğitimi gelişim göstermiştir. Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte ilk yıllarda eğitim öğretim kapsamında atılan adımlar bireylerin milli ve vatani duyguların güçlü olması yönünde olmuş ve bu doğrultuda sosyal bilgiler dersi önemli bir araç konumunda yer almıştır. 1924 programında bu doğrultuda Tarih, Coğrafya, Malumat-ı Vataniye ve Musahabat-ı Ahlakiye dersleri programa dâhil edilerek amaca yönelik hizmet etmesi beklenmiştir. 1926 programı, 1924 programının devamı niteliğinde olup bireylerin iyi vatandaş olma bilincini taşımasını amaçlar şekilde düzenlenmiştir. Bu yönde Sosyal Bilgiler dersi adı altında yer alan Tarih ve Coğrafya dersleri programdaki yerini koruyup Malumat-ı Vataniye ve Musahabat-ı Ahlakiye dersleri Yurt Bilgisi adı altına girerek programdaki yerlerini almışlardır. Bu dönemde birçok inkılap yapılmış ve toplumun da yapılan inkılaplara uyum göstermesi beklenmiştir. Bu noktada eğitim alanında Sosyal Bilgiler dersine yönelme görülmüştür. Altı, yedi ve sekizinci sınıflarda haftada ikişer saat, Yurt Bilgisi dersinin ise yedi ve sekizinci sınıflarda haftada ikişer saat verilmesi uygun görülmüştür. 1936 programı da diğer programlar gibi bireylerin Cumhuriyet'e, inkılaplara ve sisteme bağlı olarak yetişmelerini sağlamayı amaçlamıştır. Sosyal bilgiler adı altında yer alan tarih dersinin de amacı bireylerin yapılan inkılapların

anlamını, kapsamını ve önemini anlamalarını sağlamaktır. İkinci Dünya Savaşı sonrası siyasi, ekonomik, sosyal düzenin değişmesi sonrasında eğitim öğretim faaliyetlerinde de değişikliklere gitmek gerekli bir hal almıştır. Bu yönde şekillenen 1948 programı genel olarak ülkede ve dünyada değişen milli, insani, kültürel, demokratik ve ekonomik yapıda meydana gelen yeniden şekillenmenin toplumun yapısına en uygun şekilde entegre olmasını sağlamakla birlikte bireylerin Türk devrimlerine bağlı vatandaşlık bilinci gelişmiş, ülke sevgisine sahip, bilinçli bireyler olarak yetişmelerini amaçlar şeklinde yapılanmıştır (Akpınar ve Kaymakçı, 2012 s. 606). 1962 program taslağı da diğer programlarda yer aldığı gibi iyi vatandaş yetiştirmeyi amaç olarak belirlemiş bu yönde hazırlanmıştır. Sosyal Bilgiler kendi yapısına uygun şekilde yapılanmaya bu program ile başlamıştır (Akpınar ve Kaymakçı, 2012, s. 606). 1968 programı ciddi değişikliklerin yapıldığı bir program olmuştur. 1962 program taslağında 4. ve 5. sınıflar için hazırlanan “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi yerini Sosyal Bilgiler dersine bırakmıştır. Böylelikle Sosyal Bilgiler dersi ülkemizde ilk defa Sosyal Bilgiler adı ile programda yer edinmiştir. Ancak Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisinin birleşerek 1962 programında “Toplum ve Ülke İncelemeleri” olarak yer almasından dolayı dersin başlangıcı olarak 1962 ilkokul programı sayılmaktadır (Bilgili, 2016, s. 29).

Sosyal bilgiler Öğretim Programlarının tamamında sanat ve estetik vurguları; (tarihi) fotoğraflar, resimler, sergiler gibi görsel sanatlarla ilgili öğelerin daha çok öğrenmeyi kolaylaştırıcı yönlerinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda öğrencilerin sanat ve estetik odaklı beceriler edinmeleri vurgulanmıştır. Onların minyatür, gravür, karikatür ve temsili resim gibi sanatsal alanlarda öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri konusunda onlara destek olunması gerektiği ifade edilmiştir. Sanatsal faaliyetlerin sorumluluk ve güven duygularını geliştirmede önemli rolleri olduğu ifade edilerek de aktif olarak bu amaç doğrultusunda da kullanılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. 2005 tarihli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda sanat ve estetik vurguları en çok “Kültür ve Miras” ile “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında yapılmıştır (Kırıkçı vd., 2020, s. 54- 56). Çengelci (2012) tarafından yapılan araştırma sonucu da bu ifadeyi destekler şekildedir. 2018 tarihli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 1968 ve 1998 programları ile karşılaştırıldığında sanata ve sanatsal yaratıcılığın güzellik yönüne işaret eden estetik değerler noktasında daha yoğun olduğu görülmektedir. Programda, bireyin taşıması gereken temel yetkinlikten bir tanesi olarak gösterilen kültürel farkındalık ve ifadenin temelini sanatsal faaliyetler oluşturmaktadır. Bu noktadan hareketle 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda, sanata ve estetik değerlere verilen önem açıkça ifade

edilmiştir. Fakat 1968, 1998, 2005 ve 2018 programları sanat ve estetik vurguları yönünden değerlendirildiğinde 2005 tarihli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın bu noktada diğer programlara göre daha makul düzeyde olduğu görülmektedir (Kırıkçı vd., 2020, s. 54- 56).

#### **2.5.4.Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yöntem ve Teknikler**

Sürekli gelişen ve değişen dünya düzeni içerisinde var olan bilgiler sürekli değişmekte ve yenileri eklenmektedir. Bu hızlı değişim, bilgiyi depolamanın önem kaybetmesine neden olurken bilgiye ulaşma yollarını ise daha değerli kılmaktadır. Bireylere verilen eğitim de bu yönde değişerek problemlere nasıl yaklaşılması gerektiği yönüne doğru evrilmiştir. Bu anlayışın sağlanması için ve daha verimli bir öğrenme öğretme sürecinin yaşanması için pek çok öğrenme modelleri, yöntem ve teknikleri oluşturulmuştur (Çelikkaya, 2008, s. 111).

Öğretmen hitap ettiği birçok öğrenciye ulaşabilmek adına anlatımını amaçlarına bağlı kalarak çeşitlendirmelidir. Öğretim süreci planlanırken öncelikle uygulanacak yönteme karar vermek gerekmektedir. Yönteme bağlı olarak teknik ve materyaller de belirlenerek süreç planlaması yapılır (Çelikkaya, 2008, s. 17). Öğretim programlarında belirtilen amaçlara ulaşmak, doğru bir şekilde seçilen yöntem ve tekniğin uygun zamanında uygulanması ile mümkündür. Öğretmenin farklı türde yöntem ve teknik bilmesi sınıf uygulamaları konusunda öğretmeni daha seçici olmaya sevk eder. (Demirel, 2002, s.76). Hiçbir dersin öğretimi için sabit yöntemlerden bahsedilemez. Öğretimin kaliteli olması sadece öğretmenin konu alanına olan hâkimiyetiyle mümkün değildir. Konu alanında yeterli olmak kadar konunun öğretiminde de başarılı olmak son derece önemlidir. Sosyal Bilgiler dersi ve diğer derslerde başarının sağlanması için öğretmenlerin yöntemleri biliyor ve sınıfın durumuna göre uygulayabiliyor olması gerekmektedir (Çelikkaya, Kuş, 2009, s. 744). Öğretmen kendi tecrübeleri ve bilgi birikimiyle sınıfa en uygun yöntemleri seçmeli, uygulamalı ve aldığı dönütlerle gerekli düzeltmeler yaparak devam etmelidir. Bu noktada öğretmenin yöntem zenginliğine sahip olması önemli bir husustur (Küçükahmet, 2000, s.69).

Çelikkaya ve Kuş (2009) yapmış oldukları araştırmalarda öğretmenlere bazı önerilerde bulunmuşlardır. Sosyal Bilgiler dersi çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir paya sahiptir. Ancak bu söz konusu durum Sosyal Bilgiler öğretiminin doğru ve amacına uygun şekilde gerçekleştirilmesi ile mümkündür. Bu nedenle öğretmenler öğrenme ve öğretme konusunda meydana gelen yenilikleri takip etmelidirler. Hizmet içi eğitim seminerleri öğretmenlerin uygulama becerilerini geliştirmeye dönük olmalı, bunun sağlanabilmesi için de az katılımlı ve bolca uygulamaların yer aldığı seminerler düzenlenmelidir. Seminerlerin

ise alanında uzman akademisyenler tarafından verilmesi daha olumlu sonuçların doğmasını sağlayacaktır. Öğretmenlerin sınıf içerisinde öğretmen- öğrenci, öğrenci- öğrenci iletişimine açık olmaları gerekmektedir. Derslerin işlenişine dair gözlem yapılarak eksikleri gidermeye ve yanlışları düzeltmeye yönelik girişimlerde bulunulmalıdır. Okullarda sosyal bilgiler dersine ait laboratuvar gibi donatılmış alanlar oluşturularak konuların daha rahat ele alınması sağlanmalıdır. Çelikkaya ve Kuş (2009) önerilerini bu şekilde açıklayarak öğretmen niteliğine ve öğrenme öğretme ortamlarının önemine vurgu yapmışlardır.

Öğretim yöntem ve tekniklerinin etkililiğini ölçme amaçlı yapılan çalışmalar öğrenenler için sadece bir yöntemin kullanılmasının yanlışlığına, uygulanan yöntem ve teknikler öğrenenin birçok özelliğine, öğretmene, konu alanına, ulaşmak istenen kazanımlara göre değişiklik göstermektedir. Bu yüzden öğretmen ve öğretmen adaylarının konuya en uygun yöntem ve tekniği biliyor, uygulayabiliyor olmaları gerekmektedir. (Erden, 1996, s.98). Doğru zamanda doğru bir şekilde uygulanan yöntem ve teknikler, kazanılan bilgi ve beceriyi yaşama aktaran bireylerin yetişmesinde önemli bir yere sahiptir. (Çelikkaya, Kuş, 2009, s. 743). Geleneksel yöntemlerle, çağın koşullarına uygun belirlenen hedefleri gerçekleştirmek mümkün değildir. Kullanılan yöntem ve teknikler öğrencileri farklı düşünmeye, araştırmaya, sorgulamaya, merak etmeye, sorun çözme sürecini yaşamaya yönlendirmelidir (MEB, 2005, s. 99).

## 2.6. Kültür ve Miras

Güvenç, (2005) kültürü, bir toplumun üyelerinin birbirlerine aktardıkları, birbirleriyle paylaştıkları bilgi, yaşayış tarzı, davranış kalıpları, inançları, değerleri ve gelenekleri gibi birçok unsur olarak nitelendirilmektedir. Dünyanın farklı noktalarında insanların ihtiyaçları her ne kadar benzerlik gösterse de bireylerin bu ihtiyaçları karşılama yolları mensup oldukları topluluğa ait kültürden etkilenir (Çulha Özbaş, 2009, s.745). Kültürün yapı taşları olarak insan ve toplum en başta gösterilir. İnsan ve toplumun yaşam boyunca karşılaştıkları problemlere ürettikleri çözümler ve yaşayış tarzları ile kendilerine has oluşturdukları özellikler kültür olarak adlandırılır. Kültürel miras sadece somut olarak değil; kültürel sesler, gelenekler, değerler, sözlü tarih, sahne sanatları, dini törenleri, geleneksel beceri ve teknolojiyi içermektedir. Kültür her milletin kendine has ve millidir. Kültür, ait olduğu toplumu diğerlerinden ayırır, ayrıca gelecek nesillere de öğrenme yoluyla aktararak değişim gösterir (Tuncel ve Altuntaş, 2020, s. 127). İnsanlar kültürlerini kendileriyle birlikte gittikleri yerlere taşımış ve yaşatmışlardır. Kültürler, zaman içinde çeşitli sebeplerden dolayı diğer kültürlerden etkilenmiş ve değişmiştir. Böylelikle zenginleşerek yaşamaya devam etmiş, gelecek kuşaklara aktarılmıştır. Toplamların geçmiş

birikimlerini zaman içinde zenginleştirip nesilden nesile aktardığı veriler dizisi tarihi kültürel mirasları oluşturmaktadır ( Korkmaz, 2007, s. 18).

Bir toplumda nesilden nesile aktarılan, toplumun kendine has kimliğinin oluşmasında etkili olan, ait olduğu ülkenin farklılığını yansıtan tüm ulusal unsurlar miras olarak nitelendirilmektedir. Kültürel miras eğitimi ise somut ve soyut kültürel öğelerin kullanılarak yapılan planlama doğrultusunda gerçekleştirilen öğretme ve öğrenme sürecidir. Bu noktada öğrencilerin tarih ve kültür alanındaki gerekli kavramları öğrenerek değişim ve sürekliliğin farkına varmaları ve toplumsal yaşantıda meydana gelen değişim ve sürekliliğin bilincinde olmaları beklenir. Kültürel miras eğitimi ile öğrenciler, yaşadıkları topluma ait kültürü anlama ve yaşatmanın yanında evrensel dünya mirasını da tanımakta ve korumaktadırlar. Kültürel miras eğitimi bireyin çevresiyle etkileşime girdiği anda başlar, okullarda ise dersler yoluyla soyut ve somut kültürel miras öğeleri ile karşılaşmaları sağlanarak kültürel miras eğitimi çalışmalarına olanak sağlanır (Çulha Özbaş, 2009, s. 746).

Toplumlar sanat ve kültür alanındaki değerlerine sahip çıkarak geçmişini koruyup gelecekteki varlığını korumaya yönelik eylemde bulunmuş olur. Bu çaba içerisine ilk giren topluluklar bugün de gelişmiş ülkeler arasında gösterilenlerdir. 1900'lerin başında yaygınlaşmaya başlayan miras eğitimi İskoçya, İngiltere gibi ülkelerde yaygın bir hal almıştır. Kültürel miras eğitimi ile bireylerin farklı alanlarda almış oldukları eğitim ve edindikleri bilgiler yaşamlarına yön verme konusunda daha iyi bir duruma gelmelerini sağlamaktadır (Yeşilbursa, 2011, s. 67). Kültürel mirasın korunması toplumun kendine has özelliklerinin devamını sağlaması açısından önem taşımaktadır. Kültürel mirasın zarar görmesi toplumun bu konudaki bilincinin yeterli olmayışından kaynaklanmaktadır. Kültürel mirası koruma görevi sadece uluslararası kurumların olarak görülmemeli bu yönde halk da korumaya yönelik faaliyetlere destek vererek sürece dâhil olmalıdır. Bu sorumluluk okul yoluyla öğretmenler tarafına yöneltilmektedir ( Tuncel ve Altuntaş, 2020, s. 128).

Güvenç'e (2004) göre eğitim, toplumun yaşayış biçimini ve birikimini gelecek nesillere taşıdığı için toplum açısından eğitim ile kültür arasındaki ilişki büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple eğitim ve kültür ayrı düşünülemez. Kültürün, toplumsal olma, sürekli ve tarihi olma, kurallarının ideal ya da idealleştirilmiş bir sistem olması, değişim gösterme ve bütünleştirici olma şeklinde özellikler barındırması gerekmektedir. Kültür dinamik bir yapıdır bu nedenle değişip yenilenmektedir. Kültürel varlıklar bilgi arşivleridir, bu nedenle uygarlıkların hafızası niteliğini taşımaktadırlar. Kültürel miras gelecek kuşaklara taşınmadığı takdirde kültür olma niteliğini kaybeder. Bu nedenle kültürel varlıkların korunarak gelecek nesillere aktarılması büyük önem taşımaktadır. İnsanların yaşayış

tarzlarını yansıtan taşınır, taşınmaz kültürü simgeleyen varlıklar kültürel miras olarak tanımlanır (Artun, 2011; Kolaç, 2009).

Çocuklarda kültürel farkındalığın oluşması ve kültürel miras eğitiminin verilmesi için ilkokul kademesi son derece önem arz etmektedir. İlkokul kademesinde kültürel miras eğitimi ve kültürü temel anlamda tanımak, anlamak için Sosyal Bilgiler dersi önemli bir kaynaktır. Sosyal Bilgiler dersi adı altında yer alan Kültür ve Miras Öğrenme Alanı ile öğrenciler kendi kültürlerini oluşturan yapıları ve bu yapıların tarihi gelişimini inceleme olanağı bularak milli bilinç şekillenmesi de sağlanmaktadır. Böylelikle kültürel yapıları ve gelişim süreçlerini öğrenerek kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusunda duyarlılık göstermeleri sağlanabilmektedir. Şu anda sahip olduğumuz kültürün geçmiş olduğu aşamaları anlayarak köklü bir geçmişe sahip olduğu gösterilmektedir (Çulha Özbaş, 2009, s. 714).

Azrak ve Yalçinkaya'nın (2020) yapmış oldukları araştırma sonucunda öğretmenlerin kültür ve miras öğretimine ilişkin materyal konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirlemişlerdir. Ayrıca yapılan maket, afiş vb. materyallerin okul ortamında muhafaza edilmesi için bir alanın olmadığını, bunun sonucunda da, konulara ilişkin materyallere ulaşmanın da zor olduğunu, kültürel miras öğelerini daha kapsamlı bir şekilde inceleme imkanı sunan müze ve ören yeri gezilerinin izin işlemlerinin fazla prosedür içerdiğini ve bundan dolayı da gezilerin gerçekleştirilemediğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler, Sosyal Bilgiler dersi kapsamında işlenen kültürel miras konusunun Türkçe derslerinde metinler ile ele alınabileceğini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise görsel sanatlar derslerinde konu ile ilgili çizim, maket yapma gibi etkinliklerin yer verilebileceğini belirtmişlerdir.

### **2.6.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde “Kültürel Miras”**

Her milletin bir parçası olan kültürel mirasın korunması ve aktarılması gerekmektedir. Bu öğrenme alanında da bireylerin kültürel mirası tanıyıp sahip çıkma bilincini elde etmesi beklenmiştir. Bu nedenle öğrencilerin bu bilince ulaşması önemlidir. Okul ve öğretmenlerin öğrencilere kültürel mirasın önemi ve korunması hususunda farkındalık kazandırmak gibi önemli görevleri vardır. Okul ve öğretmenlerin öğrencilere kendi ulusal kimliklerini ve kültürel miraslarını tanımanın yanında başka kültürleri de tanıma yolunda cesaret vermeleri gerekmektedir (Tuncel ve Altuntaş, 2020, s. 129). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda bulunan Kültür Ve Miras Öğrenme Alanı, Türk kültürüne özgü öğeler etrafında hareket ederek kültürün korunup gelişmesini sağlayan milli bilincin oluşmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu öğrenme alanında somut ve somut olmayan kültürel miras

etkinlik ve örnekleri bulunmaktadır. Öğrenciler bu öğrenme alanında yer alan kazanımlar doğrultusunda Türk kültürünü oluşturan temel öğeleri tanıyarak kültürün korunup geliştirilmesi gerektiğini özümseyerek bir toplumun ulusal bilincinin oluşmasında kültürel öğelerin önemini kavrarlar. Böylelikle bir toplumu diğerlerinden ayıran özelliklerin kültürel öğeler olduğunu anlarken yerelden başlayarak ulusala ve daha sonra da evrensele doğru ilerleyerek dünya kültürel mirasına katkıda bulunduğunu ve zenginleştirdiğini anlar. Öğrenciler geçmişle içinde bulundukları zaman dilimini karşılaştırarak kültürün zaman ve mekâna bağlı olarak değişim gösterdiğini, yaşanan zaman dilimi içindeki kültürün uzun bir geçmişe dayandığını öğrenirler. Kazanımların öğrencilere ulaşması, öğretmenlerin içeriğe uygun öğrenme ortamı hazırlaması ile yakından ilgilidir (MEB, 2018, s. 8). Kültürel Miras kavramı toplumda anlam ifade eden kültürel her şeyi içermektedir. Kültür varlıklarının sadece somut varlıklar olmadıkları, oyun, sözlü anlatım, ritüelin de kültürel yapının bünyesinde yer aldığı göz önünde bulundurulmalıdır. Kültürü oluşturan unsurlar iki grupta incelenmektedir. İlki gelişim durumunu, maddi kültürel varlıkları; diğeri ise değerleri, dili, gelenekleri, inançları, toplumun sosyal kurallarını içeren manevi kültürel varlıklar olarak gruplama yapılır. Bu varlıklardan elde edilen bilgi, değer ve tecrübe yeni toplumlara ışık tutarak ve devamlı bir değişime uğrayarak yaşamaya devam ederler (Yeşilbursa, 2011, s. 67).

Kültürün tamamını oluşturan en önemli parçalardan biri de sanattır. Sanat eserleri yapıldığı dönemin yaşantı şekline ve kültürel yapısına dair bilgi edinme yollarındandır. Kazanımlar doğrultusunda günümüz sanat eserlerine geçmişin sanat anlayışı da yansımıştır. Kültür ve sanat arasındaki bu ilişki sonucunda bu iki kavramın birbirini yansıttığı ve şekillendirdiğini anlamaları, sanat duygu, düşünce ve inanışları iletmeye yardımcı önemli araçlardır. Bu öğrenme alanı öğrenciler tarafından çeşitli kültür sanat eserlerinin incelemesini, görsel sanatların geçmiş ile gelecek arasında kurduğu bağın anlaşılmasını amaçlamaktadır (MEB, 2005, s. 17).

#### **2.6.2. Dördüncü Sınıf Kültür ve Miras Öğrenme Alanı Kazanım ve Açıklamaları**

Bu öğrenme alanına ait konular işlenirken kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik ve aile birliğine önem verme gibi değerlerle birlikte zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama ve kanıt kullanma gibi becerileri öğrencilerin kazanmasına yönelik faaliyetlerde bulunulmalıdır. Dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras Öğrenme Alanı'na ait kazanımlara aşağıda yer verilmiştir (MEB, 2018, s. 14).

SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.

SB.4.2.2. SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.

SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.

SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.

Ünal (2013), Yuvacı (2018) ve Çapar (2020) yapmış oldukları tarih konularının aktarımına yönelik öğretmen görüşlerini inceleyen araştırmaları sonucunda öğretmenlerin tarih konularını yetersiz bulduklarını, ders kitaplarında kronolojik sıralamaya yeterince önem verilmediğini, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersiz olduğunu, tarihi mekanlarını öğrencilerle ziyaret etmenin birçok yöntem ve zaman açısından sıkıntılar doğurduğunu, öğrencilerin konuya olan ilgisiz tavırlarını, sunuş yolu ile işlenen dersin verim sağlamadığını ifade ettikleri görülmüştür. Öğretmenlerin dersin öğrencilere genel olarak millî kimlik oluşturma, tarihsel bilinç ve duyarlılık oluşturma, kimlik oluşumunu sağlayarak aidiyet duygusu geliştirme gibi faydalar sağladığı düşüncelerine sahip oldukları ortaya koyulmuştur.

Dersten ileriye yönelik bir beklenti içerisinde olmamaları, tek düze yapılan anlatım ve öğretim basamaklarında sıklıkla aynı dersin işlenmesi öğrencilerin sıkılmalarına neden olmaktadır (Tekdal, 2021, s. 9). Akpınar ve Aydemir (2012)'in yapmış oldukları çalışma sonucunda, öğretmenlerin çoğunlukla sunuş yolunu kullanarak ders anlatımı yaptıklarına ulaşılmıştır. Öğrencinin pasif rolde olduğu bu tür anlatımlar yerine aktif şekilde katılım sağladığı yapılandırmacı öğretim yöntemlerinin kullanılması gerektiği, öğretmenlerin bu noktada kendilerini güncellemelerinin önem taşıdığı sonucuna varılmıştır. Öğretmenler konu yoğunluğu karşısında zamanın yetersiz kalması nedeniyle sunuş yolu anlatım benimsediklerini, bunun sonucunda öğrencilerin derste sıkıldıklarını ve derse olan ilgilerinin azaldığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin var olan olumsuz duruma karşın yeni yöntemler aramaları ve uygun olan yöntemlere başvurmaları gerekmektedir. Böylece öğrencilerin ilgilerini arttırmak ve konu üzerine çekmek mümkün olmaktadır.

## 2.7.Görsel Sanatlar

Görsel sanatlar eğitimi öğrencilerin gerek derslerde gerekse günlük hayatta elde ettikleri bilgiler arasında kendine has yöntemlerle bağlantılar kurmayı amaçlamaktadır (Alakuş ve Mercin, 2009, s. 16). Sanat, tüm insanların anlaşma noktasında kullanabilecekleri

bir dil olarak çağımızda da önem arz etmektedir. Sosyal Bilgiler öğretimi gerçekleştirilirken sanattan faydalanmak önemli bir konudur (Güngör Akıncı ve Dilek, 2012, s. 4). Türkiye’de sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde ezbere dayalı bir yol izlenip daha çok metinlere bağlı kalınması ve görsellerden gerektiği şekilde faydalanılmaması başlıca sorunlardandır. Bu izlenen yol öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişmesine engel olmaktadır. Çağdaş yöntemler ise 21. yüzyılda “sanatta eğitim” veya “sanat yoluyla eğitim” anlayışı izinde farklılıkların dikkate alındığı yöntemleri benimsemektedir (Dilek, 2010, s. 142; Alakuş ve Mercin, 2009, s. 4). Öğrencinin görsel belleği resimsel kanıtlar yolu ile geliştirilebilir. Görsel materyaller yoluyla öğrencilerin tarihi olayları hayal etmeleri kolaylaştırılarak daha kalıcı hale gelmesi sağlanır (Ata, 2002, s. 125).

Görsel sanatlar eğitimi, kişilerin yaratıcı öğrenme etkinlikleriyle görme ve ifade etme becerilerinin beslenip geliştirildiği derstir. Görsel sanatlar bireylerin estetik duyarlılığa sahip, düşünen, araştıran, sorgulayan bireyler olmasında etkilidir (Mamur, 2010, s. 175).

## **2.7.1.Görsel Sanatlar Dersi Programı**

### ***2.7.1.1.Görsel Sanatlar Dersi Programının Genel Amaçları***

Sanat eğitimi programlarının sadece sanatçı yetiştiren değil, bireyleri geleceğe hazırlarken onların duygusal yönlerini keşfeden, geçmişten yola çıkarak geleceğini inşa eden, sanattan zevk alan, kültürel değerlerini tanıyan, koruyan bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olması topluma sağlayacağı en büyük faydalardandır. Bu konuda dört tür temel amaç, “estetik amaçlar, algısal amaçlar, teknik amaçlar, bireysel ve toplumsal amaçlar” olarak adlandırılmıştır (Özsoy, 2015, s. 169).

MEB(2006) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, tasarım ve ilkeleri aracılığı ile hayal gücü, yaratıcılık ve becerinin birlikte kullanılması sonucu oluşturulan çalışmaları görsel sanat olarak tanımlamıştır. Bireyin kendi yaşamına sağlamış olduğu yarar, geniş anlamda topluma da olumlu katkılar sağlar bu yüzden sanat eğitimi her birey için önemlidir. Bireyin ihtiyaçları neticesinde görsel sanatlar doğar. Çeşitli alanlarda (resim, seramik, grafik, mimari vb.) ihtiyaçlar ise ortaya konulan eserler ile giderilmeye çalışılır. Görsel sanatlar eğitimi, estetik değer yargılarının gelişerek bireylerin eğitim süresince görsel okuryazarlık, problem çözme, eleştirel düşünme gibi becerilerinin olumlu yönde değişim sağlaması adına eğitim sürecini planlayan bir alandır. Öğretim programının temel amaçları, MEB (2018) programında, “öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerine rehberlik etmek, gelişim

düzeyine ve kendi kişisel özelliklerine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık etrafında, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış ve kazandığı bu becerileri etkin bir şekilde hayatına entegre eden sağlıklı hayat tarzını benimsemiş bireyler olmalarını sağlamak, haklarını ve sorumluluklarını bilen, millî ve manevi değerlerini hayat tarzı haline getirmiş, aktif, üretken vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel ilerleyişine katkıda bulunan, ilgi ve yetenekleri ile paralel bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak” şeklinde ifade edilmiştir.

### **2.7.2.Görsel Sanatların Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Yeri ve Önemi**

Sosyal Bilgiler ve Görsel Sanatlar dersleri için sınıfa poster, resim, herhangi bir nesne, fotoğraf, Powerpoint sunusu gibi görsel malzemeleri getirmek etkileşimi artırarak dersi daha ilgi çekici hale getirmektedir. Görseller dikkati bir noktaya çekerek hatırlamayı kolaylaştırıp aktif öğrenmeye katkı sağlar. Görseller anlamlılık yönünden önem taşımaktadır. Bu nedenle ezbersiz eğitim ortamlarının oluşması için öğretmenler tarafından Sosyal Bilgiler dersinde karikatür, resim, fotoğraf gibi görsel materyaller kullanılmaktadır (Kırpık, 2009, s. 71).

Çocukların görsel yeterliliklerini geliştirmek adına yeterince yoğunlaşarak imajlar üzerinde düşünüp eleştirel bir bakış açısı kazanmaları gerekmektedir, bunun için de resimler çeşitli yollarla kullanılmalıdır. Öğrencilerin ifade güçlerini kaybetmeleri sonucunda zihinsel yetileri de zaman içinde zayıflar. Sanatsal faaliyetler, ifade gücünü geliştirme konusunda önemli bir role sahiptir. Öğrencilerin sadece metinlerle çalışmalarının önüne geçip sanatsal etkinliklerle de meşgul olmalarını sağlamak onların imgesel düşüncelerini sağlayacak, zihinsel yetilerinin güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Bu noktada öğrencinin dikkatini çekecek görsel materyaller öğrenciyi çalışmaya sevk etmeyi kolaylaştıracaktır (Güngör Akıncı ve Dilek, 2012, s. 4). Sözcükler, bilgiyi öğrenciye ulaştırmada yetersiz kalmaktadır. Resim fotoğraf gibi materyallerin ise birçok sözcüğün aktarmakta yetersiz kaldığı durumları akılda kalıcı şekilde ulaştırmaktadır (Alakuş ve Mercin 2009, s. 4). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı yapılandırmacı öğrenme kuramı esas alınarak hazırlanmış ve öğrencilerden bilgiyi anlamlı ve kalıcı bir şekilde kendilerinin oluşturmalarını beklemektedir. Görsel materyaller ele alınan konunun somutlaşması, daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu nedenle görsel

materyallerin kullanımı rastgele olamamalı, bu materyallerin kullanımına yönelik farklı stratejiler kullanılmalıdır (Güngör Akıncı ve Dilek, 2012, s. 4).

Görsel Sanatlar dersi yaratıcı öğrenme tecrübeleri ile bireylerin görme ve ifade becerilerinin gelişmesini sağlar. Bu noktada yaratıcı düşünen, sorgulayan bireylerin yetişmesinde etkisi büyüktür. (Mamur, 2010, s. 175). Sanat eğitiminde anlatım gücünün gelişmesi görsel algının, duyarlılığın ve becerilerin gelişmesiyle doğru orantılıdır. Bireyler düşünce ve hayallerini estetik yollarla besleyip yansıtarak topluma katkı sağlamış olurlar. Bu nedenle sanat eğitimi genel eğitim bünyesinde çağdaş yaklaşımlarla yer edinerek bilimsel ve kültürel önemi anlaşılarak yer edinmeye başlamıştır. Sanat eğitimi, tüm sanatların eğitimle ilişkisini göstermektedir. Görsel sanatlar da sanat eğitiminin içerisinde yer almaktadır. Alakuş ve Mercin (2009) “Bu alan resim, grafik tasarım, heykel, seramik sanatına, mimariden tekstil tasarımına kadar birçok sanat dalını barındırmaktadır. Etki alanı bu denli büyük olan görsel sanatlar, bireylerin günlük yaşamında yer edinerek onlara farklı deneyimler yaşatmaktadır.

2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı “Görsel İletişim ve Biçimlendirme, Kültürel Miras, Sanat Eleştirisi ve Estetik” şeklinde üç öğrenme alanına yer vererek sanatın farklı alanlarına yönelmesine müsait program olması hedeflenmiştir (MEB, 2018, s. 11).

## **2.8.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Araç Gereç Kullanımı**

Hızla ilerleyen teknoloji eğitim alanında da öğrenmenin daha kalıcı olması, eğitim sürecinin daha keyifli geçmesi için okul ve sınıf gibi eğitim ortamlarında yer edinerek eğitimdeki önemini göstermektedir. Eğitim ve öğretimin niteliğini arttırıcı, amaca ve hitap edilen düzeye uygun olan ders araç gereçlerinden faydalanmak eğitim öğretim adına büyük önem taşımaktadır. Öğrenciyi harekete geçiren, sorgulamasına, düşünmesine, araştırmaya yönlenmesine olanak sağlayan, öğrencinin bilgiyi kullanmasına, kendi problemini çözerek işbirliği kurup sorumluluk almaya yönlendiren etkinliklerin materyallerle öğretim ortamını desteklemesi gerekmektedir. (Nalçacı ve Ercoşkun, 2005, s. 142). Meydan ve Akdağ (2008), araç gereç kullanımının önemini, algılama ve öğrenme sürecini kolaylaştırırken unutmayı azalttığını ve hatırlama hızını ise arttırdığını belirtmektedirler. Ayrıca okuma ve araştırma becerilerini geliştirip bilgiyi pekiştirir ve kalıcılığın artmasını sağlayarak öğrencilerin sürece dâhil olmalarına katkıda bulunur. İlgi çekici özelliği ile sınıftaki monotonluğu yok ederek öğrencilerin dikkatini çeker. Sınıf ortamına getirmenin çok mümkün olmadığı durumların sınıfta tartışılmasına olanak sağlayarak problem çözme süreçlerine hâkim olmalarını sağlar. Anlam kargaşasının yaşanmasının önüne geçerek daha anlaşılır bir süreç yaşanmasını sağlar.

İçeriği düzeye uygun basitleştirerek anlaşılmasını daha mümkün hale getirir. Materyaller bilginin kavramsallaşmasını sağlayarak öğrenciler tarafından yorumlanmasının daha kolay olmasını sağlar. Süreci daha zevkli hale getirerek öğrencinin derse ve okula olan tutumunun olumlu yönde gelişmesine yardımcı olur. Materyaller öğretmenin anlatım esnasında işini kolaylaştırır ve öğrencilerin de daha motive olmasını sağlayarak derse katılımlarını sağlar. Kullanılan araç gereçler farklı duyu organlarına hitap ederek algılama, öğrenme, hatırlama gibi faydaları ile eğitimin niteliğini arttırmaktadır. (Saban, 2000, s. 78). Öğretmen gerekli eğitim öğretim araç gereçlerinden faydalanarak dersin hedef davranışına uygun olacak şekilde öğrencilere uygun yaşantılar hazırlayıp dersin öğretimini gerçekleştirmelidir (Çilenti, 1988, s. 124).

Öğrenme ortamında sağlanan atmosfer ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme de o derece kalıcı bir hal alır. Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde çeşitli materyallerden faydalanarak yeni bilgileri kazanma ve uygulama eyleminde bulunurlar. Sosyal bilgiler öğretiminde yer alan kazanımların soyut kavramlar barındırması dört ve beşinci sınıf öğrencilerinin algılama süreçlerini aksatabilmektedir. Bu yüzden bu yaş grubunda yer alan öğrencilere soyut kavramların öğretimi mümkün olduğunca somut gösterimlerden faydalanarak yapılmalıdır (Yanpar Şahin, 2004, s. 282). Sunulan içerikler öğrencinin algılamasına uygun olması açısından somuttan soyuta; kolaydan zora basitten karmaşığa; yakından uzağa şeklinde düzenlenmelidir. Soyut kavramlar somut olayların yer aldığı etkinlikler yoluyla açıklanmalıdır (Gürkan ve Gökçe, 1999, s. 97). Bu denli araç gereç kullanımına ihtiyaç duyulan sosyal bilgiler dersinin yeterince araç gereç kullanılmadan gerçekleştirilmesi, süreci zorlaştırmakta, öğrencilerin motivasyonunu düşürerek derse karşı olumsuz tutum benimsemelerine neden olmaktadır. Bu duruma bazı okullarda araç gereç eksikliği neden olurken bazı okullarda ise var olan araç gereci kullanma yoluna girmeyen öğretmen davranışları neden olmaktadır (Yanpar Şahin, 2004, s. 282).

Öğretim esnasında kullanılan araç gereçler, Sarıtaş (2013) tarafından görsel öğretim araç gereçleri, işitsel öğretim araç gereçleri, görsel işitsel öğretim araç gereçleri olarak araç gereçler, hitap ettikleri duyu organına yönelik sınıflandırılmıştır.

### **2.8.1.Görsel Öğretim Araç Gereçleri**

Görsel öğretim araç gereçleri kitaplar, gazete ve dergiler, yazı tahtaları, panolar, resimler, fotoğraflar, levhalar, şeritler, afişler, grafikler, şemalar, harita ve küreler, gerçek eşyalar, model- kesitler, numuneler, projektörlerdir (yansıtıcılar) (Sarıtaş, 2013, s. 55-100).

Etkili bir ders hazırlığı yaparken ya da öğrencilerin yapması sağlanırken görsel materyaller özellikle diğer uyarıcılarla desteklendiği takdirde oldukça etkili sonuçlar

meydana getirmektedir. Sosyal bilgiler dersi için öğretmen her konunun içeriğine uygun görsel araçları edinerek doğru zamanda kullanarak kazanımlara ulaşmaya çalışmalıdır. Görsel araçlar öğrencinin ilgisini çekerek daha kalıcı izler bırakır, sözcük dağarcığının gelişmesine katkı sağlar ve gözlem yapma yeteneğinin gelişmesinde etkili bir role sahiptir. Öğrenilen bilgilerin zihinde canlandırılması görsel araçlarla daha kolay sağlanır (Nas, 2000, s. 189). Yaşadığımız yüzyılda görsellerin yazılı ifadelerin yerlerini büyük oranda aldıkları, oldukça geniş alana yayılmaları, birçok alanda görsellere yer verilmesi bireyleri görsellerle iletişim kurmaya yöneltmiştir. Eğitim öğretim ortamları ve materyalleri de bu yönde değişim göstermiştir (Akyol, 2007, s. 169).

### ***2.8.1.1. Görsel Öğretim Materyali Olarak Resmin Kullanılması***

İlkel insanın sanatsal yaratıcılığını gösteren birçok eser bulunmaktadır. Bu durum resim sanatının çok uzun bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir. İnsanlar resim yaparak iletişim kurdukları için resim her zaman insanlar açısından önemli olmuştur. Ressam ortaya koyduğu eserlerde kendi duygusunu ve fikrini, çevredeki olayları ve varlıkların tasvirini yaparak anlatır. (Yüzbaşıyev, 2010, s. 213). Alakuş ve Mercin, (2009) resimlerin onlarca sözcüğün aktarmaya çalıştığı mesajı daha etkili ve kalıcı şekilde aktardığını, insan beyninin görsel algıya işitme yapısından beş kat daha fazla sahip olduğunu belirterek ifade etmektedir. Resme bakıldığında insan beyni içinde barındırdığı mesajları bir bütün olarak almaktadır. Resimler bilgiyi daha anlamlı hale getirerek bilginin anlaşılmasını kolaylaştırır (Ceyhan ve Yiğit, 2005, s.23; Halis, 2002, s. 50-51). Böylece bilgiyi özümsemek daha kolay ve etkili bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu nedenle görsel unsurlar eğitim öğretim faaliyetleri için önem taşımaktadır. Sosyal bilgiler dersi için somutlaştırma konusunda önem taşıyan resimlerden yararlanabilmek için bazı stratejilerin bilinip uygulanması önem taşımaktadır.

Derslerde resim kullanarak, öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel düşünme, problem çözme, empati kurma ve ifade becerilerinin gelişmesine katkı sağlanır (Dönmez, 2003, s. 93). Kullanılan resimlerin; kavramaya yardımcı olma, konunun daha dikkat çekici hal almasını sağlamakla birlikte öğrencileri motive etme, soyut ve karmaşık kavramları etkili bir şekilde yansıtmaya, yorumlanabilme, daha fazla interaktif eğitim ortamına yönelik materyal geliştirmeye uygun olma, hatırlamayı kolaylaştırma, yanlış öğrenmeleri düzeltme, sözcük dağarcığının zenginleşmesine yardım etme, gözlem gücünü geliştirme şeklinde işlevleri vardır (Nas, 2000, s. 189). Okuma ve anlamada zorluk yaşayanların konuyu ve anlamı daha kolay kavramalarını sağlar. Öğrencilerin daha önce karşılaşmadıkları, onlar için soyut olan ve kelimelerle anlatamayacakları kavramları tanımlarını mümkün kılar (Ceyhan ve Yiğit,

2005, s.88). Ders ortamlarının, çok amaçlı resimlerle desteklenmesi öğrenci merkezli eğitimin sağlanmasında oldukça etkilidir (Köksal, 2006, s. 35).

Nichol (1995, s. 34-35) imgelere sorulacak soruları şöyle ifade etmektedir:

1. Resmin bir parçası veya tamamının betimlenmesi
2. Karakterleri analiz etme özellikleri hakkında fikir belirtme
3. Daha önce ne oluyordu?
4. Daha sonra ne oluyordu/ olabilir?
5. Resmin bir bölümünde ne oluyordu?
6. Resmin temsil gücü hakkında ne düşünüyorsunuz?
7. Resme bir başlık vermek istesek ne olabilir?
8. Farklı başlıklar bulmaya çalışmak.
9. Bir konu ile ilgili farklı resimler üzerine konuşma yapma.
10. Resim neden yapılmış olabilir?
11. Resmi biri yapmış olabilir mi öyleyse kim yapmış ve kimin için yapmıştır?
12. Bir görüntünün farklı zamanlarda yapılmış resimlerini karşılaştırarak aralarındaki farklılığın sebebini açıklayınız.
13. Resmin hikâyesini belirleyerek anlatınız.
14. Resmi ortaya koyan sanatçının çalışması esnasında aklından neler geçirmiş olabileceği konusunda tahminlerinizi ifade ediniz.
15. Resim hangi kanıtlar üzerine temellenmiş olabilir?
16. Bir resme ait herhangi bir sahneyi kullanarak bu bölümün neye benzediğini düşünerek bir plan çizin ve isimlendirin.
17. Nesne listesi oluşturup öğrencilere verilerek hangi nesneleri tanıdıkları sorulur.
18. Resimdeki insanların bakış açısı doğrultusunda olan bir hikayeyi baz alan bir resim kullanın.
19. Bir grup resim kullanarak hikâye oluşturun.
20. Zaman içerisinde gerçekleşen değişimi göstermek için resimleri karşılaştırın.
21. Karşılaştırılan resimlerin benzer ve farklı yönlerini belirleyip listeleyin.
22. Resimde yer alan karakterler resmin yapıldığı zamanda bir gününü nasıl geçiriyor olabilirler?
23. Resim bütüncül olarak ele alındığında bıraktığı etki ne oluyor?
24. Resimleri arka arkaya birbirini takip edecek şekilde sıraya koyunuz.
25. Benzer bir sahne oluşturup çizin ve hikâyesini oluşturunuz.

Nichol (1995), kavrama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyindeki sorular yoluyla öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirmeyi ve üst düzey düşünme becerilerini kazanmalarını amaçlamaktadır. Bunun için empati kurmaya, resmin gerçekliğini sorgulamaya, anlatılanların gerçekliğini tespit etmeye yönlendiren sorulara ve resimleri betimleme, tarihleme gibi çok yönlü düşünmeyi sağlayan süreçleri planlamaya vurgu yapmaktadır.

#### ***2.8.1.2. Görsel Öğretim Materyali Olarak Afiş Kullanılması***

Erden, (1996) afişleri belli bir topluluğu veya bireyi belli bir konuda bilgilendirmek için büyük tek sayfaya resim ve yazı kullanılarak hazırlanan tanıtım araçlarıdır şeklinde ifade etmiştir. Afişler özellikle özel gün ve haftaların işlenmesi için kullanılarak bireylerin dikkatini çekmeyi, akılda kalıcı izler bırakmayı amaçlamaktadır.

#### ***2.8.1.3. Görsel Öğretim Materyali Olarak Nesne ve Modellerin Kullanılması***

Konu ile alakalı nesnelerin kendileri birer somut örnek göstergeleridir. Eski uygarlıklardan kalan takı, giysi, yazılı ve yazısız kalıntılar başlıca somut örnekler içerisinde yerlerini almaktadırlar. Bu örnekler eğitimde yerlerini alarak öğretim sürecinin daha eğlenceli ve verimli olmasını sağlar. Bu nedenle bu araç gereçlerin eğitime dâhil edilmeleri gerekmektedir (Sönmez, 1997, s. 57).

Modeller cisimlerden küçük, büyük ya da aynı boyutta başka bir malzeme kullanılarak yapılmış benzerleridir. Genellikle boyutları nedeniyle sınıfa getirilemeyen veya gözle görülemeyecek kadar küçük olan nesneleri incelemek üzere nesnelerin benzerleri olacak şekilde modelleri yapılır ve bu modeller üzerinde çeşitli incelemeler yapılarak faydalanılır. Modeller gerçekleri üzerinde yapılamayacak denemelerin yapılmasına imkân sağlayarak öğrenmenin daha uygulamaya dönük ve kalıcı olmasını sağlamaktadır (Yalın, 2001, s. 128).

#### ***2.8.1.4. Görsel Öğretim Materyali Olarak Basılı Materyal, Haritalar ve Atlasların Kullanılması***

Basılı materyallerden olan ders kitabı Sosyal Bilgiler ders işleme süreci içerisinde en fazla kullanılan materyaldir. Ders kitapları öğrenme yaşantılarına kaynaklık edebilme, içinde yer alan bilgilerin, soruların özetlerin ve çalışma alanlarının diğer kitaplara göre daha iyi örgütlenmiş olması gerekmektedir. Resim, grafik gibi görsel materyallerle zenginleştirilerek anlatımı kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Ansiklopedi, yıllık, sözlük gibi basılı kaynaklar

öğrencinin kendi kendine öğrenmesine yardım eder. Bu yüzden basılı kaynakların nitelikleri öğrenci açısından büyük önem taşır. Harita, atlas gibi materyaller öğrencinin coğrafya ve tarih bilgilerini edinmelerine yardımcı olur (Yanpar Şahin, 2004, s. 303).

Akengin vd. (2016), öğrencilerde “Harita Okuryazarlığının Geliştirilmesine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri” isimli makalelerinde, Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin haritalarla karşılaşarak harita üzerindeki renk, işaret ve semboller yoluyla çeşitli analizler ve yorumlar yapabilme becerilerini kazandırmanın amaçlandığı ifade edilmiştir.

Yazı tahtaları sınıfta doğru kullanıldığında en etkili materyallerden biridir (Yanpar Şahin, 2004, s. 298).

#### ***2.8.1.5. Görsel Öğretim Materyali Olarak Karikatürün Kullanılması***

Karikatür sürekli bir değişim içinde olduğu için net olarak bir tanımlanmamaktadır. Konusunu insan ve insanın etrafında olan olaylardan alan, mizah türü olan karikatür, önceleri insanların abartılı şekilde çizilen portreleri olarak karşımıza çıkarken ilerleyen süreçlerde farklı anlamlar taşımaya başlamıştır. Kalıcı öğrenme konusunda materyal olarak karikatürler önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin dikkatlerini toplamalarına ve odaklanmalarına yardımcı olup konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlarlar. Karikatürler, Sosyal Bilgiler dersinin bünyesinde yer alan soyut nitelikteki kazanımların öğrenciler tarafından anlamlı bir şekilde kazanılmasını sağlamak için somutlaştırma işlemini büyük ölçüde gerçekleştirmektedirler. Karikatürler, sınıf ortamında tartışma başlatmaya, karışık yapıya sahip soruları basite indirgemeye, daha anlaşılır olmalarını sağlamaya ve özgün değerlendirme yapmaya uygun materyallerdir. Sosyal Bilgiler dersinin bünyesinde yer alan konular itibarıyla karikatür bu ders için oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu konular çözülmeyi bekleyen problem, tartışmalı konu ve güncel olayları barındırmaktadır. Karikatür bu konuların işlenmesinde çıkış noktası olarak kullanılmaya uygundur (Altun, 2009, s. 193).

Karikatürlerin taşınması gereken unsurlar çizgi, düşünme ve güldürme olmak üzere üç öğeden oluşmaktadır. Her karikatür bu üç öğeye de sahip olmak zorunda değildir. Çizgi öğesini mutlaka taşınması gerekirken güldürme ve düşündürme öğesi çizerin tercihinin bağlıdır. Fakat karikatürlerin güldürürken düşündürmesi ve iyi çizgilere sahip olması tercih edilmektedir (Akbaba, 2009, s. 294-295). Olayların tasviri çizimleri karşı tarafı etkileme konusunda daha başarılı olabilmektedirler. Yazı ile anlatılması güç olan konu ve durumlar karikatür ile daha kolay ifade edilebilmektedir. Karikatürlere bakıldığında çizerin seçtiği karakterden ve çizgilerinden konuya yönelik ilgi ve tutumlarını somut bir şekilde gözler önüne sermektedir (Alkan, 2006, s. 15-16).

Koçoğlu'nun (2017) "Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımına İlişkin Öğrenci Algıları" adlı çalışmada uygulama yapılan öğrencilerin birçoğunun (%93.33) vermiş olduğu yanıtlar doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan karikatürlerin duyuşsal ve bilişsel açıdan öğrencileri olumlu etkilediği, öğrencilerin konuya olan ilgilerinin arttığı görülmüştür. Öğrencilerin anlam kurmalarına yardımcı olması, hayal güçlerini geliştirmesi, derse olan katılımı ve ilgiyi arttırması, öğrenmede kalıcılığı sağlaması, karikatürlerin sosyal bilgiler dersinde yer verilmesi gerektiği düşüncesini desteklemektedir. Öğretim materyali, olarak her öğrencinin sahip olduğu ve en geniş şekilde hitap eden ders kitaplarının da yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde karikatürü konuyu kavratma noktasında işlevsel olarak kullanması öğrencilere olumlu etkiler sağlayacaktır. Soyut konuların yer alması nedeniyle somutlaştırma üzerinde durulması ve bu yönde çalışmaların yapılması son derece önem taşımaktadır. Karikatürlerin kazanımlara ve öğrenci gelişim düzeyine uygun olması ise karikatürle anlatımın hedefine uygun olacaktır (Koçoğlu, 2017, s. 212-213).

Sidekli, Er, Yavaşer ve Aydın'ın (2014) yapmış oldukları araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde karikatür kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi incelenmiştir. Uygulama öncesinde deney grubu ile kontrol grubunun ön test sonuçlarına bakıldığında, iki grupta da yer alan öğrencilerin bilgi düzeyleri arasında belirgin bir fark gözlemlenmemiştir. Uygulama sonrasında, öğrenciler üzerinde yapılan son test verilerine bakılarak deney grubunda olumlu yönde anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Bu ve Durualp (2006), Kılınç (2006), Oruç (2006), Özalp (2006), Uğurel ve Morali (2006), Avşar (2007), Üner (2009), Akengin ve İbrahimoğlu (2010), Ayyıldız (2010), Ersoy ve Türkkan (2010) Palaz (2010) Akkaya (2011), Cengizhan (2011) tarafından yapılan çalışmalara bakıldığında çalışma sonuçlarının birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

#### ***2.8.1.6. Görsel Öğretim Materyali Olarak Fotoğrafların Kullanılması***

Fotoğraflarla, yaşanan zaman ve mekân içinde görülmesi mümkün olmayan birçok şeyi bireylerin tanınması sağlanmaktadır. Bunların başında giysiler, bugün unutulmuş üretim tekniklerini, örf ve âdetler, insan eliyle oluşturulmuş veya tahrip edilmiş tarih, coğrafya, fizikî çevre, kentler, yerleşim birimleri gelmektedir. Gerçeğe en yakın belge niteliği taşıyan fotoğraflarla bunlara dair tarihi anlamamız kolaylaşmaktadır (Danacıoğlu, 2001, s. 93).

Soyut düşünme becerisinin henüz gelişmemiş olduğu ilkökul öğrencileriyle tarih konularını ele alan her öğretmenin daha fazla duyuya hitap etmesi gerekmektedir. Bu durum

öğretmenin görsel imaj, canlandırma, müzik ve eski eşyalar gibi öğrencinin geçmişe uzanabileceği materyal, yol ve uygulamaları bilip uygulamasını gerekli kılmaktadır. Böylelikle öğrencilerin bildikleri ile bağlantı kurmaları sağlanacaktır. Tarih konuları ele alınırken öğrenciye sunulan materyaller ve soruların amacı öğrenciyi tek bir çıkış noktasına götürmek değildir. Süreç boyunca sorgulama, hüküm verme gibi temel becerilerin kazanılarak olasılık ve belirsizlik durumlarının varlığı, bu noktada kavramsal anlama için tartışma ortamının oluşturulması, tarihi bir belge veya resmin analiz edilmesi şeklinde öğrenme ortamı planlanarak öğrenme sürecinin elde edilen sonuçtan daha önemli olmasını sağlamak, benzer süreçlerle karşılaşan öğrencinin süreç boyunca elde ettiği tecrübeleri kullanmasını sağlamak öğrencilerde tarih düşüncesinin gelişmesini önemli düzeyde etkileyecektir (Dilek, 2001, s. 88). Görsel kaynakları incelemenin öğrencilere birden fazla katkısı vardır. Bir imge incelenirken olayı etkileyen değişkenler tarafından uyarıya maruz kalmaz, baktığınız imgeye tekrar bakabilir, farklı yönlerden ele alabilir ve farklı çıkarımlarda bulunabilirsiniz. Yeni nesiller geçmiş kültürlerin yazıya dökülmeyen deneyim ve bilgilerini resimler, baskılar, heykeller ve diğer imgeler yolu ile elde etmektedir. Belgesel kanıtlar kişileri arşive ulaşılmaya yönlendirmektedir ve belgenin okunması çok zaman almaktadır. Bunun yanında bir tablo ya da fotoğrafa ulaşmak daha kolaydır ve içerdiği mesajlara daha hızlı ulaşılabilir. Kültürel geçmiş görsel materyallerin yorumlanmasında önemli bir etkiye sahiptir (Burke, 2003, s. 12). Farklı kültürlerle mensup bireyler aynı görsel materyali farklı şekilde yorumlayabilmektedirler. Akbaba (2005), kişi veya olay hakkında yazılan yazıların, resim ve çizim gibi görsel anlatımların birer yorum olduğu, fotoğrafın ise dünya üzerinde olanların bir parçası ve gerçekliğin yansıması olduğunu ifade etmektedir. Fotoğraf icat edildiği 1839 yılından beri hem görsel materyallerden hem de diğer kayıt türlerinden çok daha etkili biçimde gerçekliği yansıttığı kabul edilmiştir (Burke, 2001, s. 91). Kırım Savaşı'nda ilk kez tarihsel belge olarak kullanılmış ve günümüze kadar önemli bir kaynak olma özelliğini korumaktadır. Stradling (2003), tarihi fotoğrafları seçerken fotoğrafların doğruluğunun tartışmasız bir şekilde kabul edilmesi, alışılmış durumları sorgulaması, birincil ve ikincil kaynaklarla kolay bağlantı kurmaya uygun olması, bazı çelişki ve belirsizlikleri yansıtmaması, başka kaynaklardan yararlanılarak ortaya konabilir soruları barındırması noktalarında dikkatli olunması gerektiğini ifade etmektedir. Kanıt olarak ele alınan fotoğrafların dikkatli bir şekilde gerçekleştirilen seçme süreçlerinden geçtiği, fotoğrafın çekildiği zamana dair önemli bilgiler içerdiği, fotoğrafın çekilen kişiler ve çeken kişinin tutumlarını aktarması önemli bir noktadır. Görseller bakar bakmaz anlaşılan mesajlar barındırdığı gibi bakıldığı an hemen anlaşılmayan mesajla da içermektedir. Bahsedilen bu

yan anlamları anlayabilmek için fotoğrafa sistematik sorular sormak gerekir (Algan, 1999, s. 11). Kyvig ve Marty'e (2000) göre sorular fotoğrafı çeken ve çekilen kişilere, fotoğraftaki ortamın taşıdığı kültürel izlere, fotoğrafın çekildiği zamana, fotoğrafta yer alan kişilerin ruh halleri, meslekleri ve statülerine yönelik olmalıdır. Fotoğrafın kurgu olup olmadığına yönelik sorular, fotoğrafta yer alan ayrıntılar ve onların bütüne olan katkılarını sorgulayan sorular da önemlidir. Felton ve Allen (1990), tarihi fotoğrafları kullanmak için sekiz basamaklı bir model geliştirmişlerdir. Birinci basamak, öğrencilerin fotoğrafın çekildiği bağlamda zaman periyodunda bir bağlamın kullanımına yönlendirmektir. İkinci basamakta öğretmen tarafından “bu insanlar kim, ne yapıyorlar, fotoğraf o zamanki yaşama dair neler barındırıyor ve ne anlatmak istiyor, fotoğraf nerede çekilmiş olabilir” gibi anahtar sorular yöneltilir. Üçüncü aşamada öğrencilerden fotoğrafta yer alan kişi, grup ve nesne üzerinde etiketleme çalışması ya da tanım yapmaları beklenir. Dördüncü basamakta öğrenciler gördüklerinden hareketle insan ve obje arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmaktadır. Beşinci aşamada öğrencilerden çıkarımlarını çizmeleri beklenir. Altıncı aşamada gözlem ve öngörülerini doğrultusunda tahtada yer alan hipotezleri üzerinde tekrar düşünülerek yenileme, erteleme ve onaylama için rehberlik edilmektedir. Yedinci basamakta öğrenciler farklı kaynakları tarayarak hipotezleri gidişatı için ayrıntılı bilgi edinirler. Sekizinci basamakta tarihi fotoğraf hakkında yapılan yorumların tekrarı ve detaylı incelenmesi konusunda gerekli rehberliği yapar. Tarih konularının kanıt niteliği taşıyan görsel materyallerden olan fotoğrafın çözümlenmesi ve tarihsel çıkarımlarda bulunulması problem çözme, kronoloji bilgisi, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, empati gibi davranışların gelişmesine; öğrenme sürecinin verimini arttırırken dersin daha eğlenceli bir hal almasına da yardımcı olacaktır. Tarih ve tarih konularını barındıran derslerin programları hazırlanırken fotoğrafların sağladığı fayda göz önünde bulundurularak hazırlanmalı; bu derslere yönelik hazırlanan ders kitaplarının içeriği belge niteliği taşıyan fotoğraflara da yer vererek hazırlanmalıdır. Öğrencinin soyut kavramları anlamlandırma çabası fotoğraflarla desteklenerek süreç daha verimli hale getirilmelidir. Öğrencilere fotoğrafların sistematik bir şekilde incelemelerini sağlayıcı eğitimler sonucunda öğrencilerin uygulama analiz etme ve yorumlama becerilerini kullanma fırsatı verilmesi bu konuda önem arz etmektedir (Akbaba, 2005, s. 192).

### 2.8.2.İşitsel Öğretim Araç Gereçleri

Radyo, teyp - ses bantları, pikap- plaklar, ses CD'leri işitsel öğretim araç gereçlerindendir (Sarıtış, 2013, s. 55-100).

İşitsel araçlar sınıfa kolayca getirilebilir olma özellikleri açısından öğretim materyali olarak rahatlıkla kullanılabilir. Sınıf ortamında mümkün olmayan durumları öğrencilere

aktarma konusunda büyük kolaylık sağlamaktadır. Seçilen işitsel materyaller, öğrencileri heyecanlandırmalı ve merak etmelerini sağlamalıdır. Seslendirme, farklı canlı ve nesnelere ait seslerin sınıf ortamına taşınmasında, özellikle dil eğitiminde işitsel materyaller önemli bir yere sahiptir. Ses kayıt cihazları ise öğrencilerin kendi konuşmalarını dinleyip amaç doğrultusunda değerlendirme yapmak için kolaylık sağlamaktadır. Gelişen teknoloji ile erişimi ve kullanımı gün geçtikçe kolaylaşan çeşitli cihazlar da materyal olarak kullanılmaktadır. (Sarıtış, 2013, s. 96).

### **2.8.3.Görsel-İşitsel Öğretim Araç Gereçleri**

Video, kapalı devre televizyon, film makinesi ve hareketli filmler, kamera, kuklalar, eğitsel geziler görsel-işitsel öğretim araç gereçlerindendir ( Sarıtış, 2013, s. 55-100).

Araç gereçlerin hitap ettikleri duyu organı sayısı arttıkça öğrenmeye sundukları katkı da artacaktır. Öğrenme için daha fazla duyu organının dâhil olacağı araç gereç ve süreç hazırlanmalıdır. Öğrenme de bu doğrultuda artış göstermektedir. Modeller üzerinde öğrencinin rahatça çalışabilmesi, gerçeği üzerinde yaşayamayacağı deneyimleri yaşamasını sağlaması öğrenme açısından birçok katkı sağlamaktadır. Hem görselliği hem işitsel unsurları barındıran eğitici film, kısa videolar gibi materyaller ile bir konunun bütüncül bir şekilde öğretiminin sağlaması mümkündür. Film ve videoların kısa, anlaşılır, üzerinde düşünülebilecek, hedef davranışları barındırması gerekmektedir (Sönmez, 1997, s. 159).

Bilgisayarlar öğrencinin bireysel hızında ilerlemesine olanak sağlayarak kullanılan programla ile öğrencinin kendi takibini yapmasına da olanak sağlamaktadır (Alkan, Deryakulu ve Şimşek 1995, s. 100)

#### ***2.8.3.1.Görsel İşitsel Öğretim Materyali Olarak Animasyonun Kullanılması***

Canlandırmak anlamına gelen animasyon, birçok nesneyi hareket halinde gösteren görüntüleri oluşturarak bu görüntüleri hızla arka arkaya oynatılıp kullanılması sonucu hareketsiz resimlerin hareketli algılanmasını sağlamaktır (Koç, Şimşek ve Has 2013, s. 147). Animasyon filmleri çocukların eğitimi, milli kültür ve değerlerin benimsemesi ve sosyalleşmeleri açısından önemli yere sahiptir. Ancak olumsuz etkileri de olabileceği göz ardı edilmemelidir (Karakuş, 2015, s. 254).

Çağımızın temel ihtiyaçları haline gelen bilgisayar ve internet teknolojileri eğitim her kademesinde yer edinmeye başlamıştır (Yumuşak ve Aycan, 2002, s. 198). Teknolojinin yapılandırmacı eğitim sürecinde etkili bir şekilde kullanılması öğrenciye akademik anlamda

olumlu birçok katkı sağlar. Bilgisayar alanında yaşanan gelişmeler ile animasyonlar zaman içinde eğitimde kullanılmaya başlanmıştır. Göz ve kulağa hitap ederek öğrencinin konuya odaklanmasını sağlar ve sade şekilde sunduğu görseller yardımıyla akılda kalıcılığı sağlar (Arıcı ve Dalkılıç, 2006, s. 421; Koç, Şimşek ve Has, 2013, s. 148). Animasyonlar özellikle soyut düşünme becerisi henüz yeterince gelişmemiş öğrencilerin anlatılan konuyu anlamlandırmalarına yardımcı olarak karmaşık bilgilerin daha anlaşılır olmasını sağlar. Maliyeti yüksek, tehlikeli deneylerde veya mikroskopla incelemesi güç olan durumlarda hazırlanan simülasyonlar ve yazılım araçları ile hem daha tehlikesiz hem de maliyeti düşük şekilde öğrenme sağlanır. Animasyonlar, çocukların dikkatini çektiği için öğrenme ortamının onlar için daha zevkli bir hal almasını, derse olan ilgilerinin artmasını sağlamaktadır (Arıcı ve Dalkılıç, 2006, s. 423).

Animasyonlar renk, görsel, ses ve hareket unsurlarını bir arada kullanarak sunduğu konunun akılda kalmasına yardımcı olur. Hazırlanan ya da seçilen animasyonlar hitap ettiği yaş grubuna uygun, anlaşılır olmalı, öğrencilerin dikkatini çekmeli, sıkılmalarına neden olmamalı, aynı zamanda da konunun anlaşılması için gerekli olan süreyi etkili bir şekilde kullanmalıdır. Seçilen konu, ayrıntıya yer verme düzeyi yaş grubunun özellikleri dikkate alınarak ayarlanmalıdır. Animasyonlarda en önemli unsurlardan biri olan renk dikkati dağıtmayacak şekilde kullanılmalı okunabilirlik, berraklık gibi unsurları dikkate alınmalıdır (Karataş, 2003, s. 141). Doğru bir şekilde hazırlanan animasyonlarla öğrenciler buluşturulduğunda animasyonlar, öğrenciye farklı bakış açıları kazandırır. Teknolojinin ilerlemesinin etkileri eğitim alanında da görülmektedir. Kullanılan yöntem ve teknikler de teknolojik ilerlemeler ile evirilmektedir. Benimsenen yapılandırmacı yaklaşım uygulamalarında teknolojinin de kullanılması öğrencilerin de sunulan teknolojik imkânlardan faydalanarak içinde yer alması beklenmektedir. Daşdemir'in (2006) Fen ve Teknoloji dersi kapsamında yapmış olduğu araştırma sonucunda da derslerde animasyon kullanmanın öğrencilerin akademik başarılarına, bilgilerin kalıcılığının sağlanmasına ve bilimsel süreç becerilerine olumlu katkılar sağladığı sonucuna varılmaktadır. Öğrencilerin dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersinde ilk kez karşılarına çıkan kavramları ve öğrenmeleri son derece önemli olan konuları tam anlamıyla kavramaları gerekmektedir. Araştırmalar sonucunda varılan sonuçlar doğrultusunda doğru hazırlanan animasyonlar da bu noktada öğrencilere katkı sağlamaktadır.

### ***2.8.3.2.Görsel İşitsel Öğretim Materyali Olarak Çizgi Filmlerin Kullanılması***

Çizgi filmler aile ve okul kadar çocuğun eğitiminde önem taşımaktadır. İyi hazırlanmış çizgi filmler çocukların bilişsel ve dilsel gelişimlerine, sosyalleşmelerine katkı sağlar. Bunun yanında dikkatli hazırlanmamış çizgi filmler ise özellikle şiddet unsurunu barındırarak çocukların şiddette yönelmesi gibi birçok olumsuz davranışa neden olmaktadır. Çizgi filmler, eğitim öğretimin farklı alanlarında kullanılarak gerçekleştirilen faaliyetlerde oldukça etkili olmaktadır. Özellikle karmaşık kavramların basitleştirilerek çocukların farkında olmadan öğrenmelerini sağlamaktadır (Yağlı, 2013, s. 714). Çizgi filmler hayal gücüyle oluşan kendine has dünyası ve tasarlanan karakterleri ile izleyiciyi kendi dünyasına çeker özellikle küçük yaş grubunda olan izleyicileri kahramanlardan oldukça etkilenirler. Çizgi filmlerin okul öncesi dönemindeki çocukların kişilik gelişimlerine etkisini inceleyen araştırmada çizgi filmlerde yer alan ve çocukların sevdiği kahramanların çocuklar tarafından rol model alınıp kahramanların davranışlarını günlük hayatlarında uygulamaya çalıştıkları görülmüştür (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011, s. 309). Bu konuda yapılan başka bir araştırma sonucu ise çizgi filmlerin sadece okul öncesi çağındaki olan çocukları değil, ilkökul çağındaki çocukları da etkilediği, çocukların kahramanların davranışlarını sergilemeye çalıştıkları görülmüştür. (Özdemir ve Ramazan, 2013, s. 168). Alıcıgüzel, (1998) çizgi filmlerin etkileyici özelliklerinin arttıkça kullanım alanlarının da gün geçtikçe farklılaşarak arttığını; derste kullanılan iyi nitelikteki materyaller öğrencinin dikkatini toplama, eğitim öğretim ortamını zenginleştirip unutmayı azaltma, öğrencinin merak duygusunu harekete geçirip motive olmasını sağlama gibi birçok fayda sağladığını belirtmiştir. Özellikle görsel-işitsel araçlar öğrencilerin hem görme hem de işitme duyularına hitap etmeleri öğrenciler üzerinde etkili bir materyal olmasını sağlamaktadır. Çizgi filmlerin görsel düzenlemelerin ve hareket ilişkisinin niteliği, eğitim öğretim sürecine olan uygunluğunu belirleme noktasında önem arz etmektedir. İlkokul çağındaki yer alan öğrencilerin soyut kavramların sıklıkla yer aldığı sosyal bilgiler dersinde çizgi filmler sayesinde işlenen konuların daha somut hale gelmesi, öğrenciler açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak çizgi filmlerin doğru zamanda, doğru yerde ve doğru bir şekilde yer verilmesi de son derece önemli bir konudur. Öğretmen ve velilerin bu bilince sahip olması ve çocuklara çizgi filmlerin sunulması noktasında gerekli hassasiyeti göstermeleri gerekmektedir (Öztaş, 2009, s. 345).

## BÖLÜM III

### YÖNTEM

#### 3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Yapılan araştırma bir deney ve bir kontrol grubuna yer verilerek gerçekleştirilmiş, araştırmada eşitlenmemiş kontrol gruplu ön test-son test yarı deneysel araştırma modeli benimsenmiştir (Çepni, 2007). Araştırmada, 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersine ait “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı’nın görsel sanatlar yoluyla anlatımının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada yer alan bağımsız değişkenler, Kültür ve Miras Öğrenme Alanı’nda kullanılan görsel sanatlar etkinlikleridir. Bağımlı değişkenler ise öğrencilerin başarılarıdır.

Çepni’den (2007) faydalananak yapılan araştırmada da görüldüğü üzere, deneysel araştırma modelinin kullanıldığı araştırmalarda genellikle bir ve ya daha fazla kontrol ve deney grupları belirlenerek çalışma yürütülür. Araştırma boyunca deney grubuna hipotez doğrultusunda özel uygulamalarda bulunurken kontrol grubuna herhangi bir uygulamada bulunulmaz. Hem deney grubuna hem de kontrol grubuna uygulama öncesinde yapılan ön-test ve uygulama sonrasında yapılan son-testler sonucunda deney grubuna yapılan uygulamaların deney grubu üzerindeki etkisi incelenir.

Bu araştırma Şanlıurfa’nın Eyyübiye ilçesinde yer alan devlet okulunda yapılmıştır. Deney grubu ve kontrol grubu hali hazırdaki sınıflardan iki tanesi üzerinde yansız atama yapılarak belirlenmiştir. Deneysel çalışma öncesinde hem deney grubunda yer alan öğrencilere hem de kontrol grubunda yer alan öğrencilere ön-test uygulanmıştır. Değişimi anlamak için uygulama sonrasında her iki gruba aynı test son-test olarak uygulanmıştır. Deney grubunda süreç görsel sanatları kullanarak yapılan ders anlatımlarıyla ilerlerken kontrol grubunda ise süreç sadece ders kitabı kullanılarak yapılan anlatımlarla ilerletilmiştir.

Tablo 1

*Araştırmanın Deneysel Deseni*

| Grup          | Ön-Test | Uygulama                                                                                                                                                          | Son-Test |
|---------------|---------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| Deney Grubu   | T1      | 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na paralel hazırlanan Kültür ve miras öğrenme alanında görsel sanatları kullanarak yapılan ders planı ve uygulamaları | T2       |
| Kontrol Grubu | T1      | 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na paralel hazırlanan 2021-2022 eğitim öğretim dönemine ait Sosyal Bilgiler ders planı ve uygulamaları                | T2       |

T1, öğrencilerin uygulama öncesi konu hakkındaki bilgilerini ölçmek amacıyla ön-testi; T2 ise uygulama sonrası öğrencilerin edindikleri bilgileri ölçmek için kullanılan son-testi temsil etmektedir.

### 3.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada Şanlıurfa'nın Eyyübiye ilçesinde yer alan Ahmet Hamdi Akseki İlkokulundaki 38 deney ve 38 kontrol grubu olmak üzere toplam 76 öğrenci ile çalışılmıştır. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerle uygulama öncesi ön-test, uygulama sonrası son-testler yapılmıştır. Deney grubuyla kültür ve miras öğrenme alanı görsel sanat dalları kullanılarak işlenmiş; kontrol grubunda ise sadece ders kitaplarındaki işleyişe göre ders işlenmiştir.

### 3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Bu çalışmada deney grubuna uygulanan sürecin etkililiğini ölçmek adına kültür ve miras öğrenme alanına ait sorulardan oluşan araştırmacı tarafından hazırlanarak gerekli izinlerin alınması sonrasında uygulamaya koyulan çoktan seçmeli 20 sorudan oluşan ön-test ve son-test uygulanmıştır (EK3.).

### 3.3.1. Başarı Testi

Ön-test ve son test, araştırmacı tarafından hazırlanan ve gerekli izinlerin alındığı 20 tane çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Soruların içeriği Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan Kültür ve Miras Öğrenme Alanı kazanımları ile paralellik göstermektedir. Hazırlanan bu ölçeğin güvenirlik hesaplamasını yapmak amacıyla ölçek dört değişik dördüncü sınıftaki toplam 140 öğrenciye uygulanarak toplanan verilerle KR-20 (Kuder Richardson-20) formülü kullanılarak güvenirlik değerinin hesaplaması yapılmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda ölçeğin güvenirlik KR 20 değeri 0,90 olarak bulunup güvenirliği yüksektir.

Testte doğru yanıt verilen sorular 1 puan, herhangi birine yanlış yanıt verilen veya boş bırakılan sorular 0 puan olarak değerlendirilmiştir (Treagust, 1988). Testten alınabilecek en yüksek puan 20'dir.

Hazırlanan başarı testi öncelikle deney öncesinde 38 deney grubu öğrencisine ve 38 kontrol grubu öğrencisine konu hakkındaki var olan bilgilerini ölçmeye yönelik uygulanmıştır. Daha sonrasında deneysel sürecin etkililiğini ölçmek için deney ve kontrol grubuna tekrar uygulanmıştır.

Tablo 2

*Belirtke Tablosu*

| <b>Hedef Davranışlar</b><br><b>Kazanımlar</b>                                                              | <b>Bilgi</b> | <b>Kavrama</b> | <b>Uygulama</b> | <b>Analiz</b> | <b>Sentez</b> | <b>Değerlendirme</b> | <b>Toplam</b> |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|----------------|-----------------|---------------|---------------|----------------------|---------------|
| SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.         | 1            | 2              |                 |               |               |                      | 3             |
| SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.                | 4            |                |                 | 1             |               |                      | 5             |
| SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır. |              |                |                 | 2             |               |                      | 2             |
| SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.        | 8            | 2              |                 |               |               |                      | 10            |
| <b>Toplam</b>                                                                                              | <b>13</b>    | <b>4</b>       |                 | <b>3</b>      |               |                      | <b>20</b>     |

### 3.4. Tasarım, Geliştirme, Uygulama Süreci (Opsiyonel)

Araştırma için deney grubuna MEB 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 4. sınıf “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı’na ait kazanımlar doğrultusunda Görsel Sanatlar kullanarak ders planları oluşturulmuştur. Kontrol grubuna ise sadece kitap doğrultusunda ders planları hazırlanarak uygulamaya koyulmuştur. Bu nedenle araştırmada kullanılacak resim, fotoğraf, portre, karikatür, animasyon ve çizgi filmler araştırmacı tarafından

hazırlanmıştır. Çizim kullanılması gereken noktalarda araştırmacı kendisi gerekli çizimleri yaparak hazırlık yapmıştır. 15 saatlik ders planı hazırlanarak süreç planlanmıştır.

Araştırma öncesinde demografik özellikler açısından benzerlik gösteren iki sınıf seçilmiş, biri kontrol grubu diğeri ise deney grubu olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında deney grubu ile yapılan dersler araştırmacı tarafından kontrol grubu ile yapılan dersler ise sınıf öğretmeni tarafından gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ön öğrenmelerini kontrol etme amaçlı olarak her iki gruba da ön test; daha sonra yapılan uygulamanın etkililiğini ölçmek için ise her iki gruba son test uygulanmıştır.

Deney grubuna hazırlanan ders planları ise EK7.de verilmiştir.

Görsel sanatların öğrenme üzerindeki etkisini araştırmaya yönelik yapılan bu araştırmada uygulama süreci deneysel işlem öncesi, deneysel işlem ve deneysel işlem sonrası olarak ifade edilmiştir.

#### **3.4.1. Deneysel İşlem Öncesi Süreç Basamakları**

- Araştırma sürecinde ön test ve son test olarak kullanılacak olan sorular araştırmacı tarafından hazırlanmış, Dokuz Eylül Üniversitesi Etik Kurulu'ndan uygulamaya yönelik gerekli izinler alınmıştır.
- Araştırmayı uygulayabilmek için Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ve Eyyübiye ilçesinde bulunan Ahmet Hamdi Akseki İlkokulundan gerekli izinler alınmıştır.
- 140 öğrenci üzerinde hazırlanan ölçek uygulanarak güvenirlik analizi yapılmıştır.
- Okulda bulunan araştırmacının sınıf öğretmenliğini yaptığı 4/C sınıfı deney grubu; 4/D sınıfı ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir.
- Bu iki gruba ön test uygulanarak aralarına araştırma konusuna yönelik başarı ve hazırbulunuşluk açısından farklılık olamadığı tespit edilmiştir.
- Sürecin gerçekleştirilmesine yönelik gerekli olan afiş, karikatür, resim, portre çizimleri, fotoğraflar, kısa animasyon gibi araçlar hazırlanmıştır (EK7.) .

#### **3.4.2. Deneysel İşlem Süreci Basamakları**

- Konunun işlenişi için araştırmanın amacına uygun 15 saatlik ders planları hazırlanmıştır.
- Sosyal bilgiler dersi haftada 3 ders saatini kapsamaktadır. Uygulama bu ders saatleri içerisinde gerçekleştirilmiştir
- Deney grubu öğrencileri ile araştırmanın amacına uygun hazırlanan ders planları, plan doğrultusunda hazırlanan materyallerle uygulanmaya başlanırken kontrol grubunda ise sınıf öğretmenleri tarafından materyal olarak ders kitabının kullanıldığı, sadece 2020-

2021 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı dördüncü sınıf “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesiyle ilgili içerik ve kazanımlar uygulanmıştır.

- Ders esnasında kullanılan materyaller sonrasında panolara asılarak öğrencilerin sürekli olarak görmeleri sağlanmıştır.

### 3.4.3. Deneysel İşlem Sonrası Süreç Basamakları

- Ön test ve son testlerden elde edilen sonuçlar SPSS22 paket programı ile analiz edilmiştir.
- Analizler sonucunda elde edilen bulgular yorumlanarak raporlandı.

## 3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırma, tarihi değerleri, olay ve olguları içeren “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı’nın Görsel Sanatlar yoluyla en kalıcı ve etkili bir şekilde öğrencilere kazandırma yolunu bulmayı, aynı zamanda sanatın gücünü öğrencilere kazandırmayı konu kazanımlarının öğrenciler tarafından edinilmesini istemiştir. Bu amaç doğrultusunda nicel veriler toplanmıştır. Nicel verilerin analizleri SPSS istatistik programı ile analiz edilmiştir.

Elde edilen verilerin parametrik testlere uygunluğunu belirlemek için verilerin normal dağılımı ve homojenliği incelenmiştir (Tablo 3). Normallik test edilmesine yönelik grup büyüklüğünün 50’den küçük olması durumunda Shapiro-Wilk testinden; büyük olması durumunda ise Kolmogorov Smirnov testinden faydalanılmaktadır (Alpar, 2003).

Kolmogorov Smirnov ve ShapiroWilks’in Normallik Testinde SPSS’de tabloda ortaya çıkan önem derecesi 0.05’ten büyük değerler verilerin normal dağıldığı, 0,05’ten küçük değerler ise normal dağılım göstermediklerini gösterir (Erman Eymen, 2007). Normallik testinin sonucuna göre normal dağılım göstermeyen veri gruplarının basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri de incelenmektedir. Skewness ve kurtosis değerleri (+ 1, -1) aralığında olan veri gruplarının normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2017, s. 40).

Tablo 3

*Uygulanan Ön Test Ve Son Test Verilerinin Normallik Testi Analizi Sonuçları*

|              | Group  | Kolmogorov |           |          | Shapiro-Wilk |           |          | Skewness | Kurtosis |
|--------------|--------|------------|-----------|----------|--------------|-----------|----------|----------|----------|
|              |        | Smirnov    |           |          |              |           |          |          |          |
|              |        | <i>F</i>   | <i>sd</i> | <i>p</i> | <i>F</i>     | <i>sd</i> | <i>P</i> |          |          |
| Ön-<br>test  | DG     | .125       | 38        | .142     | .961         | 38        | .200     | .037     | -.614    |
|              | KG     | .128       | 38        | .120     | .967         | 38        | .309     | .275     | -.083    |
|              | TOPLAM | .115       | 76        | .015     | .972         | 76        | .095     | .116     | -.347    |
| Son-<br>test | DG     | .127       | 38        | .125     | .970         | 38        | .383     | -.371    | -.435    |
|              | KG     | .152       | 38        | .027     | .931         | 38        | .022     | .123     | -1.335   |
|              | TOPLAM | .107       | 76        | .031     | .967         | 76        | .044     | -.071    | -.912    |

Tablo 3'te ön test ve son test olarak uygulanan başarı testinin normallik analizi sonuçları yer almaktadır. Araştırmada ulaşılan verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığının test edilmesi için grup büyüklüğünün 50'den az olması göz önünde bulundurularak Shapiro-Wilk İstatistiği, deney ve kontrol grubu toplam değerlerine bakılırken grup büyüklüğü 50'den fazla olduğu için Kolmogorov Smirnov İstatistiği, Çarpıklık ve Basıklık İstatistikleri birlikte değerlendirilmiş, verilerin normal dağılım gösterdiği, sadece kontrol grubunda son test verilerinin Shapiro-Wilk analizlerine göre ve iki gruba ait toplam son test verilerinin ise Kolmogorov Smirnov analizlerine göre normal dağılmadığı anlaşılmıştır. Fakat bu verilerin kurtosis ve skowniss basıklık ve çarpıklık katsayıları belirlenen kritik değerler arasında olması verilerin normal kabul edilebileceğini göstermektedir. Birinci alt probleme ait verilerin analizi için Independent Samples T-Testi; ikinci alt probleme ait verilerin analizi için her ihtimale karşı non parametrik testlerden olan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi; üçüncü alt probleme ait verilerin analizi için Paried Samples T-Testi, dördüncü alt probleme ait verilerin analizi için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. 0.05 anlamlılık düzeyinde SPSS istatistik programı ile karşılaştırmalar yapılarak tablolar halinde sunulup bulgular yorumlanmıştır.

### 3.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Bir araştırmadan elde edilen bulguların, sonuçların ve bunlara dayalı yapılan yorumlamaların gerçek durumu ne kadar doğru yansıttığı, elde edilen verilerin inandırıcılığı araştırmanın iç geçerliliği ile ilgilidir (Yıldırım, 2010, s. 81). Araştırmalarda inandırıcılığı yani iç geçerliği arttırmak için veri toplama, verileri çözümleme ve yorumlama süreçlerinin ayrıntılı olarak ele alınarak açıklanması gereklidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 257).

Araştırmada elde edilen sonuçlarının benzer ortamlarda ve benzer durumlarda tekrarlanabilmesi için araştırmanın yapıldığı okulun, çalışma gruplarının nitelikleri ile deneysel işlemlerin yapıldığı ders süreci yapılan planlar doğrultusunda ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Yine araştırma sürecinde kullanılan materyallerinin, veri toplama araçlarının nasıl hazırlandığı ve uygulandığı gerekli açıklamalar ile ifade edilmiştir. Araştırmanın yöntem bölümünde, araştırmada elde edilen bulgularının farklı araştırmalarla test edilebilmesini sağlayacak açıklamalara yer verilmiştir.

### 3.7. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı, 2021-2022 eğitim öğretim döneminde Şanlıurfa Eyyübiye Ahmet Hamdi Akseki İlkokulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Uygulamanın yapılabilmesi için konunun programdaki sırası beklenmiştir.

Araştırma sürecinde deney grubuna “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı’na ait kazanımlar görsel sanatları kullanarak araştırmacı tarafından işlenmiştir. Kontrol grubu öğrencileriyle ise 2021-2022 eğitim öğretim döneminde kullanılan Sosyal Bilgiler ders kitabı etkinlikleri doğrultusunda kazanımlar sınıf öğretmenleri tarafından işlenmiştir. Deney öncesi ve sonrasında elde edilen veriler araştırmacı tarafından toplanmış ve analiz edilmiştir.

## BÖLÜM IV

### BULGULAR

Bu bölümde yapılan araştırmaya dair elde edilen bulgular ve bulgulara ait yorumlar alt problemler doğrultusunda ele alınmıştır.

#### 4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Birinci problem “Deney grubu öğrencileri ile kontrol grubu öğrencileri arasında ön test puanları bakımından farklılık bulunmakta mıdır?” şeklinde ortaya koyulan alt problemin cevabı için deney ve kontrol grubuna ait ön test puan ortalamalarına bakılarak gerekli açıklamalar yapılmıştır. Öğrencilerin ön testten aldıkları puanların standart sapma ve aritmetik ortalama puanları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

*Başarı Testinden Elde Edilen Betimsel İstatistikler*

| Grup    | N  | Ön-test   |       |
|---------|----|-----------|-------|
|         |    | $\bar{X}$ | Ss    |
| Deney   | 38 | 5.74      | 2.321 |
| Kontrol | 38 | 6.37      | 2.199 |

Tablo 4’e bakıldığında deney grubu ile kontrol grubu başarı testine ait ön test aritmetik ortalamaları ( $\bar{X}_{DG}=5,74$ ;  $\bar{X}_{KG}=6,37$ ) verilmektedir. İki grubun ön test puan ortalamaları karşılaştırıldığında kontrol grubu öğrencilerinin puan ortalamaları deney grubu öğrencilerinin puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Buna göre deney grubu ile kontrol grubunun başarı testine ait ön test puan ortalamalarının anlamlı farklılık gösterip göstermediklerine yönelik Independent Samples T-Testi yapılarak elde edilen sonuçlar Tablo 5 ‘te ifade edilerek yorumlanmıştır.

Tablo 5

*Deney Grubu Öğrencileri ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Puanları Independent Samples T-Testi Sonuçları*

| Gruplar       | N  | $\bar{X}$ | S     | Sd | t      | P    |
|---------------|----|-----------|-------|----|--------|------|
| Deney Grubu   | 38 | 5.74      | 2.321 | 74 | -1.218 | .227 |
| Kontrol Grubu | 38 | 6.37      | 2.199 |    |        |      |

Tablo 5, analiz sonuçlarından deney grubu ile kontrol grubunun başarı testine ait ön test puanlarının birbirinden anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ( $t(74)=-1,218$ ,  $p>0,05$ ). Bu durum deney grubu ile kontrol grubunun “Kültür ve Miras” öğrenme alanına ait kazanımlara dair ön bilgilerinde anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

#### 4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Kontrol grubu öğrencilerine uygulanan ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?” şeklinde ortaya koyulan alt probleminin cevabı için kontrol grubuna ait ön test ve son test puan ortalamalarına bakılarak gerekli açıklamalar yapılmıştır. Öğrencilerin ön test ve son testten aldıkları standart sapma ve aritmetik ortalama puanları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

*Kontrol Grubuna Ait Başarı Testinden Elde Edilen Betimsel İstatistikler*

| Grup                 | Ön Test |           |       |                |               | Son Test  |       |                |               |
|----------------------|---------|-----------|-------|----------------|---------------|-----------|-------|----------------|---------------|
|                      | N       | $\bar{X}$ | Ss    | Maksimum Değer | Minimum Değer | $\bar{X}$ | Ss    | Maksimum Değer | Minimum Değer |
| <b>Kontrol Grubu</b> | 38      | 6.37      | 2.199 | 12             | 2             | 8.68      | 3.640 | 15             | 3             |

Tablo 6’da görüldüğü üzere kontrol grubunda ön test uygulaması sonrasında alınan en yüksek değer 12 en düşük puan ise 2’dir. Son test uygulaması sonrasında ise en yüksek değer 15 en düşük puanın ise 3 olduğu görülmektedir. Kontrol grubu başarı testine ait aritmetik ortalamaları ön test ( $\bar{X}_{KG}=6,37$ ) ve son test ( $\bar{X}_{KG}=8,68$ ) olarak verilmiştir. Kontrol grubuna ait ön test ve son test başarı puanları ortalaması karşılaştırıldığında son test puan ortalamasının ön test puan ortalamasına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi ön test ve son test puanlarındaki değişimin anlamlı bir fark gösterip göstermediğine yönelik yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testinden elde edilen sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

*Kontrol Grubu Başarı Testinin Ön test- Son test Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları*

| Sontest- Öntest | n  | Sıra Ortalaması | Sıra Toplamı | Z      | p    |
|-----------------|----|-----------------|--------------|--------|------|
| Negatif Sıra    | 10 | 9.35            | 93.50        | -3.351 | .001 |
| Pozitif Sıra    | 23 | 20.33           | 467.50       |        |      |
| Eşit            | 5  | -               | -            |        |      |

Kontrol grubunun sadece ders kitabı kullanılarak yapılan konu anlatımının öncesi ve sonrasındaki başarılarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçlarına göre deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (  $z=-3,351, p<0,05$ ). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı incelendiğinde incelenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehine olduğu gözlemlenmektedir. Buna göre sadece ders kitabı kullanılarak yapılan ders anlatımı, kontrol grubu öğrencilerin başarısında anlamlı bir farklılığa yol açmıştır (Büyüköztürk, 2017, s.176).

#### 4.3.Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

“Deney grubu öğrencilerine uygulanan ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?” şeklinde ortaya koyulan alt problemin cevabı için deney grubuna ait ön test ve son test puan ortalamalarına bakılarak gerekli açıklamalar yapılmıştır. Öğrencilerin ön test ve son testten aldıkları standart sapma ve aritmetik ortalama puanları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

*Deney Grubuna Ait Başarı Testinden Elde Edilen Betimsel İstatistikler*

| Grup           | Ön test |           |       |                  |                  | Son test  |       |                  |                  |
|----------------|---------|-----------|-------|------------------|------------------|-----------|-------|------------------|------------------|
|                | N       | $\bar{X}$ | Ss    | Maximum<br>Değer | Minimum<br>Değer | $\bar{X}$ | Ss    | Maximum<br>Değer | Minimum<br>Değer |
| Deney<br>Grubu | 38      | 5.74      | 2.321 | 11               | 1                | 14.08     | 3.605 | 20               | 6                |

Tablo 8’de görüldüğü üzere deney grubunda ön test uygulaması sonrasında alınan en yüksek değer 11, en düşük değer ise 1’dir. Son test uygulaması sonrasında ise en yüksek puan 20 en düşük puanın ise 6 olduğu görülmektedir. Deney grubu başarı testine ait aritmetik ortalamaları ön test (  $\bar{X}_{DG}=5,74$ ) ve son test (  $\bar{X}_{DG}=14,08$ ) olarak verilmiştir. Deney grubuna

ait ön test ve son test başarı puanları ortalaması karşılaştırıldığında son test puan ortalamasının ön test puan ortalamasına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Deney grubu öğrencilerinin başarı testi ön test ve son test puanlarındaki değişimin anlamlı bir fark gösterip göstermediğini anlamaya yönelik yapılan Paried Samples T-Testinden elde edilen sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

*Deney Grubu Başarı Testinin Ön test Son test Puanlarının Paried Samples T-Testi Sonuçları*

| Ölçüm   | N  | $\bar{X}$ | S     | sd | t       | p    |
|---------|----|-----------|-------|----|---------|------|
| Öntest  | 38 | 5.74      | 2.321 | 37 | -12.302 | .000 |
| Sontest | 38 | 14.08     | 3.605 |    |         |      |

Tablo 9’da görüldüğü üzere deney grubu öğrencilerinin “ Kültür ve Miras” öğrenme alanına ait kazanımların görsel sanatlar yoluyla işlenmesi sonucunda öğrencilerin başarılarında anlamlı derecede artma olduğu bulunmuştur ( $t(37) = -12.302$ ,  $p < .01$ ). Ön test puan ortalamasının  $\bar{X} = 5.74$  iken son test puan ortalamasının 14.08’dir. Yapılan uygulamanın öğrenci başarısı üzerinde olumlu bir etki gösterdiği anlaşılmaktadır.

#### 4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

“Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin deney sonrası akademik başarıları farklı mıdır?” şeklinde ortaya koyulan alt problemin cevabı için deney ve kontrol grubunun son test puanları arasındaki ilişkiyi incelemek için analiz edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan analiz sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

*Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Başarı Testi Son Test Uygulama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları*

| Gruplar          | N  | Sıra<br>Ortalaması | Sıra Toplamı | U      | p    |
|------------------|----|--------------------|--------------|--------|------|
| Deney Grubu      | 38 | 51.79              | 1968.00      | 217.00 | .000 |
| Kontrol<br>Grubu | 38 | 25.21              | 958.00       |        |      |

Tablo 10'a bakıldığında analiz sonuçlarından deney grubu ile kontrol grubunun son test puan istatistiksel olarak birbirinden anlamlı bir farklılık gösterdikleri görülmektedir. ( $U(74) = 217,00$ ,  $p < 0,05$ ). Sıra ortalamalarında yer alan değerlere bakıldığında deney grubundaki öğrencilerin deney sonrasındaki son test uygulamasından aldıkları puanlar kontrol grubunun son test uygulama puanlarından daha yüksektir. Bu da deney grubunda yapılan uygulama sonrasındaki başarı artışının, kontrol grubunda sadece ders kitabı kullanılarak yapılan konu anlatımı sonrasındaki başarı artışından daha fazla olduğunu göstermektedir.

## BÖLÜM V

### TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

#### 5.1. Tartışma

Araştırmada 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Görsel Sanatların “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı etkinliklerinde kullanılmasının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi gözlemlenmek istenmiştir. Bu amaçla yapılan uygulamadan önce her iki gruba da uygulanan test sonuçlarının analizlerinden iki grubun benzer özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Bu durum iki grup üzerinde uygulama yapmanın herhangi bir sakıncası olmayacağını, grupların başlangıçtaki başarılarının eşit olduğunu göstermektedir.

Kontrol ve deney gruplarının ön test ve son test puanları karşılaştırıldığında iki grupta da test puanları arasında son testin lehine bir artış gözlemlenmektedir. İki grupta da yaşanan artışın anlamlılık düzeyini incelemek için iki grubun son test puan farklarının kıyaslanması yoluna gidilmiştir. Deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları karşılaştırılarak analiz edildiğinde deney grubunun lehine anlamlı farklılık görülmektedir. Bu durum da deney grubunun yapılan uygulama sonrasında başarı olarak kontrol grubuna kıyasla daha olumlu bir sonuç aldığını, Görsel Sanatlarla yapılan uygulamaların başarılı olduğunu göstermektedir.

Sosyal Bilgiler dersinin bireyi yaşadığı toplumla uyum sağlayan, ülkesiyle aynı yönde ilerleyen vatandaş olarak yetişmesini sağlamak gibi çok önemli görevleri vardır. Bu denli önemli görevleri olan Sosyal Bilgiler dersinin etkili vatandaşlık, kültürlenme, yöntem ve zaman olan özellikleri Sosyal Bilgiler eğitiminin temel ilkeleri olarak ifade edilmektedir. Sosyal bilgiler dersinin temel amacı etkili yurttaş yetiştirmektir. Bu amaç doğrultusunda ise içinde yaşadığı toplumun kültürünü benimseyerek ve kültürü ileriye taşıma amacına sahip bireylerin yetişmesini sağlamaktır (Dallı, Çakmak,2020, s. 55).

Yapılan başka bir araştırmada tarih konularının öğretiminde resimlerden yararlanmanın öğrencilerin kronolojik düşünme becerilerinin gelişmesinde önemli ölçüde etkili olduğunu ifade etmiştir (Güngör Akıncı ve Dilek, 2012, s. 20). İlkokul kademesinde yer alan öğrencilerin dikkatlerini metinden çok resimler çekmektedir. Bu nedenle resimlerin niteliği, amaca yönelik olması metin içindeki miktarına dikkat edilmelidir. Bireylerin görsel bir öğeyi algılayış şekillerini etkileyen birçok etmen söz konusudur. Çocuklar, 12 yaşına kadar görselleri aşamalı olarak algılar ve yorumlarlar. 12 yaşının üzerinde olan çocuklar ise görselleri bir bütün olarak algılar, yorumlar ve bir sonuca ulaşabilirler. Yapılan araştırmalara göre 4-5. sınıflarında olan çocukların renkli görsel öğeleri siyah beyaz öğelere ve resimleri

de çizimlere tercih ettikleri ortaya konmuştur. Tarih, hayata dönük, uygulamalı, yaşanan olayları ele aldığı için tarih konularını sadece kitaplardan ve düz anlatım metodu ile öğretmek sağlıklı değildir. Ancak işlenen olay ve olguların her zaman izlenebilmesi, sınıfa getirilebilmesi mümkün olmadığı için materyallerle konunun ele alınması konunun öğretimi açısından daha olumlu sonuçlar doğuracaktır. İlkokul öğrencileri için kullanılacak olan materyallerin ise görsel içerikler taşıması materyalleri hitap edilen gruba daha uygun olmasını sağlamaktadır (Paykoç, 1991, s. 93). Tarih konularının öğretimi yapılırken öğrencilerin çeşitli görsel materyallerden bilgi elde etme yollarını, nasıl yorumlamaları ve kullanmaları gerektiğinin de öğrencilere öğretilmesi gerekmektedir (Paykoç, 1991, s. 16-17). Geçmişle ilgili değerli ipuçlarını metinler yolu ile elde ederken, geçmiş yaşantıları ifade etmekte görsel tasvirler daha önemli bir yere sahiptir (Burke, 2003, s. 13). Görsel öğeler yazılı kanıtları desteklemenin yanında, onları tamamlar, sözcüklerle ifade edilmeyen noktaları karşı tarafa aktarmayı sağlar (Burke, 2003, s. 33). Görseller anlatılan tarihi olayların daha canlı bir şekilde zihinde canlandırılmasını ve tarihi hayal gücünün oluşmasında oldukça etkilidir. Yeni nesillere geçmiş kültürlerin yazılı olarak kaydolmayan bilgi ve deneyimlerini aktarma noktasında görsel unsurların etkisi son derece önem taşımaktadır. (Burke, 2003, s. 156). Ele alınan konuya yönelik hazırlanan görsel öğelerin anlamlı bir ilişki içinde konuyu simgeleme yeterliliğine sahip olarak verilmesi çocuğun somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine olan ilerleyişini olumlu yönde etki etmektedir (Topses, 2001, s. 4). Öğrencilerin gösterilen resimler karşısında yaptıkları yorumlarla, tarihsel yaklaşım edindikleri ve tarihteki olayları dönemin şartları doğrultusunda ele alabilme tecrübesi kazandıkları; öğrencilerin resimlerle yapılan tarih konuları anlatımı sonucunda tarihsel kavrama becerilerini kullanabildikleri ve bu çalışmaların tarihsel düşünme becerilerini geliştirme noktasında başarılı olduğu görülmektedir.

Araştırmada, tarih konularının öğretiminde resimlerden faydalanmanın, öğrencilerin kavrama becerilerini geliştirmede etkili olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin, tarihi karakterlere ait karikatür, resim, fotoğraf, çizgi filmlerle yapılan anlatım sonucunda karakterlerin özelliklerine yönelik yapmış oldukları korkusuz, kahraman, fedakâr, iyi, merhametli, vatansever gibi yorumlar, öğrencilerin Egan'ın (1983) tarihsel öğrenme ve anlama evrelerinden 9-15 yaş romantik/duygusal evrede olmalarıyla açıklanabilir. Bu evrede öğrencilerin, geçmişle kurdukları bağların güçlendiği ve romantik özdeşimler kurdukları görülmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin tarihi karakterlerle kurdukları empati, öğrencilerin tarihî şahsiyetlere yaklaşmalarında hem de o dönemi anlamalarında son derece etkili olmaktadır (Güngör Akıncı ve Dilek, 2012, s. 20).

## 5.2. Sonuç ve Öneriler

Yapılan deney sonucunda görsel sanatların “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı etkinliklerinde kullanılarak yapılan anlatım ile sadece ders kitabı kullanılarak yapılan anlatım sonucunda uygulanan son testin verilerinin analiz edilmesi sonucunda her iki grupta da bir başarı artışı söz konusudur. Fakat grupların son test puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise deney grubunun son test puanlarının kontrol grubuna göre anlamlı bir artış gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuç bizlere öğrencilerin başarısı üzerinde görsel sanatların “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı etkinliklerinde kullanılarak yapılan anlatımın etkili olduğunu, öğrenci başarısında klasik yöntemlere kıyasla daha etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle somut olay ve olgularla anlamamanın daha çok gerçekleştiği dördüncü sınıf ve diğer ilkokul kademelerinde öğrencilerde işlen konuların kalıcılığını sağlamak; bu yolda kendi öğrenme yollarını bularak devamını getirmelerini sağlayacak, ilham verici ders planlarının yapılması büyük önem arz etmektedir. Asıl olan öğrencileri öğretmenden bağımsız olarak öğrenmelerini planlayarak ilerlemelerini sağlamaktır. Çeşitli araştırmalar sonucunda öğretmenlerin dersleri geleneksel yöntem ve teknikleri kullanarak işledikleri ifade edilmiştir (Çelikkaya ve Kuş, 2009, s. 745). Fakat aktif öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmak, öğrencilerin aktif bir şekilde derse katılmalarını sağlamaktadır. Yapılan araştırma sürecinde görsel sanatları kullanarak hazırlanan ders planlarının uygulama sonuçları da bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Uygulama sürecinde öğrencilerin görsel sanatlar aracılığıyla yapılan anlatımlara büyük ilgi gösterdikleri gözlemlenmiş, çizgi film, resim, fotoğraf gibi materyallere yönelik öğrencilerde merakın oluşması ve bu yönde öğrencilerin araştırma yapmalarını sağlamıştır. Bu durum, Sosyal Bilgiler 4. Sınıf “Kültür ve Miras “ Öğrenme Alanı’na ait konuların öğretiminde Görsel Sanatlardan yararlanmanın öğrencilerin tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma becerisinin gelişmesinde etkili olduğunu göstermektedir (Güngör Akıncı ve Dilek, 2012, s. 20).

4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı’nda genel olarak kültür, kültürel farklılık, kültürel özellik, yöresel oyun, kıyafet ve yemekler, tarihî eserler, bayramlar, tarihi karakterler ve olaylar ele alınarak bireylerin amaca yönelik yetişmesi hedeflenmektedir. Bu yüzden Sosyal Bilgiler dersi içinde Kültür ve Miras Öğrenme Alanı önemli bir yere sahiptir. Ders işleyişi, öğrencide bu bilinci kalıcı şekilde oluşturmayı ve konu kazanımlarını en başarılı şekilde öğrencilerin kazanmasını sağlamalıdır (Dallı, Çakmak, 2020, s. 55). Buradan yola çıkarak yapılan uygulamanın başarı noktasında etkili olduğu göz önünde bulundurularak amaca hizmet ettiği görülmektedir.

Yapılan araştırma sonuçlarından hareketle yapılabilecek öneriler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinin amaçları doğrultusunda yetişmeleri açısından içerdiği kazanımlar büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle bu kazanımlar öğrenciye en etkili olacak şekilde verilmeli, öğrencinin kazanımı edinmesi sağlanmalıdır. Bu yüzden yapılan araştırmadan da yola çıkarak derslerde görsel sanatlar ve görsel sanatlara dayalı olarak geliştirilen materyaller kullanılmalıdır.
- Öğretmenler somut işlemler döneminde olan öğrencilerin daha soyut konuları anlamlandırabilmeleri için Görsel Sanatları derslerde kullanmalıdırlar.
- Kültür ve Miras Öğrenme Alanı'na ait kazanımlarla bağlantı kurulması mümkün olan resimlerin kullanılarak öğrencilerde kalıcı öğrenme ve görsel zevkin gelişmesi sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin tek başına anlamlandırmaya çalıştıkları öğrenme süreçlerinde görsel sanatları kullanabilir hale gelmeleri sağlanmalıdır.
- Öğretmenlerin görsel sanatları Sosyal Bilgiler dersinde işlevsel olarak kullanabilmeleri için öğretmenlere gerekli eğitimlerin verilmesi öğretmenlerin doğru uygulamalarda bulunabilmeleri için büyük önem taşımaktadır. Buna yönelik eğitim fakültelerinde görsel sanatlara dair ders saatleri arttırılmalıdır. Öğretmenler için ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hizmet içi eğitimler sağlanmalıdır.
- 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Kültür ve Miras” öğrenme alanına ait konuların görsel sanatlarla anlatımı bir kitapçık haline getirilerek alternatif bir kaynak olarak sunulması önerilmektedir.
- Bu alanda daha fazla sayıda akademik çalışma yapılması öğrenme öğretme sürecine ve literatüre katkı sağlayacaktır.

## KAYNAKÇA

- Akbaba, B. (2005). Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1) , 185-197.
- Akbaba, B. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde görsel materyal kullanımı. Safran, M. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 283-319) Pegem A Yayınları.
- Akengin, H, Tuncel, G. ve Cendek, M. E. (2016). Öğrencilerde harita okuryazarlığının geliştirilmesine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 61-69.
- Akengin, H. ve İbrahimoglu, Z. (2010). Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının öğrencilerin akademik başarısına ve derse ilişkin görüşlerine etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (2), 1-19.
- Akkaya, A. (2011). *Karikatürlerle dil bilgisi öğretimi* [Doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Akpınar, B. ve Aydemir, H. (2012). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1) , 41-53.
- Akpınar, M. ve Kaymakçı, S. (2012). Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminin genel amaçlarına karşılaştırmalı bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 605-626.
- Akyol, H., (2007). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Pegem A Yayıncılık.
- Alakuş, A. O. ve Mercin, L. (2009). *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi*. Pegem Yayınevi.
- Algan, E. (1999). *Fotoğraf okuma ve görüntü çözümlemesine giriş*. Çözüm İletişim Yayınları.
- Alıcıgüzel, İ. (1998). *Çağdaş okulda eğitim ve öğretim*. Sistem Yayıncılık.
- Alkan, C. ve Deryakulu, D. ve Şimşek, N. (1995). *Eğitim teknolojisine giriş*. Önder Matbaacılık.
- Alkan, N. (2006). *Avrupa karikatürlerinde II. Abdülhamid ve Osmanlı imajı*. Selis Kitaplar.

- Altun, A. (2009). Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımı I. Turan, R., Sünbül, A. M. ve Akdağ, H. (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar içinde* (s. 192-211.), Pegem A Yayınları.
- Arıcı, N. ve Dalkılıç, E. (2006). Animasyonların bilgisayar destekli öğretime katkısı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (2), 421-430.
- Artun, E. (2011, 16 Mart ). *Popüler Türk kültürünün dünya kültürlerine etki ve katkısı* [Bildiri sunumu]. Uluslararası VI. Türk Kültürü Kongresi, Ankara,
- Ata, B. (1999). İngiltere’de Piaget ve Bruner’in görüşlerinin ilköğretimde tarih öğretimine yansması üzerine bir araştırma [Özel sayı]. *Denizli Paü Eğitim Fakültesi Dergisi*,6.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihî mekânlarla tarih öğretimi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Avcı, S. ve Yüksel, A. (2013). Öykü temelli öğrenme yaklaşımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Sakarya University Journal of Education*, 3(2), 21-35.
- Avşar, S.(2007). *Tarih öğretiminde karikatür imgesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Gazi Üniversitesi.
- Aydın, A. (2014). Eğitim psikolojisi: gelişim-öğrenme-öğretim. Pegem Akademi.
- Ayva, Ö. [2010, Kasım]. *Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme-Öğretme Süresi ile ilgili Öğrenci Görüşleri*, International Conference on New Trends in Education and Their Implications, Antalya.
- Ayvaz Tuncel, Z. (2016). Kuantum öğrenme modeli. *Pegem Atıf Dergisi*,5, 89-306. <https://doi.org/10.21733/ibad.429258>
- Ayyıldız, N. (2010). *Coğrafya öğretiminde karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Azrak, S. ve Yalçınkaya, E. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi kültürel miras eğitimine ilişkin görüşleri (Denizli şehri örneği) . *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28 (3) , 1307-1320. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3866>
- Barth, James L.(1991). *Elementary and junior high/ middle school social studies curriculum, Activities and materials*. Lanham: University Press of America, Inc.
- Bayraklı Özel Büro.(2019). Bayraklı İlçe MEM Animasyon Yarışması 2019.[Animasyon].YouTube.<https://www.youtube.com/watch?v=TQS8APbyf9k&t=42s>
- Bilgili, A. S. (2016). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. (A. S. Bilgili, Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 1-34). Pegem Akademi.

- Bloom, B. S. (1956), *Taxonomy of educational objectives, the classification of educational goals, handbook 1: Cognitive domain*. David McKay Company.
- Boydak, A. (2001). *Öğrenme stilleri*. Beyaz Yayınları.
- Burke, P. (2003), *Tarihin görgü tanıkları ( Z. Yelçe )*. Kitap Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş.(2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Yayıncılık.
- Cengizhan, S. (2011). Modüler öğretim tasarımıyla entegre edilmiş kavram karikatürleri hakkında öğretmen adaylarının görüşleri, *Eğitim ve Bilim Dergisi* 36 (160).
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2005). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Anı Yayıncılık.
- Childers, T. L. ve Houston, M. J. (1984). Conditions for a picture-superiority effect on consumer memory. *Journal of Consumer Research*, 11 (2), 643-654.
- Çapar, D. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihsel çevrenin kullanımına yaklaşımı ve Çanakkale ilindeki tarihsel çevre için öğretim programı temelli bir uygulama kılavuzu* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Çelikkaya, T. (2008). *Yapılandırmacı yaklaşımın sosyal bilgiler öğretiminde başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi (5.sınıf örneği)* [Yayımlanmamış doktora tezi].Atatürk Üniversitesi.
- Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 741-758.
- Çeliksa, G. B. ve Sönmez, Ö. F. (2021). 2018 sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Tokat ili örneği) . *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2) , 257-276.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Celepler Matbaacılık.
- Çilenti, K. (1988). *Eğitim teknolojisi ve öğretimi*. Yargıcı Matbaası.
- Çulha Özbaş, B. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi. M. Safran. (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi içinde* (s.702- 718). Pegem Akademi.

- Dallı, C. ve Çakmak, M. A.( 2020). 2018 sosyal bilgiler öğretim programında Türk tarihi ve kültürü konularının yeri. *Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 53-66.
- Daşdemir, İ. (2006). *İlköğretim fen ve teknoloji dersinde animasyon kullandıkları öğrencilerin akademik başarılarına, öğrenilen ortamdaki kalıcılığına ve bilimsel süreç becerilerine etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Demirel, Ö. (2002). *Planlamadan değerlendirmeye öğretme sanatı*. Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme kurumdan uygulamaya*. Pegem Akademi.
- Dilek, D. (2001). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*. Pegem A Yayınları.
- Dilek, G. (2010). *Çağdaş tarih öğretimi programlarında temel yaklaşımlar. Tarih nasıl öğretilir?* Yeni İnsan Yayınevi.
- Dönmez, C. (2003). Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler. Cemalettin Şahin (Ed). *Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler içinde* (s. 31-41). Gündüz Yayıncılık.
- Duman, T., Çakmak, M. (2003). *Ders kitaplarının nitelikleri*. L. Küçükahmet (Ed.) *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu içinde* (s. 16-33). Nobel Yayıncılık.
- Durualp, E. (2006). *İlköğretimde sosyal bilgiler öğretiminde karikatür kullanımı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Egan, K. (1983). Accumulating history. *History and Theory*, 22 (4), 66-80.
- Ekici, G. (2013). *Öğrenme – öğretme yaklaşımları ve uygulama örnekleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Eraslan Taşpınar, Ş. (2017). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının görsel okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19 (2) , 321-334. <https://doi.org/10.17556/erziefd.298455>
- Erden, M. (1996). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Alkım Yayınları.
- Erden, M., Akman, Y., (1997). *Eğitim psikolojisi*. Arkadaş Yayınları.
- Erentürk, H.(2019).Yörük Ali Zeybeği. [Video]. YouTube. [https://www.youtube.com/watch?v=dUJDFR\\_YzpM](https://www.youtube.com/watch?v=dUJDFR_YzpM)
- Erman Eymen, U. (2007). *SPSS 15.0 ile veri analiz yöntemleri*. İstatistik Merkezi.

- Ersoy, A. F. ve Türkkan, B. (2010). İlköğretim öğrencilerinin çizdikleri karikatürlere yansıttıkları sosyal ve çevresel sorunların incelenmesi, *Eğitim ve Bilim Dergisi* 2010,35, (156).
- Felton, R. G. ve Allen, R. F. (1990). Using visual materials as historical sources: A model for studying state and local history. *The Social Studies*, 81(2), 84-87.
- Fidan, N. ve M. Erden. (1998). *Eğitime giriş*. Alkım Yayınları.
- Gardner, H. (1999). Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st century. Basic Books.
- Güngör Akıncı, B. A. ve Dilek, D. (2012). Sosyal bilgiler öğretiminde temsili resim kullanımıyla tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 5-23.
- Gürkan, T. (2019). Bruner'in öğretim kuramı üzerine bazı düşünceleri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* , 13 (1) , 207-222. [https://doi.org/10.1501/Egifak\\_0000000644](https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000644)
- Gürkan, T. ve Gökçe, E. (1999). Eğitim programlarını bütünleştirmenin on yolu. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* , 32 (1), 29-39. [https://doi.org/10.1501/Egifak\\_0000001166](https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001166)
- Güvenç, B. 2004. *Kültürün a b c'si*. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Güvenç, B. 2005. *İnsan ve kültür*. Remzi Kitabevi.
- Halis, İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kabapınar, Y. (2019). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi hayat bilgisi öğretiminden tarih öğretimine*. Pegem Akademi.
- Karakuş, N. (2015). Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitimine katkısı yönünden değerlendirilmesi (Niloya örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 251-27.
- Karataş, S. (2003). Öğretim amaçlı web sayfası tasarımında renk kullanımı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 139-148.
- Kaya, Z. ve Uzoğlu, M. (2020). Çizgi filmlerin eğitim alanında kullanılmasıyla ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi [Eğitim ve toplum özel sayı]. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6194-6214. <https://doi.org/10.26466/opus.803593>
- Kılınç, K. (2006). *Tarih öğretiminde karikatür materyalinin kullanımının öğrenci başarısına etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Kırpık, C. (2009). Tarih ve sosyal bilgilerde aktif öğrenme. (S. Aktekin, P. Harnett, M. Öztürk ve D. Smart, Ed.), *Çok kültürlü bir Avrupa için tarih ve sosyal bilgiler eğitimi* içinde (s.65-80). Harf Eğitim Yayıncılığı.
- Kim Kimdir (2018). *Kurtuluş Savaşı Kahramanı Yörük Ali Efe Kimdir?* [Video].You Tube. <https://www.youtube.com/watch?v=WvnpICABNE8>
- Koç, Y., Şimşek, Ü. ve Has, C. (2013). “Işık” ünitesinin öğretiminde bilgisayar animasyonlarının etkisi. *Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 1(2), 145-156.
- Koçoğlu, E.(2017). Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımına ilişkin öğrenci algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*,22(37),199-214.
- Kolaç, E. 2009. Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi. *Milli Folklor*, 21 (82), 19-31.
- Korkmaz, Z. (2007). *Dil nedir? Türk dili ve kompozisyon içinde*. Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Köksal, M. S. (2006). Kavram öğretimi ve çoklu zekâ teorisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (2), 473-480.
- Kurt, B. (2014). *Şahin Bey Animasyon* [Animasyon].Yo Tube. [https://www.youtube.com/watch?v=DUa\\_aULGRXc](https://www.youtube.com/watch?v=DUa_aULGRXc)
- Kurtar, C. ve Somuncu, M. (2013). *Kentsel kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği: Ankara Hamamönü örneği*. Ankara Araştırmaları Dergisi, 1(2), 35-47.
- Kuru, E. (2001). Kinestetik zekâ ve beden eğitimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 217-229.
- Küçükahmet, L. (2000). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kyvig, D. ve Marty, M. (2000). *Yanıbaşımızdaki tarih*. Tarh Vakfi Yurt Yayınları.
- Levstik, L. S. ve Barton, K. C. (1997). *Doing history*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Limon, M. (2001). On the cognitive conflict as an instructional strategy for conceptual changes: a critical appraisal. *Learning and Instruction*, 36(4-5), 357-380.
- Mamur, N. (2010). Görsel sanatlar eğitiminde ölçme ve değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (28) , 175-188.

- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7.sınıflar öğretim programı kılavuzu*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2018). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2006). *Görsel sanatlar dersi (1-8. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB. (2018). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Meydan A. ve Akdağ H. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde. Pegem Akademi.
- Nalçacı, A. ve Ercoşkun, M., H.(2005). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kullanılan materyaller. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 141-154.
- Nas, R. (2000). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ezgi Kitapevi Yayınları.
- Nichol, J. (1995). *Teaching history at key stage*. Chris Kington Publishing.
- Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15 (48), 281-297.
- Oruç, Ş. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde mizah* [Doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Osmaniye TV. (2021). *Osmaniye'nin Kurtuluş Savaşı Kahramanı Tayyar Rahime Hatun* {Video}. You Tube. <https://www.youtube.com/watch?v=LmUsZ5M9mMY>
- Özalp, I. (2006). *Karikatür tekniğinin fen ve çevre eğitiminde kullanılabilirliği üzerine bir araştırma* [Yüksek Lisans Tezi]. Celal Bayar Üniversitesi..
- Özçelik, İ. (1993). *Tarih araştırmalarında yöntem ve teknikler*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- Özdemir, A. ve Ramazan, O. (2013). Çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35 (35), 157-173.
- Özsoy, V. (2015). *Görsel sanatlar eğitimi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Öztaş, S. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Filmlerin Kullanımı. M. Safran (Ed), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 342-358). Pegem Yayıncılık.

- Öztürk, C. ve Baysal, Z. N. (1999, 15- 16 Ekim). İlköğretim 4-5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (6) , 11-20.
- Öztürk, C., Keskin, S. C. ve Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Pegem Akademi.
- Palavan, Ö. ve Başar, E. (2014). Hayat bilgisi dersinde beyin temelli öğrenmenin öğrencilerin başarılarına ve kalıcılığa etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 18(1), 165-178.
- Palaz, T. (2010). *İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde karikatür kullanmanın öğrenci başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Paykoç, F. (1991). *Tarih Öğretimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Piaget, J.(1963). *Psychologie de L'intelligence*. Collection Armand Colin.
- Saban, A. (2000). *Öğrenme öğretme süreci*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Saban, A. (2002). *Çoklu zekâ teorisi ve eğitim*. Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2) , 131-155.
- Safran, M. (2008).History teaching in Turkey: From past to present and expectations for the future, history, *Citizenship and Identity*,8,1.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed.) *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 1-18). Pegem Akademi.
- Sarıtaş, M.(2013). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* Pegem Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Yargı Yayınları.
- Sidekli, S., Er, H., Yavaşer, R. ve Aydın, E. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde alternatif bir yöntem: karikatür. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 151-163.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal bilgiler öğretimi. Öğretmen kılavuzu*. Anı Yayıncılık.
- Stradling, R., (2003). *20. Yüzyıl avrupa tarihi nasıl öğretilmeli*. (Çev.Ayfer Ünal), Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Sunay Akın (2019). *Bandırma Umudu Taşıyan Vapur* [Animasyon]. You Tube. [https://www.youtube.com/watch?v=0YMU\\_aF8CIU](https://www.youtube.com/watch?v=0YMU_aF8CIU)
- Tanrıöğen, A. (2002), *Öğretmenlik Mesleğinde Yeni Yönelimler*. Mikro Yayınları.
- Tekdal, D. (2021). Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının öğretimine ilişkin öğretmen algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26 (46), 25-36. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.976612>
- Topses, G.(2001). *Hayat Bilgisi Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Hazırlama Gerekçesi*. Leyla Küçükahmet (Ed.), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu* içinde (s. 1-17). Hayat Bilgisi. Nobel Yayınevi.
- Treagust, D. F. (1988). Development and use of diagnostic tests to evaluate students misconceptions in science. *International Journal of Science Education*, 10( 2),159-169.
- TRT Arşiv. (2017).*Hasan Tahsin İlk Kurşun* [Video]. You Tube. <https://www.youtube.com/watch?v=DUaywKZqDEs>
- Tuncel, G. ve Altuntaş, B. (2020). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kültürel miras algısı: Göstergebilimsel bir analiz. *International journal of field education*, 6 (1), 123-140. <https://doi.org/10.32570/ijofe.731122>
- Uğurel, I. ve Moralı, S. (2006). Karikatürler ve matematik öğretiminde kullanımı, *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 170, 32-47.
- Ünal, F. (2013). İlköğretim Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan halk kültürü öğelerinin değerlendirilmesi [Sosyal bilgiler öğretimi özel sayısı]. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (14), 611-644. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.564>
- Üner, İ. (2009). *İlköğretim okullarında karikatürle öğrenmenin öğrencilerin başarı ve tutum düzeylerine etkisi* [Yüksek lisans tezi] Marmara Üniversitesi.
- Yağlı, A. (2013). Çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişiminde çizgi filmlerin rolü: Caillou ve Pepee örneği. *Turkish Studies*, 8 (10), 707-719.
- Yanpar Şahin, T. (2004). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem Yayıncılık.

- Yaratıcı Kanal. (2021). *4. Sınıf Sosyal Bilgiler Milli Mücadele Animasyonlu Anlatım* [Çizgi Film]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=-EVXyzoKoW8>
- Yaşar, Ş.( 1998). *Yapısalcı kuram ve öğrenme-öğretme süreci. VII. ulusal eğitim bilimleri kongresi bildiriler kitabı*. Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Yenen, E. T. ve Dursun, F. (2018). Öğretmen adaylarının ideal eğitim ortamına yönelik bakış açılarının incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6) 1041-1049. <https://doi.org/10.18506/anemon.421565>
- Yeşilbursa, C. (2011). *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi* [Doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmada niteliği arttırma. *İlköğretim Online*. 9 (1), 79-92.
- Yumuşak, A. ve Aycan, Ş. (2002). Fen Bilgisi eğitiminde bilgisayar destekli çalışmanın faydaları Demirci (Manisa)'de bir örnek, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(16).197-204.
- Yuvacı, İ. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih ile ilgili uygulamaları ve karşılaşılan sorunlar- Sivas ili örneği* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Yüzbaşıyev, M. (2010). Resim Sanatının Kuralları. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 213-225.

## EKLER

### EK 1.Öğrencinin Akademik Özgeçmişi

| Kişisel Bilgiler                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                  |                    |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|-----------|
| Adı ve Soyadı                                                                                                                                                                                                                                        | Gonca KÜÇÜK TURAN                                                                                                |                    |           |
| E-postası/Web Sayfası                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                  |                    |           |
| Bildiği Yabancı Diller                                                                                                                                                                                                                               | İngilizce                                                                                                        |                    |           |
| Uzmanlık Alanı                                                                                                                                                                                                                                       | Sınıf Öğretmeni                                                                                                  |                    |           |
| Öğrenim Bilgileri                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                  |                    |           |
|                                                                                                                                                                                                                                                      | Üniversite                                                                                                       | Bölüm              | Yıl       |
| Lisans                                                                                                                                                                                                                                               | Dokuz Eylül Üniversitesi                                                                                         | Sınıf Öğretmenliği | 2013-2017 |
| Tez Başlığı                                                                                                                                                                                                                                          | 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Görsel Sanatların “Kültür Ve Miras” Öğrenme Alanı Etkinliklerinde Kullanılması |                    |           |
| Tez Danışmanı                                                                                                                                                                                                                                        | Dr.Öğr. Üyesi Hanife KESKİN                                                                                      |                    |           |
| Akademik Eserler                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                  |                    |           |
| Keskin, H. & Küçük, G. (2021). Sınıf öğretmenlerin kendilerine yönelik dijital okuryazarlık düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi . <i>Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi</i> , 1 (2), 131-147 .                                     |                                                                                                                  |                    |           |
| Keskin, H. & Küçük, G. (2023). İsmail Bilgin’in Milli Mücadele Dönemi tarihi karakterleri ele alan resimli çocuk kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi . <i>Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi</i> , (55), 119-139. |                                                                                                                  |                    |           |
| Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                  |                    |           |

## EK 2. Veli İzin Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Görsel Sanatların “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı Etkinliklerinde Kullanılması” adıyla, 11 Ekim2021 - 12 Kasım 2021 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Görsel Sanatların “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı Etkinliklerinde Kullanılarak öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisini ölçülme amaçlanmaktadır.

Araştırma Uygulaması: Anket / Görüşme / Gözlem şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Gonca KÜÇÜK

İletişim bilgileri:

***Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrencisi .....  
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin  
veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz\*)***

...../...../.....

İmza:

Veli Adı-Soyadı:

Telefon Numarası :

### EK3.Etik Kurul İzni



T.C.  
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ  
HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

Sayı : E-87347630-659-146583  
Konu : Gonca KÜÇÜK

ACELE  
22.11.2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 24.09.2021 tarihli ve E-67493393-302.08.01-115144 sayılı yazısı.  
b) Şanlıurfa Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 11/11/2021 tarihli E-47377298-44-36763970 sayılı yazısı.

İlgi (a)'da kayıtlı yazınız ile bildirilen Enstitünüz lisansüstü öğrencisi Gonca KÜÇÜK'ün "4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Görsel Sanatların Kültür ve Miras Öğrenme Alanı Etkinliklerinde Kullanılması" konulu çalışması kapsamında uygulama yapma talebine ilişkin Şanlıurfa Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan ilgi (b)'de kayıtlı yazı, işbu yazınız ekinde sunulmaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Nükhet HİOTAR  
Rektör

Ek: İlgi (b)'de kayıtlı yazı ve ekleri.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.  
Doğrulama Kodu: 5ACD1928-467E-4AAF-8CA3-C0DACC93CE332 Doğrulama Adresi: <https://turkiye.gov.tr/dokuz-eyul-universitesi-shys>  
Adres: Kalfite Mahallesi, Cumhuriyeti Bld No:144, 35220 Kocaköy/Şanlıurfa

Bilgi için: Merve ÇÖRÜK  
Bilgiyi İşlemeni



HİZMETTE ÖZET

## EK4.Uygulama İzinleri



T.C.  
ŞANLIURFA VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-47377298-44-36763970  
Konu : Anket, Uygulama İzni  
(Gonca KÜÇÜK)

11.11.2021

### DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: 12/08/2021 tarih ve 29439735 sayılı Valilik Makam Onayı.

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans öğrencisi Gonca KÜÇÜK'ün tutanakta belirtilen konu ile ilgili araştırma izni hakkındaki Bila tarih ve 131861 sayılı yazısı, ilgi sayılı Valilik Makam Onayı ile oluşturulan komisyon tarafından incelenmiştir. İlgilinin çalışmasının Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21/01/2020 tarih ve 2020/2 sayılı genelgede belirtilen hususlar çerçevesinde uygulanabileceği ekte gönderilen komisyon tutanağı ile onaylanmıştır. Denetimleri ilgili okul, ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere derslerin aksatılmaması kaydıyla, araştırmanın ayrıca öğrenci, veli ve/veya öğretmenlerden alınacak izin ve gönüllük esasları çerçevesinde 2021-2022 Eğitim Öğretim yılı sonuna kadar tutanakta belirtilen Eyyübiye İlçemizdeki Resmi Ahmet Hamdi Akseki İlkokulu 4. Sınıf Öğrencilerine yönelik Covid-19 tedbirleri kapsamında Araştırma, Uygulama ve Anket çalışması yapılması hususunda ;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Fevzi KURT  
Vali a  
Millî Eğitim Müdürü

EK:

- 1-Komisyon Tutanağı (1 sayfa )
- 2-Anket (6 Sayfa)

Gereği:

Eyyübiye İlçe Kaymakamlığına (İlçe MEM)

Bilgi:

Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü  
(Hukuk Müşavirliği)

Sayın: (Gonca KÜÇÜK)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres :

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Teléfono No : 0 (414) 233 33 33

E-Posta:

KeP Adresi : [meb@hs01.kep.tr](mailto:meb@hs01.kep.tr)

Bilgi için: İsmail POLAT

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi:

Faks:

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.gem.gov.tr> adresinden 50d7-29d2-32hd-94a5-61d7 kodu ile teyit edilebilir.



## EK5. Ölçme Araçlarının Uygulanma İzinleri

### ARAŞTIRMA İNCELEME VE DEĞERLENDİRME KOMİSYONU TOPLANTI TUTANAĞI

Valilik Makamının 12/08/2021 tarih ve 29439735 sayılı oluruna istinaden oluşturulan komisyonumuz toplanarak; Dokuz Eylül Üniversitesi Bila tarih ve 131861 sayılı yazısına istinaden, Gonca KÜÇÜK isimli, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisinin uygulayacağı **“4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Görsel Sanatların Kültür ve Miras Öğrenme Alanı Etkinliklerinde Kullanılması”** adlı tez çalışması ve müdürlüğümüzce mühürlenmiş ekteki uygulama ölçeklerinin; Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21/01/2020 tarih ve 2020/2 sayılı genelgede belirtilen hususlar çerçevesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması kaydıyla, araştırmanın ayrıca öğrenci, veli ve/veya öğretmenlerden alınacak izin ve gönüllülük esasları çerçevesinde 2021/2022 eğitim-öğretim yılı sonuna kadar Eyyübiye İlçemizdeki Resmi Ahmet Hamdi Akseki İlkokulu 4. sınıf Öğrencilerine yönelik Araştırma, Uygulama ve Anket talebi komisyonumuzca uygun görülmüştür.

Şahin ÖZBİLİCİ  
Komisyon Başkanı

Uğur GÜRER  
Üye

Ali AYKUT  
Üye

## EK6. Ön Test- Son Test

### 4. SINIF SOSYAL BİLGİLERDERSİNDE GÖRSEL SANATLARIN “KÜLTÜR VE MİRAS” ÖĞRENME ALANI ETKİNLİKLERİNDE KULLANILMASI ADLI TEZ UYGULAMASI ÖNTEST VE SONTEST SORULARI

- 1- Akrabalarımızı daha yakından tanımak için aşağıdakilerden hangilerini yapmayız?
  - A) Aile büyüklerimiz eşliğinde fotoğraf albümü incelemek.
  - B) Aile büyüklerimize sorular sormak.
  - C) Akrabalarımızla sohbet etmek.
  - D) Akrabalarımızı tanımayan kişilerden bilgi almaya çalışmak.
- 2- Aşağıdakilerden hangisini sözlü tarih çalışması yaparken ilk önce yaparız?
  - A) Görüşme sırasında kullanılacak araç gereçler hazırlanır.
  - B) Görüşme kayıtları düzenlenerek yazılı hale getirilir.
  - C) Görüşme yapılır.
  - D) Görüşme yapılacak kişi belirlenir.
- 3- Aşağıdakilerden hangisi milli kültürü yansıtan eşyalardan değildir?
  - A) Tablet
  - B) Ceviz ağacından yapılmış el oyması çeyiz sandığı
  - C) Üzeri Türk motifleriyle süslü el dokuması halı
  - D) İpek kumaştan yapılmış sırma işlemeli yelek.
- 4- Aşağıdakilerden hangisi milli kültür öğelerimizden değildir?
  - A) Misafire kahve ikram etmek.
  - B) Dini bayramlarda büyüklerimizin elini öpmek.
  - C) Ders çalışmak.
  - D) Sünnet ve düğün törenleri yapmak
- 5- Kasimiye Medresesi hangi ilimizdedir?
  - A) Şanlıurfa
  - B) Mardin
  - C) Gaziantep
  - D) Diyarbakır
- 6- Aşağıda bazı arkadaşlarımız nereli olduklarını söylemişlerdir. Gül yağı hangisinin memleketine özgü bir üründür?
  - A)  Ben İzmirliyim.
  - B)  Ben Ankaralıyım.
  - C)  Ben Ispartalıyım.
  - D)  Ben Muğlalıyım

Pelin: Dedeciğim, bayramları çok seviyorum. Herkesi bir arada mutlu görmek çok güzel.

Dede: Evet Pelinciğim, bayramlarda özellikle öfke ve küskünlükler unutulur ..... ve böylece herkes daha hoşgörülü, güler yüzlü olur.

7- Yukarıda Pelin ve dedesinin konuşmasında boşluğa aşağıdakilerden hangisi yazılabilir?

- A) Herkes televizyon izler.
- B) Birlikte çay içilir.
- C) Dargınlar barışır.
- D) Herkes kitap okur.

8- Sibel'in annesi 38 yaşındadır. Sibel ise 11 yaşındadır. Annesi Sibel'e çocukken oynadığı oyunları anlatmıştır. Aşağıdaki oyunlardan hangisini annesi oynamamıştır?

- A) Candy Crush Saga
- B) Beştaş
- C) Seksek
- D) Çelik çomak

Koyun, keçi veya danaların ön dizlerinde bulunan bir eklem kemiği oyun malzemesi olarak kullanılır.

Sert ağaçlardan yapılan bir ucu sivri, armuda benzeyen oyuncaklardır. Sivri ucuna daha uzun süre dönmesini sağlamak için kabara denilen çivi çakılmıştır.

Bir ebe seçilir, gözleri bağlanır. Ebe etraftaki arkadaşlarından birini yakalamaya çalışarak onlardan birini ebe yapmaya çalışır.

Topaç

Dalye

Körebe

Aşık oyunu

9- Yukarıdaki açıklanan oyunlar karşı kutuda yer alan oyunlarla eşleştirildiğinde hangi oyun dışarıda kalır?

- A) Topaç
- B) Dalye
- C) Körebe
- D) Aşık oyunu

10- Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır.

- A) Eskiden ülkemizde oynanan çocuk oyunları genellikle evin dışında, bahçede, sokakta veya boş bir alanda oynanan oyunlardır.
- B) Teknoloji, çocuk oyunlarını ve oyuncaklarını değiştirmiştir. Oyuncakların çoğu fabrikalarda üretilmektedir.
- C) Günümüzde çocuklar zamanlarının büyük kısmını bilgisayar ve televizyon başında geçirmektedir. Bu yüzden özellikle büyük şehirlerde geleneksel oyunlar unutulmaktadır.
- D) Eskiden oynanan oyunlar hiç değişmeden günümüze kadar gelmiştir.

11- Milli Mücadele ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) İzmir’de Yunan işgaline karşı ilk kurşunu atan Hasan Tahsin’dir.
- B) Yörük Ali Efe Batı Cephesinde mücadele etmiştir.
- C) İnönü Zaferi halkı TBMM’ye ve düzenli orduya karşı olan güveni arttırdı.
- D) Milli Mücadele’de kadınlar etkili olmamıştır.

- Mustafa Kemal’in Samsun’a çıkışı
- Ülkemizin işgal edilmesi
- ★ Cumhuriyet’in ilanı
- ▲ Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılması

12- Yukarıdaki olayların kronolojik sıralaması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) ■ ● ▲ ★
- B) ● ▲ ■ ★
- C) ■ ● ★ ▲
- D) ★ ● ■ ▲

13- Mustafa Kemal “ Geldikleri gibi giderler.” Sözü ile aşağıdakilerden hangisi söylemek istemiştir?

- A) İşgalcilerin ülkemizde kalacağını anlatmak istemiştir.
- B) İşgalcilerin ülkemizden kovulacağını anlatmak istemiştir.
- C) İşgalciler ile savaşılmayacağını anlatmak istemiştir.
- D) İşgalcilerin ülkemizden istedikleri zaman gidebileceklerini anlatmak istemiştir.

★ Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919'da Milli Mücadele'yi başlatmıştır.

★ 23 Nisan 1920'de TBMM açılmıştır.

■ Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmıştır.

● 30 Ağustos çocuklara armağan edilen bir bayramdır.

14- Yukarıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) ★ B) ★ C) ■ D) ●



Ali

Erzurum ve Erzincan bölgelerinde yetim kalan iki bin çocuğu evlat edindiği için ona "Paşa Baba" denmiş ve Doğu Cephesi'nde görev yapmıştır.

15- Ali'nin bahsetmiş olduğu kişi kimdir?

- A) Kazım Karabekir  
B) Sütçü İmam  
C) Şahin Bey  
D) Ali Saip Bey

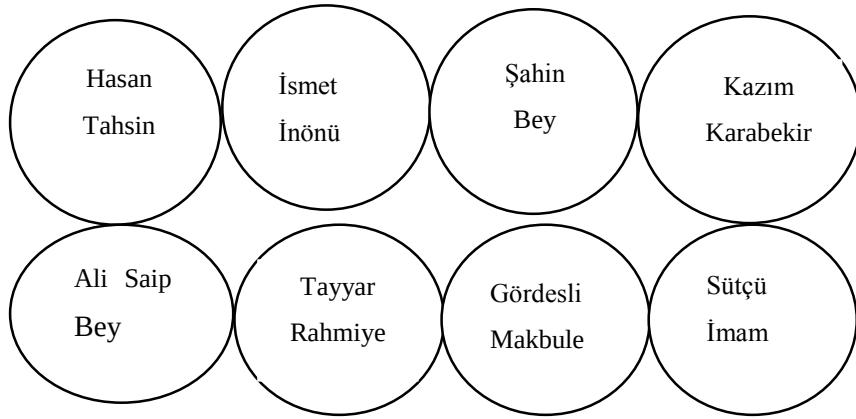
16-



Fransızların Urfa'dan atılmasında önemli rol onadı.  
Atatürk tarafından kendisine "Ursavaş" soyadı verildi.

Fotoğraftaki kişinin özellikleri yan tarafta verilmiştir. Bu bilgilere göre bu kişi kimdir?

- A) Tayyar Rahmiye Hanım  
B) Sütçü İmam  
C) Ali Saip Bey  
D) Mehmet Sait



17- Yukarıda verilen parçalardan üzerinde Güney Cephesi'nde mücadele edenlerin ismi yazılı olanlar boyansa nasıl bir görüntü oluşur? İsmet



Türkiye Büyük Millet Meclis, Milli Mücadele'de gösterdiği kahramanlıklar nedeniyle Urfa ilimize "Şanlı" unvanını vermiştir.

D

Y

Şahin Bey Maraş  
savunmasında  
şehit düşmüştür.

Halk oyunları milli  
kültürün bir  
parçasıdır.



1.Çıkış

2.Çıkış



3.Çıkış

4.Çıkış

18- Yukarıdaki çıkışlardan hangisi doğrudur?

A) 1. Çıkış B) 2. Çıkış C) 3.Çıkış D) 4. Çıkış

20- Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A)

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'tür.

B)

Şerife Bacı İnebolu'dan Kastamonu'ya kağıdıyla cephaneye taşırken şehit olmuştur.

B)A) B)

C)

Milli kültürümüze ait birçok eşyayı görebileceğimiz yerlerden biri de etnografya müzeleridir.

D)

Mustafa Kemal Ankara'da doğmuştur.

## EK7. Ders Planları

Tarih:

## DERS PLANI

## BÖLÜM I:

|                     |                            |                           |
|---------------------|----------------------------|---------------------------|
| <b>Dersin adı</b>   | Sosyal Bilgiler            | <b>Konu:</b> Aile Tarihim |
| <b>Sınıf</b>        | 4/C                        | <b>Süre:</b> 40+40+40     |
| <b>Ünitenin Adı</b> | 2. Ünite - Kültür ve Miras |                           |

## BÖLÜM II:

|                                                                                                         |                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Öğrenci Kazanımları/<br/>Hedef ve Davranışlar</b>                                                    | SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.                                                                              |
| <b>Ünite Kavramları ve Sembolleri/<br/>Davranış Örüntüsü</b>                                            | Sözlü tarih yöntemi, fotoğraflar, belgeler, eski eşyalar (nüfus cüzdanı, diploma, mektup, vb.), soyağacı, anne, baba, kardeş, dede, anneanne, babaanne, hala, amca, dayı, teyze |
| <b>Güvenlik Önlemleri (Varsa)</b>                                                                       |                                                                                                                                                                                 |
| <b>Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri</b>                                                             | Anlatım, soru cevap, rol yapma, beyin fırtınası, görsel okuma                                                                                                                   |
| <b>Kullanılan Eğitim Teknolojileri-<br/>Araç, Gereçler ve Kaynakça</b><br><br>*Öğretmen<br><br>*Öğrenci | Aile bireylerine ait fotoğraflar ya da onları temsil eden resimler, rol yapma esnasında kullanmak için gerekli kostümler ( şapka, bıyık, başörtüsü, baston vb.) ders kitabı.    |
| <b>Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:</b>                                                                    |                                                                                                                                                                                 |

Dede kılığına girerek sınıfa giriş yapılır, dede kendini tanıtır ve sınıfla sohbet eder.

Dede torununa yazmış olduğu mektupla ve onun için saklamış olduğu eşyalar sayesinde ailemiz hakkında birçok şeye ulaşabileceğimiz ifade edilir.

Tahtaya “yıl 2010” yazısı asılır.

Dede şapkası yapılarak dede rolüne girilecek.

ROL:

Hey gidi yıllar heyyy! Nasıl da su gibi akıp geçti. Acısıyla tatlısıyla ne güzel anılar bıraktık. Ailemin bu zorlu ve mutlu günlerinin hatıraları torunlarıma anı olarak kalmalı. Bu sandık bu yüzden çok kıymetli içi yaşanmışlıklarla dolu. Neyse acaba içine koymam gereken başka şey kaldı mı?

- Fotoğraflar
- Mektuplar
- Diplomalar
- Koleksiyonlar
- Posta pulları
- Saat
- Düğün davetiyeleri
- Biletler
- Fatura

Tahtaya “yıl 2021” yazısı asılır.

Dede rolüne giren öğretmen dışarı çıkar, babaanneyi canlandırmak için başına bir başörtüsü takarak gelir ve elinde bir mektup olduğunu eşinin şuan hayatta olmadığını ve şu an hissettiği duyuları çocuklarla paylaşarak mektubu masaya bırakır ve tekrar dışarı çıkar.

Bu sefer de öğretmen torunu temsil eden bir şapka ile içeri girer ve kendisini tanıtır. Mektubu alıp okumaya başlar. Okuduktan sonra duygularını sınıfla paylaşır.

“Şu an yanında olamayabilirim, ama yıllarca sevdiklerimizle çok güzel anılar biriktirdik. Zor günlerde ve güzel günlerde hep beraber olduk bu süreçte anılarımızı saklamak istedim. Bizi biz yapan değerlerimizi unutmamalıyız. Dolabın üstüne bıraktığım sandık senin için, içinde ailemizle ilgili çok güzel anılar yer almakta canım torunum, anılarına her zaman sahip çık ve onları koru emi. Seni çok seviyorum, deden.”

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Çocuk dolabın üzerindeki sandığı açar ve eşyaları çıkararak incelemeye başlar fakat pek bir anlam veremez. Öğretmen rehberliğinde sınıfla beraber sandığın içindekiler yazılı kaynaklar ve görsel kaynaklar olarak gruplandırma yapılır. Bunun üzerine detaylı bilgi toplamaya karar verir ve aileden biriyle görüşme yapmaya karar verir. Tahtaya boş beyaz bir karton asılır ve sınıfta soru cevap şeklinde ilerlenerek görüşme aşamaları sırayla yazılır.</p> <p>Çocuk babaanne ile görüşme yapmaya karar verir. Yanlarına her madde ile ilgili küçük görseller yerleştirilir böylece görseller yardımıyla kalıcılık sağlanmış olunur.</p> |                                                                                                                                                      |
| <p>✓ <b>Bireysel Öğrenme Etkinlikleri</b><br/>(Ödev, deney, problem çözme vb.)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>Ailenizin tarihini öğrenmek için siz hangi soruları sorardınız?</p> <p>Siz de aile geçmişinizi öğrenmek için bir büyüğünüzle görüşme yapınız.</p> |
| <p>✓ <b>Grupla Öğrenme Etkinlikleri</b><br/>(Proje, gezi, gözlem vb.)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <p>Birlikte örnek bir soyağacı çizilir.</p>                                                                                                          |
| <p>✓ <b>Özet</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <p>Tahtaya yazılan ve her aşaması küçük resimlerle sembolleştirilen sözlü tarih çalışmasının üzerinden gidilerek tekrar yapılır ve özetlenir.</p>    |

### BÖLÜM III

|                                                                                                    |                                                                                                                                                                   |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Ölçme-Değerlendirme:</b></p> <p><b>Bireysel ve grupla öğrenme ölçme değerlendirmeler</b></p> | <p>Soru- cevap yöntemi kullanılmıştır.</p> <p>Her aile aynı geçmiş kültüre sahip midir? Tartışınız.</p> <p>Sözlü tarih çalışmasında sıra önemli midir? Neden?</p> |
| <p><b>Dersin Diğer Derslerle İlişkisi</b></p>                                                      | <p>Türkçe dersinde aile sevgisi ile ilgili şiir yazmaları sağlanır.</p>                                                                                           |

### BÖLÜM IV

|                                                        |                                                                                         |
|--------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar</b></p> | <p>Öğrenilen akrabalık bağları doğrultusunda kendi soyağaçlarını çizmeleri istenir.</p> |
|--------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|

### Ders Sürecinde Kullanılan Materyaller



**Babaanne**



**Dede**



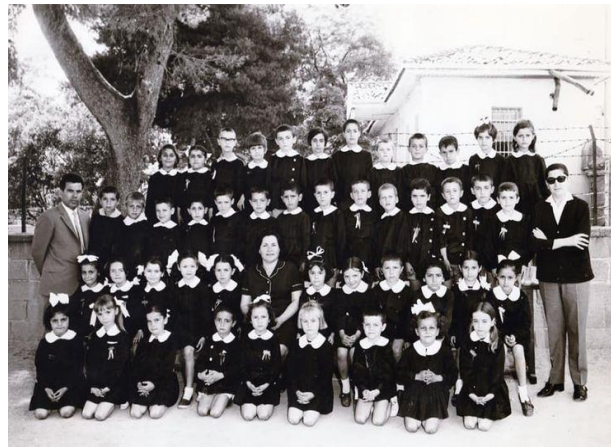
**Halalar**



**Amcalar**

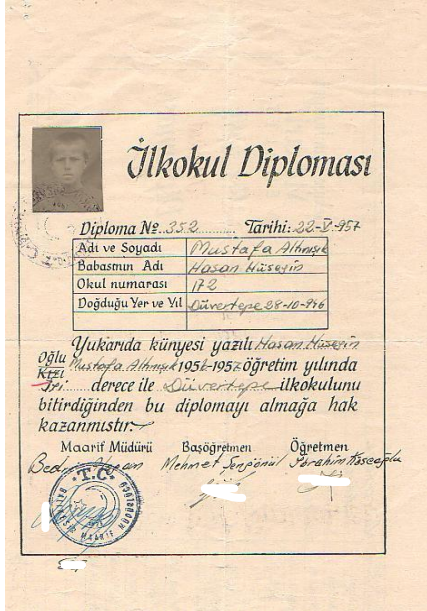


**Dedemin okul fotoğrafı**

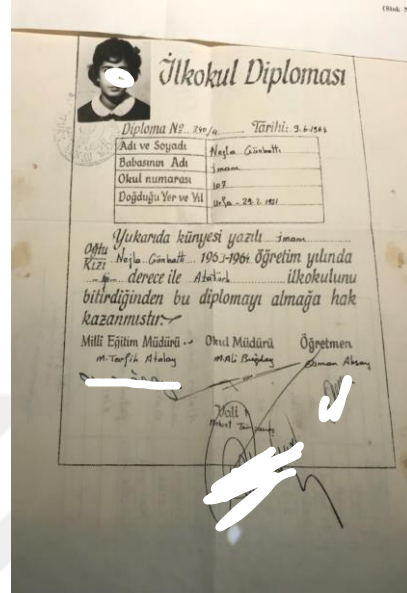


**Babaannemin okul fotoğrafı**

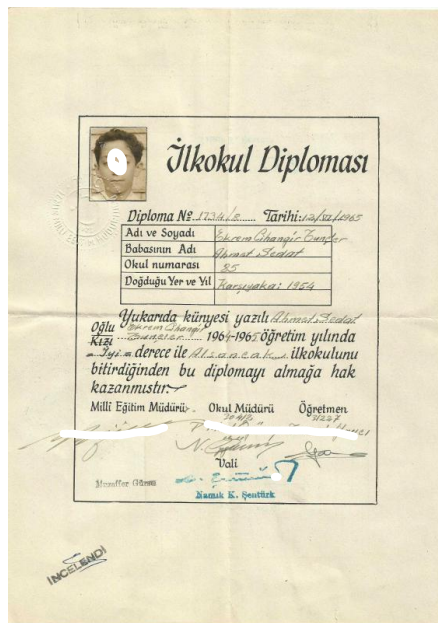
## Diploma Örnekleri



Dedemin diploması



Babaannemin diploması



Babamın diploması

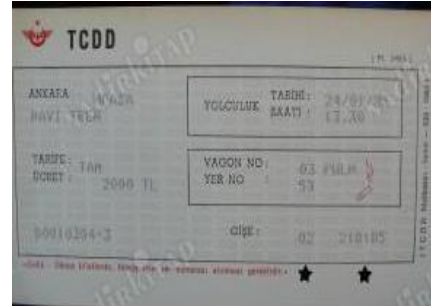
### Ailemin yaşadığı yere ait fotoğraflar, kartpostallar



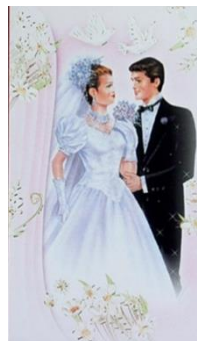
### Dedemin pul koleksiyonu



### Tren bileti



### Annemle babamın düğün davetiyesi



### Sözlü Tarih Çalışması Aşamaları

Aşamalar küçük resimlerle yapılan sıralama sembolleştirilmiştir.



Görüşme yapılacak kişi belirlenir.



Görüşme yer ve saati kararlaştırılır.



Görüşme esnasında kullanılacak kağıt, kalem, ses kayıt cihazı vb. hazırlanır.



Görüşme için sorulacak sorular belirlenir.



Görüşme yapılır.



Edinilen bilgiler düzenlenir.

Tarih:

## DERS PLANI

## BÖLÜM I:

|              |                            |                                      |
|--------------|----------------------------|--------------------------------------|
| Dersin adı   | Sosyal Bilgiler            | <b>Konu:</b> Milli Kültür Öğelerimiz |
| Sınıf        | 4/C                        | <b>Süre:</b> 40+40+40                |
| Ünitenin Adı | 2. Ünite - Kültür ve Miras |                                      |

## BÖLÜM II:

|                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                   |  |
|------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| <b>Öğrenci Kazanımları/<br/>Hedef ve Davranışlar</b>                   | SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.                                                                                                                                                       |  |
| <b>Ünite Kavramları ve Sembolleri/<br/>Davranış Örüntüsü</b>           | Sözlü tarih yöntemi, fotoğraflar, belgeler, eski eşyalar (nüfus cüzdanı, diploma, mektup, vb.), soyağacı, anne, baba, kardeş, dede, annene, babaanne, hala, amca, dayı, teyze, kültür, kültürel miras, medrese etnografya müzesi, Isparta, Mardin |  |
| <b>Güvenlik Önlemleri (Varsa)</b>                                      |                                                                                                                                                                                                                                                   |  |
| <b>Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri</b>                            | Anlatım, soru cevap, beyin fırtınası, görsel okuma                                                                                                                                                                                                |  |
| <b>Kullanılan Eğitim Teknolojileri-<br/>Araç, Gereçler ve Kaynakça</b> | Fotoğraf, resim, ders kitabı                                                                                                                                                                                                                      |  |
| <b>Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:</b>                                   |                                                                                                                                                                                                                                                   |  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.</b></p> <p>Ceviz ağacından yapılaş çeyiz sandığı, üzeri Türk motifleri ile süslü el dokuması halı, ipek kumaştan yapılmış sırma işlemeli yelek, kahve değirmeni gibi eşyalar gösterilerek ortak özelliğinin ne olduğu, dünyanın her yerinde kullanılıp kullanılmadığı sorulur. Kendi kültürümüze ait varlıkları öğreneceğimiz ve bazı şehirlerimizle ilgili yeni şeyler öğreneceğimiz belirtilir. Tek tek hepsinin üzerinde konuşulur. Halıya sıra gelince halısıyla ünlü şehirlerimizden biri olan Isparta'dan bahsedilir. Isparta'nın gül ve gül ürünleri ile öne çıktığı bir görsel yardımı ile belirtilir.</p> <p>Daha sonra kitapta yer alan Mardin şehrinden söz edilir, sınıfta gidenin olup olmadığı sorulur. Mardin ve Kasimiye Medresesi ile ilgili görseller gösterilir. Kasimiye Medresesi hakkında görsellerle eş zamanlı olarak bilgi verilir.</p> |                                                                                                 |
| ✓ <b>Bireysel Öğrenme Etkinlikleri</b><br>(Ödev, deney, problem çözme vb.)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Yaşadığımız şehirdeki tarihi yerleri araştırınız.                                               |
| ✓ <b>Grupla Öğrenme Etkinlikleri</b><br>(Proje, gezi, gözlem vb.)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                 |
| ✓ <b>Özet</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Her millet bir kültüre sahiptir. Ve her milletin kendi kültürüne sahip çıkıp yaşatması gerekir. |

## BÖLÜM III

|                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Ölçme-Değerlendirme:</b></p> <p><b>Bireysel ve grupla öğrenme ölçme değerlendirmeler</b></p> | <p>Soru- cevap yöntemi kullanılmıştır.</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Her milletin kültürü aynı mıdır?</li> <li>2. Kültürümüze ait başlıca öğeler nelerdir?</li> <li>3. Kasimiye Medresesi'nde akan su neyi temsil etmektedir?</li> </ol> |
| <p><b>Dersin Diğer Derslerle İlişkisi</b></p>                                                      | <p>Görsel sanatlar dersinde yaşadığımız şehirde yer alan tarihi mekânların resmedilmesi istenir.</p>                                                                                                                                                     |

## BÖLÜM IV

|                                                        |                                                                                                                                                                                                                           |
|--------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar</b></p> | <p>Yazılı materyalleri görseller yoluyla sembolleştirmeleri ve bunları hatırlatıcı unsurlar olarak kullanmaları sağlanır. Kültürümüzü yaşatmak için eskiden kalma oyunların ve spor dallarının önemi vurgulanmalıdır.</p> |
|--------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Isparta'ya Ait Gül İle Sembolize Edilmiş Görseller



### Milli Kültürümüzü Temsil Eden Kazanımlar Doğrultusunda Ele Alınan Nesnelerin Derste Kullanılan Görselleri



Ceviz ağacından yapılmış çeyiz sandığı



Türk motifi el dokuması halı

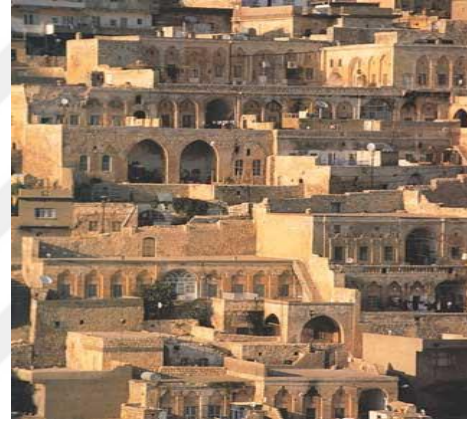
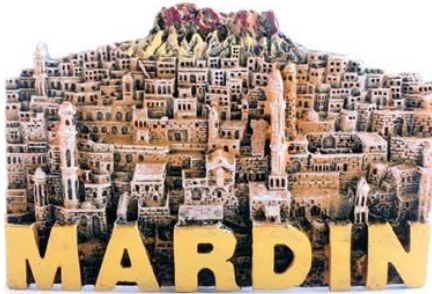


İpek kumaştan yapılmış sırma işlemeli yelek,



Kahve el değirmeni

### Mardin'e Ait Geleneksel Evler İle Sembolize Edilmiş Görseller



### Kasimiye Medresesi



## DERS PLANI

### BÖLÜM I:

|                     |                            |                                              |
|---------------------|----------------------------|----------------------------------------------|
| <b>Dersin Adı</b>   | Sosyal Bilgiler            | <b>Konu:</b> Geçmişten Bugüne Çocuk Oyunları |
| <b>Sınıf</b>        | 4/C                        | <b>Süre:</b> 40+40+40                        |
| <b>Ünitenin Adı</b> | 2. Ünite - Kültür ve Miras |                                              |

### BÖLÜM II:

|                                                                   |                                                                                                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Öğrenci Kazanımları/<br/>Hedef ve Davranışlar</b>              | SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.                                                                  |
| <b>Ünite Kavramları ve Sembolleri/<br/>Davranış Örüntüsü</b>      | Kültür, kültürel miras, medrese etnografya müzesi, Isparta, Mardin, saklambaç, çelik çomak, topaç çevirme, yağ satarım bal saklambaç kapıyı bezirgan başı, körebe, beş taş. |
| <b>Güvenlik Önlemleri (Varsa)</b>                                 |                                                                                                                                                                             |
| <b>Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri</b>                       | Anlatım, soru cevap, rol yapma, beyin fırtınası, görsel okuma                                                                                                               |
| <b>Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça</b> | Afiş, ders kitabı, misketler.                                                                                                                                               |
| <b>Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:</b>                              |                                                                                                                                                                             |

**SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.**

Afişlerde yer alan şairleri tanıtır tanımadıkları sorulur.

“Yeni şairlerle tanışıp onların hayatları hakkında kısa bilgilere sahip olacağız.” denir.

Şiirler okunarak ne anlatmak istedikleri sorulur, tartışılır.

Afişte yer alan çocukların kim olabileceği sorulur.

Şairlerin doğum ve ölüm tarihlerine vurgu yapılarak “ Sizce sizlerle aynı oyunları oynamışlar mıdır, oynadıysa bunlar hangileridir?” soruları sorulur.

Karikatür şeklinde çizilmiş bir kız resmi tahtaya yapıştırılır, kıza bir isim verilir ve kızın balon yapma oyunu oynadığı ifade edilir.

“ ..... bir gün balon yapma oyunu oynarken balonların içinde bir şeyler olduğunu fark etmiş ve balonlar uzun süre patlamamış hemen yanına giderek incelemeye başlamış. Biz de onunla birlikte inceleyelim, bakalım neler varmış?” şeklinde hikâyeye giriş yapılır.

Geçmişte ve günümüzde oynanan oyunlardan başlanarak afişler yardımıyla oyunlar tanıtılır.

|                                                                                       |                                                                                                                                                                          |
|---------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Bireysel Öğrenme Etkinlikleri</b><br/><br/>(Ödev, deney, problem çözme vb.)</p> | <p>Aile bireyleri ile konuşarak en çok sevdikleri oyunların hangileri olduğunu sorup nasıl oynandığını öğreniniz.<br/><br/>Atatürk’ün oynadığı oyunları araştırınız.</p> |
| <p>✓ <b>Grupla Öğrenme Etkinlikleri</b><br/><br/>(Proje, gezi, gözlem vb.)</p>        |                                                                                                                                                                          |
| <p>✓ <b>Özet</b></p>                                                                  | <p>Afişlerde oyunlar anlatılırken her bir maddeyi hatırlatıcı küçük resimler kullanılmıştır. Bu resimler üzerinden tekrar yapılarak özetleme yapılır.</p>                |

## BÖLÜM III

|                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Ölçme-Değerlendirme:</b><br><b>Bireysel ve grupla öğrenme</b><br><b>ölçme değ</b><br><b>erlendirmeler</b> | Soru- cevap yöntemi kullanılır.<br><br>1. Herkes aynı oyunu sevebilir mi?<br><br>2. Eskiden oynanan oyunlar ile günümüzde oynanan oyunlar arasında nasıl farklar vardır?<br><br>3. Oyunların değişmesinde sizce neler etkilidir? |
| <b>Dersin Diğer Derslerle İlişkisi</b>                                                                       | Beden eğitimi ve oyun dersinde incelenen oyunlar oynanır.<br><br>Türkçe dersinde özgün şiir yazma çalışması yapılırken tanıtılan şairlerin şiirlerine de vurgu yapılarak yazma çalışması yapılır.                                |

## BÖLÜM IV

|                                                           |                                                                                                                                                                                                                           |
|-----------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Planın Uygulanmasına</b><br><b>İlişkin Açıklamalar</b> | Yazılı materyalleri görseller yoluyla sembolleştirmeleri ve bunları hatırlatıcı unsurlar olarak kullanmaları sağlanır.<br><br>Kültürümüzü yaşatmak için eskiden kalma oyunların ve spor dallarının önemi vurgulanmalıdır. |
|-----------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

Canva programı ile büyük boyutlarda afişler hazırlanmış ve kullanılmıştır. Daha sonra sınıf panosuna asılmıştır. Türkçe dersinde özgün şiir yazma çalışması yapılırken bu şiirlere de vurgu yapılarak yazma çalışması yapılmıştır



Görsellere vurgu yapılarak oyun aşamalarının bu görsellerle hatırlanması amaçlanmıştır. MEB Sosyal Bilgiler ders kitabında bu oyunlara yer verildiği için bu yönde afişler hazırlanmıştır. Diğer geleneksel oyunlardan da sınıfta söz edilmiştir.

## SAKLAMBAÇ

**Ebe olan kişi yüzünü rkasını görmeyeceği bir cisme dayayarak gözlerini kapamalı.**

**Ebe, belirlenen sayıya kadar sayarak diğer oyuncuların saklanmasını beklemeli.**

**Saymayı bitirdiğinde: "Önüm arkam sağım solum ebe! Saklanmayan sobe!" diye bağıarak saymayı bitirdiğini belirtir.**

**Ebe etrafa bakarak oyuncuların nereye saklandığını bulmalı.**

**Ebe, duvardan ayrılmış onları ararken oyuncular da duvar boşken duvara koşup "sobe" demeye çalışmalı.**

**Ebe, oyuncunun saklandığı yeri görüp ondan önce duvara koşup "sobe" derse o kazanır.**

**Eğer ebe bir oyuncuyu görür ve onun adını yanlış söylerse, diğer oyuncular saklandığı yerden çıkar ve "Çanak çömlek patladı!" diye bağırlar ve ebe olan kişi yeniden ebe olur.**

## ASIK OYUNU

**Aşk oyunu, Kayıtların ve kâğıtların arka becağlarında bulunan dört yüzlü kemikle oynanan bir oyun.**

**Aşk kemileri çeşitli kâğıtlarla boyanır ve ortalarına kurşun dokunarak eğiltilir.**

**Oyuncular yere çizdikleri çemberin içine birer aşık dizerlermiş. Daha sonra her oyuncu özel olarak hazırlanmış kurşun dokunmuş ağyn olarak çemberin içindeki aşıkları dışarı çıkarmaya çalışmış.**

**Çizgi dışına çıkan aşıklar, çıkaran oyuncunun olurmuş.böylece oyun, aşıkların tamamı çemberin dışına çıkıncaya kadar devam edermiş.**

**Aşıkların yerini zamanla mermerden veya demirden yapılan biliyeler almıştır. Günümüzde ise bu oyunda genellikle renkli cam misketler kullanılmaktadır.**

## DALYE

**İki grup arasında oynanır.**

**Bir top ve yassı şekilde 7 ila 13 taş ile oynanır.**

**Taşlar üst üste gelecek şekilde bir daire çizilip içine dizilmelidir.**

**Takım arasında oyuna ilk kimin başlayacağına karar verilmelidir.**

**Oyuna başlayacak takımdan bir kişi taşlardan 5-6 metre uzağa giderek elindeki topu taşları düşürmek için yuvarlamalıdır.**

**Topu atan kişi en az bir taş devirince kaçmaya başlarlar**

**Taşların başında olan takım ise topu birbirleri arasında paslaşarak rakip takımın oyuncularını vurmak zorundadırlar.**

**Bu sırada kaçan takım oyuncuları vurulmamaya çalışmalıdır ve aynı zamanda taşları tekrar üst üste dizmek için fırsat kollamalıdır.**

## Topağ Çevirme Oyunu

**Topağlar, şimsir gibi sert ağaçlardan yapılan bir ucu sivri, armuda benzeyen oyuncaklar**

**Topağın sivri ucuna daha uzun süre dönmesini sağlamak için kabara denilen şivî şakılır**

**Topağ, bal mumu yedirilmiş pamuk bir ip yardımıyla döndürülmüş. Bir ucu işaret parmağına bağlanan ipin diğer ucu topağın sivri ucundan gövdesine doğru sarılır ve topağ hızla yere fırlatılır**

**Oyun çocukların topağlarını aynı anda döndürmesiyle başlar, topacı en fazla dönen çocuk oyunun galibi sayılır**

### Sınıf Ortamında Oyunların Tahtada Sunumu



Tarih:

**DERS PLANI****BÖLÜM I:**

|                     |                            |                                                      |
|---------------------|----------------------------|------------------------------------------------------|
| <b>Dersin Adı</b>   | Sosyal Bilgiler            | <b>Konu:</b> Bir Kahramanlık Destanı: Millî Mücadele |
| <b>Sınıf</b>        | 4/C                        | <b>Süre:</b> 40                                      |
| <b>Ünitenin Adı</b> | 2. Ünite - Kültür ve Miras |                                                      |

**BÖLÜM II:**

|                                                                    |                                                                                                     |  |
|--------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| <b>Öğrenci Kazanımları/ Hedef ve Davranış</b>                      | SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele’nin önemini kavrar. |  |
| <b>Ünite Kavramları ve Sembolleri/ Davranış Örüntüsü</b>           | Rüştiye, idadi, akademi, harp okulu, Manastır                                                       |  |
| <b>Güvenlik Önlemleri (Varsa)</b>                                  |                                                                                                     |  |
| <b>Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri</b>                        | Anlatım, soru cevap, beyin fırtınası, görsel okuma                                                  |  |
| <b>Kullanılan Eğitim Teknolojileri- Araç, Gereçler ve Kaynakça</b> | Afiş, ders kitabı.                                                                                  |  |
| <b>Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:</b>                               |                                                                                                     |  |

**SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.**

Atatürk'ün okuduğu okulların çok karıştırıldığı ama hafızamızda tutmak için resimlerle ve hikâye ile bir kodlama yapacağımız söylenir.

Mustafa Kemal'in gitmiş olduğu okullar sırası ile çizilir ve okula giden öğrencilerin yaşı ilerledikçe okulların boyları da artar şekilde çizilmiştir. Aynı kademede olanlar aynı renge boyanmıştır. Öğrencilere rüştiye idadi, harp okulu ve harp akademisi hakkında bilgi verilmiştir. Bunların günümüzdeki karşılıkları belirtilmiştir. Manastır'ın bir şehir ismi olduğu belirtilmiştir.

|                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                              |
|------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>✓ <b>Bireysel Öğrenme Etkinlikleri</b><br/>(Ödev, deney, problem çözme vb.)</p> | <p>Mahalle Mektebi ..... Selanik Mülkiye Rüştiyesi<br/>.....Manastır Askeri İdadisi, İstanbul Harp Okulu .....</p> <p>Boşlukların öğrenciler tarafından doldurulması beklenir. Bu boşluklar farklı biçimlerde oluşturularak tekrarlanır.</p> |
| <p>✓ <b>Grupla Öğrenme Etkinlikleri</b><br/>(Proje, gezi, gözlem vb.)</p>          |                                                                                                                                                                                                                                              |
| <p>✓ <b>Özet</b></p>                                                               | <p>Mustafa Kemal'in hayatını anlatan "Adam Olmuş Çocuklar Serisi" ile genel bir tekrar yapılır.</p>                                                                                                                                          |

## BÖLÜM III

|                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Ölçme-Değerlendirme:</b></p> <p><b>Bireysel ve grupla öğrenme ölçme değerlendirmeler</b></p> | <p>Doğru - Yanlış</p> <p>Mustafa Kemal önce Şemsi Efendi İlkokuluna gitmiştir.( )</p> <p>Mustafa Kemal'in ilk görev yeri Trablusgarp'tır.( )</p> <p>Mustafa Kemal Ankara'da doğmuştur. ( )</p> <p>Günümüzde karşılığı lise olan Mustafa Kemal'in gittiği okulun adı nedir?</p> |
| <p><b>Dersin Diğer Derslerle İlişkisi</b></p>                                                      | <p>Müzik dersinde Atatürk konulu şarkılar dinlenir. (Fikirler Ölmez, Atatürk Çocukları vb.)</p>                                                                                                                                                                                |

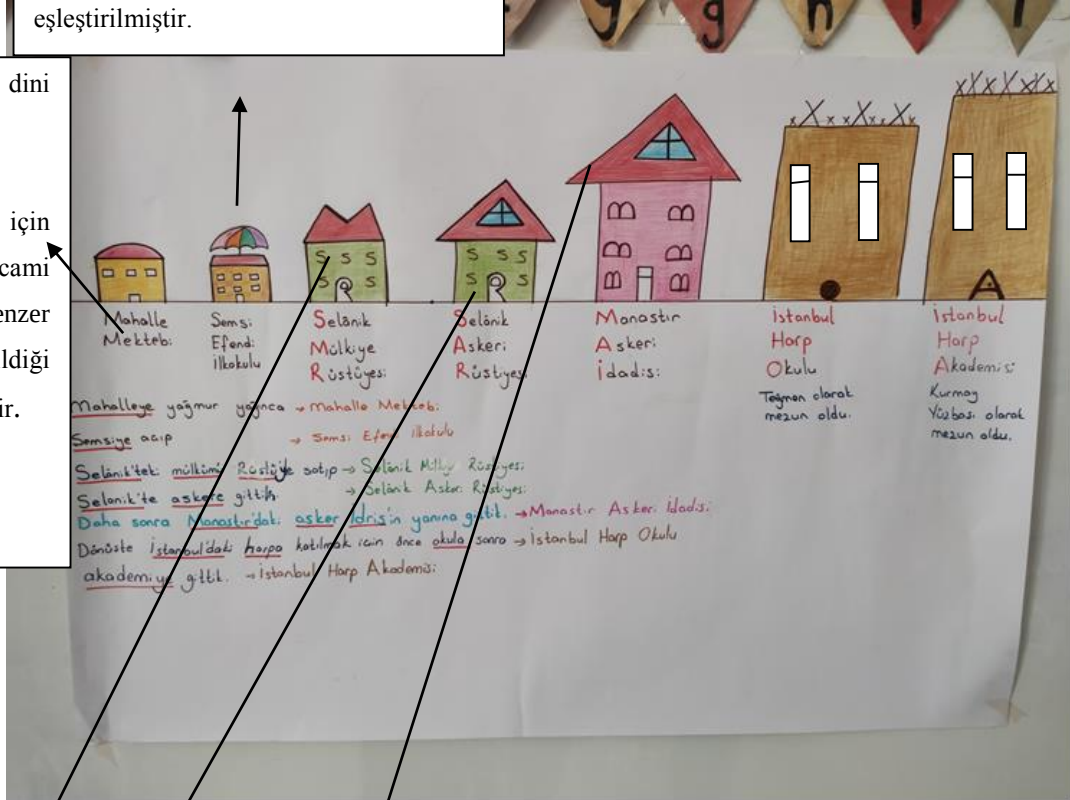
## BÖLÜM IV

|                                                        |                                                                                                                                                                                                   |
|--------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar</b></p> | <p>Yazılı materyalleri görseller yoluyla sembolleştirmeleri ve bunları hatırlatıcı unsurlar olarak kullanmaları sağlanır. Kendine özgü yeni hatırlatıcı kodlamalar tasarlayabilmesi sağlanır.</p> |
|--------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## Atatürk'ün Okuduğu Okullar

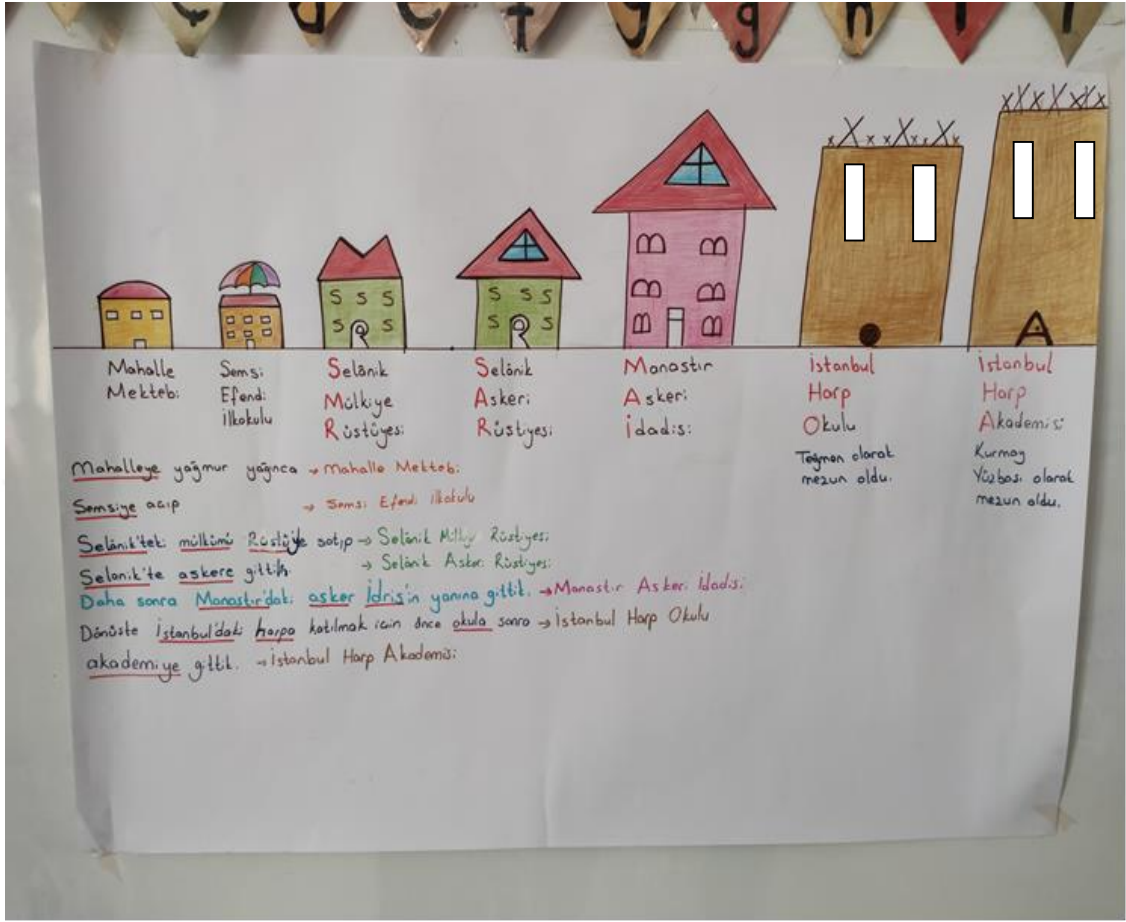
Şemsiye ile Şemsi Efendi İlkokulu eşleştirilmiştir.

Daha çok dini eğitim verdiğini belirtmek için çatısının cami çatısına benzer şekilde çizildiği belirtilmiştir.



Pencereler okulun nerede yer aldığını çatı okul türünü, kapı okulun kademesi hakkında ipucu vermektedir.

Son iki okulun isimlerinin çok benzediği sadece kapılarından yararlanarak aklımızda tutabileceğimiz açıklanır. Pencerelerin İstanbul'u hatırlatacağı söylenir. Harp kelimesinin eş anlamlısı sorulur savaş cevabı alındıktan sonra savaşı sevmediğimiz ve savaşa hayır dediğimiz için çatısında çarpıların olduğu bu çarpıların bize harp kelimesini hatırlatması gerektiği ifade edilir. Kapıların da bize okulun seviyesi hakkında bilgi verdiği söylenir ve belirtilen sıra ile okunur.



Örneğin; pencere s Selânik, çatı M şeklinde Mülkiye, kapı R şeklinde Rüştiye.



|                                                                                   |                           |
|-----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| <u>Mahalleye</u> yağmur yağınca                                                   | Mahalle Mektebi           |
| <u>Şemsiye</u> açıp                                                               | Şemsi Efendi İlkokulu     |
| <u>Selanik</u> 'teki <u>mülkümü</u> <u>Rüştiyle</u> satıp                         | Selanik Mülkiye Rüştiyesi |
| <u>Selanik</u> 'te askere <u>Rüştiyle</u> gittim.                                 | Selanik Askeri Rüştiyesi  |
| Daha sonra <u>Manastır</u> 'daki asker <u>İdris</u> 'in yanına gittik.            | Manastır Askeri İdadisi   |
| Dönüşte <u>İstanbul</u> 'daki <u>harbe</u> katılmak için önce <u>okula</u> gittim | İstanbul Harp Okulu       |
| sonra <u>da</u> <u>akademiye</u> gittim.                                          | İstanbul Harp Akademisi   |

### Mustafa Kemal'in İlk Görev Yer

Gonca Öğretmen'in ilk görev yeri Şanlıurfa

Mustafa Kemal'in de ilk görev yeri Şam

Tarih:

## DERS PLANI

## BÖLÜM I:

|                     |                            |                                                      |
|---------------------|----------------------------|------------------------------------------------------|
| <b>Dersin adı</b>   | Sosyal Bilgiler            | <b>Konu:</b> Bir Kahramanlık Destanı: Millî Mücadele |
| <b>Sınıf</b>        | 4/C                        | <b>Süre:</b> 40+40                                   |
| <b>Ünitenin Adı</b> | 2. Ünite - Kültür ve Miras |                                                      |

## BÖLÜM II:

|                                                                        |                                                                                                     |  |
|------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| <b>Öğrenci Kazanımları/<br/>Hedef<br/>ve Davranışlar</b>               | SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar. |  |
| <b>Ünite Kavramları ve Sembolleri/<br/>Davranış Örüntüsü</b>           | Savaş, padişahlık, Cumhuriyet, cephe, mücadele, Osmanlı Devleti.                                    |  |
| <b>Güvenlik Önlemleri (Varsa)</b>                                      |                                                                                                     |  |
| <b>Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri</b>                            | Anlatım, soru cevap, beyin fırtınası, görsel okuma                                                  |  |
| <b>Kullanılan Eğitim Teknolojileri-<br/>Araç, Gereçler ve Kaynakça</b> | Haritalar, hazırlanan zaman çizelgesi, video                                                        |  |
| <b>Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:</b>                                   |                                                                                                     |  |

Osmanlı devletinin yayıldığı toprakların olduğu harita gösterilerek ülkemizin önceden Osmanlı Devleti olduğu, padişahlıkla yönetildiği, daha sonra ülkemizin adının ve yönetim şeklinin değiştiği söylenir. Haritalar yoluyla ülkemiz için verilen mücadelenin öğrenileceği belirtilir. Osmanlı Devleti'nin topraklarındaki değişim haritalarla gösterilerek incelenir. Bugün bu bölgelerde hangi devletlerin var olduğu söylenir. Hazırlanan zaman şeridi üzerinden 1. Dünya Savaşı'ndan başlanarak olaylar sözel ve görsel olarak kodlanarak ilerlenir ( Ayrıntılı şekilde aşağıda anlatılmıştır).

"Geldikleri gibi giderler." sözüne dikkat çekilerek mücadelenin başladığına vurgu yapılır. Ülkeden düşmanlar kovulduğunda da bu söz tekrar hatırlatılır. Zaman şeridinde ilerlenerek sırası gelen olayla ilgi hazırlanan materyaller yardımıyla olaylar anlatılır.

Milli mücadelenin Hasan Tahsin'in İzmir'de ilk kurşunu atarak başlattığı büyük boy gazete şeklinde hazırlanan materyalle anlatılır. Bu gazete şeklindeki materyalin içinde Hasan Tahsin'in çizilmiş resmi, Hasan Tahsin'e ait bilgiler ve heykelinin fotoğrafı yer almaktadır. Hasan Tahsin konulu video izletilir.

Savaşa hazırlık süreci, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı, yapılan toplantılar, meclisin açılışı, ülkenin doğusunda, güneyinde ve batısında yapılan halk mücadelesi genel olarak zaman şeridi üzerinden anlatılır. Daha sonra Mustafa Kemal'in Bandırma Vapuru ile 9. Ordu Müfettişi olarak Samsun'a gelişi önce zaman şeridi üzerinden gösterilir, sonra sadece Milli Mücadele'nin anlatıldığı harita üzerinden anlatılır ve konu ile ilgili video izletilir. ( Ayrıntılı şekilde aşağıda gösterilmiştir.)

Meclis fotoğrafları gösterilir.

|                                                                            |                                                                                                 |
|----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ✓ <b>Bireysel Öğrenme Etkinlikleri</b><br>(Ödev, deney, problem çözme vb.) | Mustafa Kemal Samsun'a gitmek için yola çıkarken ne hissetmiştir? Bir paragraf halinde yazınız. |
| ✓ <b>Grupla Öğrenme Etkinlikleri</b><br>(Proje, gezi, gözlem vb.)          |                                                                                                 |
| ✓ <b>Özet</b>                                                              | Savaşa hazırlık dönemi zaman şeridi ve harita üzerinden tekrar edilerek özetlenir.              |

### BÖLÜM III

|                                                                                             |                                                                                                                                                                                          |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Ölçme-Değerlendirme:</b><br><br><b>Bireysel ve grupla öğrenme ölçme değerlendirmeler</b> | Soru- cevap yöntemi kullanılmıştır.<br><br>1. Kurtuluş Savaşı ne zaman başladı?<br>2. Mustafa Kemal Milli Mücadele için neler yaptı?<br>3. Kurtuluş Savaşı sırasında ülke ne durumdaydı? |
| <b>Dersin Diğer Derslerle İlişkisi</b>                                                      | Müzik dersinde Milli Mücadele’yi anlatan şarkılar söylenir.                                                                                                                              |

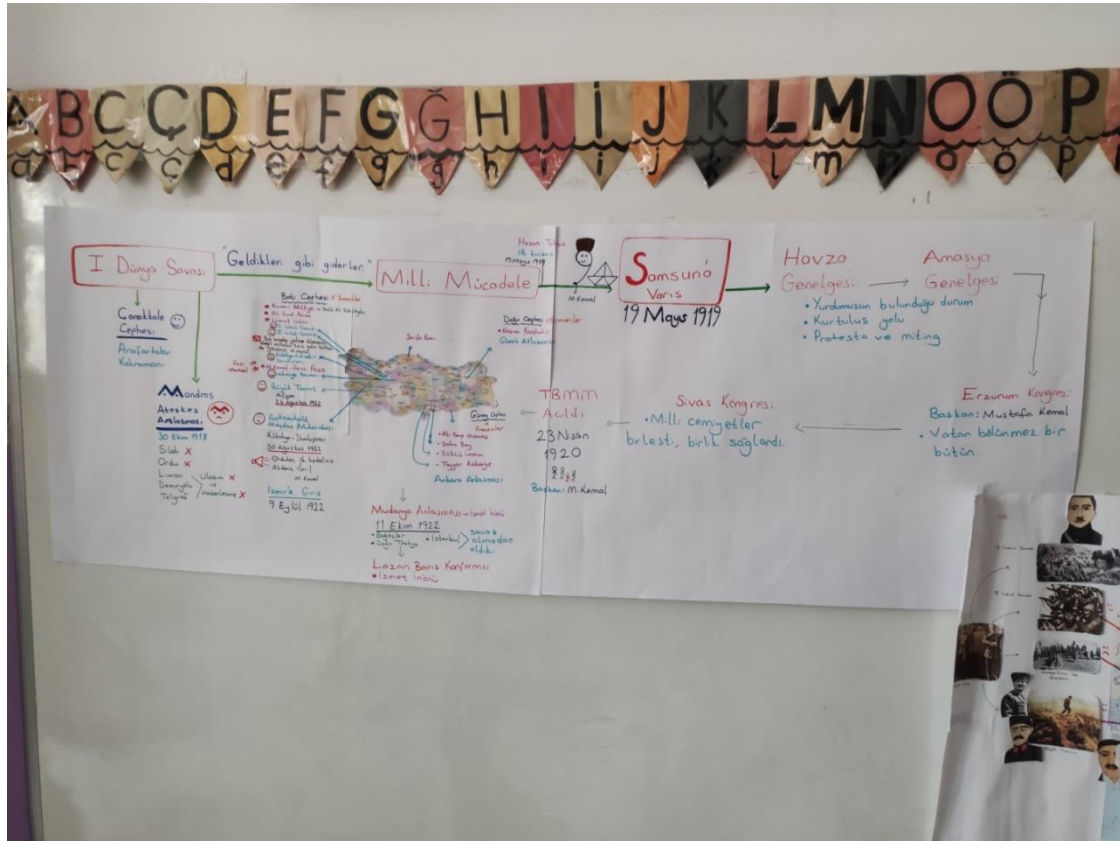
### BÖLÜM IV

|                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar</b> | Bu öğrenme alanı işlenirken vatanseverlik gibi değerlerle zaman ve kronolojiyi algılama ile değişim ve sürekliliği algılama gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.<br><br>Kalıcı öğrenmeler için kendi kodlamalarını oluşturmaları sağlanmalıdır. |
|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

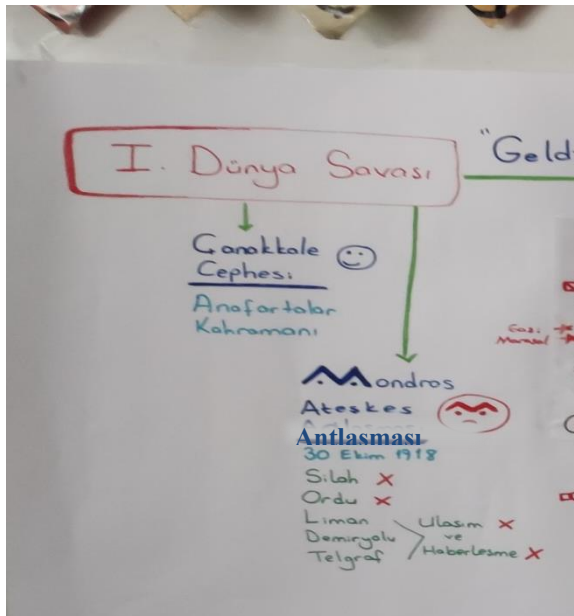


Osmanlı Devleti’nin var olduğu topraklar gösterilerek Osmanlı Devleti hakkında bilgi edinmeleri sağlanır.

## Milli Mücadele'nin Pano Üzerinde Anlatımı



### 1. Dünya Savaşı Ve Mondros Antlaşması



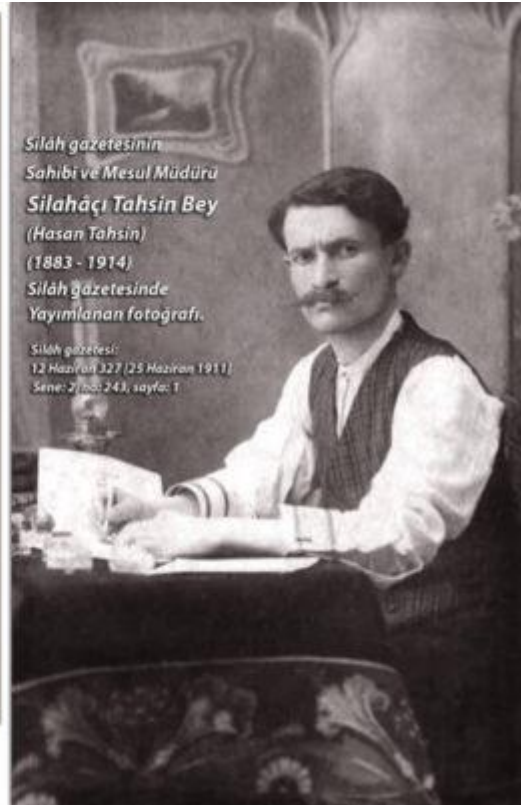
Birinci Dünya savaşında sadece Çanakkale Cephesi'nde başarılı olduğumuz gülen suratla belirtilmiştir. Burada Mustafa Kemal'e "Anafartalar Kahramanı" dendiği ve Anafartalar kelimesinin "Açıklık, rüzgar alan bölge anlamına geldiği ve savaş da bu bölgede yapıldığı için Mustafa Kemal'e bu isin verildiği anlatılır.

Mondros'un M'si kızan insan kaşlarına benzetilerek bu anlaşmanın bizim için olumsuz şeyler içeren bir anlaşma olduğu belirtilmiştir ve Mondros Ateşkes Antlaşmasından genel olarak bahsedilir.

### Hasan Tahsin'e Ait Derste Kullanılan Görseller



**Silahçı Tahsin Bey'in fotoğrafı Silah gazetesinde.**  
Fotoğraf altındaki Arap harfleri Türkçe yazı:  
"Mesken" in davasının (İ) hafta hapse mahkûm edilen Silah sahibi Tahsin Bey"  
Silah gazetesi, 12 Haziran 1911 (25 Haziran 1911) Sayı: 2, no: 243, sayfa: 1



Silah gazetesinin  
Sahibi ve Mesul Müdürü  
**Silahçı Tahsin Bey**  
(Hasan Tahsin)  
(1883 - 1914)  
Silah gazetesinde  
Yayımlanan fotoğrafı.

Silah gazetesi:  
12 Haziran 1911 (25 Haziran 1911)  
Sayı: 2, no: 243, sayfa: 1



Korkmuyoruz, gelsinler. Hattâ masum Türk'e kastı olan bütün dünya gelsin. Süngüleriyle zaten kanayan kalbimizi deşsinler. Toplariyla evlerimizi, kuvvetlerimizi yıksınlar. Alt üst etsinler, parçalasınlar. O Yunan gelsin, sonsuz düşmanlığı, en eski kinleri temsil eden mavi beyaz bayraklarını dalgalandırsınlar. Fakat asla unutmasınlar ki, Türk ölmedi, yaşıyor ve burayı Yunan'a vermeyecektir. Vermek isteyecek kuvvetlerle paylaşacak kozumuz var.

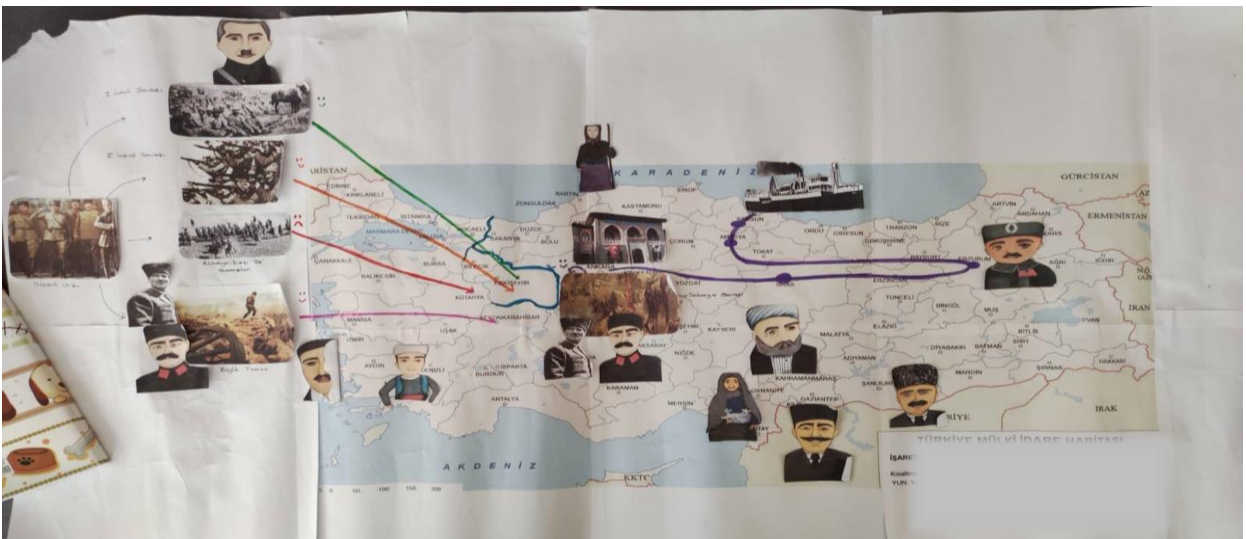
Hatta silahlarımız olmasa bile. Direnen ruhumuzla, coşkun kanlarımızla hararetili vicdanlarımızla, sökülmeyen dişlerimizle bile bu ülkeyi savunacağız. / Hasan Tahsin



9. Ordu Müfettişi olduğunu anlatmak için Mustafa Kemal 9 şeklinde temsil edilmiştir ve Samsun'a çıkış olayında dokuzların çok yer aldığı belirtilir.

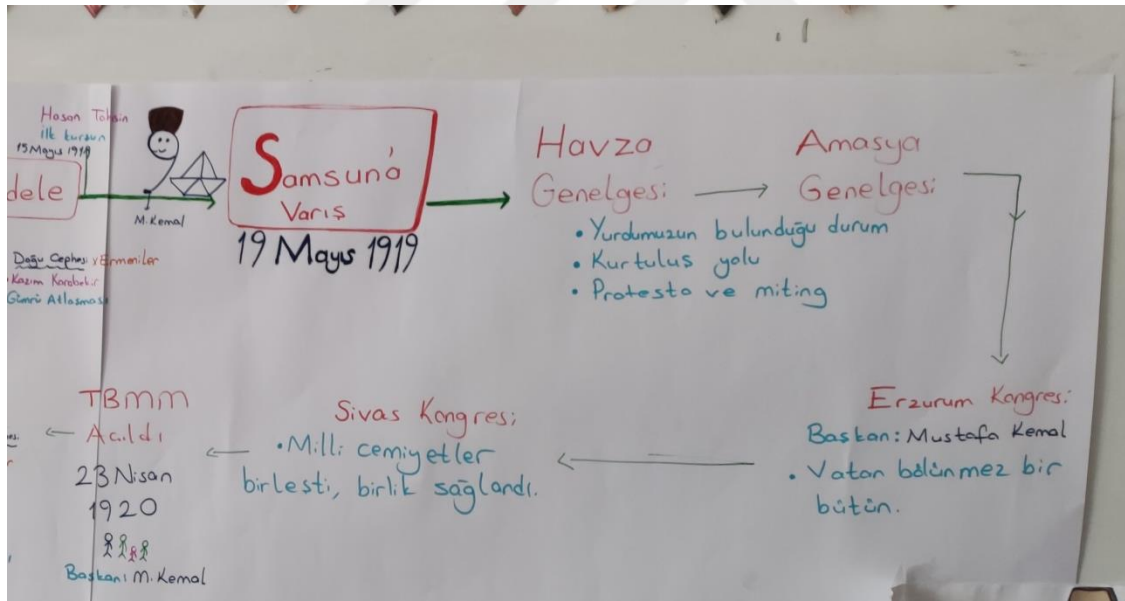
Sunay Akın tarafından 19 Mayıs için hazırlanan video (animasyonla benzer özellikte) izletilir. Videoda Mustafa Kemal'in daha sonra kütüphanecisi olacak olan Nuri ULUSU'ya söylediği "Bu ülke hepimizin ama esas siz **gençlerin**, mücadeleden yılmak yok." Sözüne dikkat çekilerek bu günü daha sonra kimlere armağan etmiş olacağı sorulur.

### Harita Üzerinde Milli Mücadele



Bu harita üzerinde savaş hazırlığının yapıldığı yerlerin işaretlendiği ve bu işaretli bölgenin hangi harfe benzediği sorulur. “S” harfinin oluştuğuna vurgu yapılır. Savaş kelimesini s harfi ile başladığı savaşa hazırlık sürecinin Samsun ile başladığı Samsun’un da “S” harfi ile başladığı belirtilir. Daha sonra bu “S” harfine benzeyen bölgede hangi şehirlerin bulunduğu bakılır, buralarda neler yapıldığı anlatılır. Samsun’a varıştan sonra Samsun’un bir ilçesi olan Havza’da bir toplantı yapıldığı ve bu toplantının adının Havza Genelgesi olduğu daha sonra Amasya ‘da bir toplantı yapıldığı ve adının Amasya Genelgesi olduğu, Erzurum ve Sivas’ta da toplantıların yapıldığı, isimlerinin Erzurum Kongresi ve Sivas Kongresi olduğu, fakat buradakilerin biraz daha büyük çaplı daha genel toplantılar olduğu bu yüzden isimlerinin farklı olduğu belirtilir. Oluşan “s” harfine tekrar vurgu yapılır ve aynı süreç zaman şeridi üzerinden anlatılarak bu toplantılarda neler yapıldığına değinilir.

### Kongrelerin Şematik Gösterimi



Protesto, miting, cemiyet kavramlarına değinilir, “Vatan bölünmez bir bütündür.” sözünün anlamı üzerinde konuşulur. TBMM’nin açılış tarihi kalıcı hale getirmek için 23 Nisan’da kimler bayram yapıyor? sorusu sorulur. Yılı akılda tutabilmek adına ise 1920 tarihinin sonundaki “0” topa benzetilir ve daha çok kimlerin top oynadığı sorulur. 1920 Böylece 23 Nisan’ın çocuklara armağan edildiği hatırlatılır.

## DERS PLANI

## BÖLÜM I:

|                     |                            |                                                      |
|---------------------|----------------------------|------------------------------------------------------|
| <b>Dersin adı</b>   | Sosyal Bilgiler            | <b>Konu:</b> Bir Kahramanlık Destanı: Millî Mücadele |
| <b>Sınıf</b>        | 4/C                        | <b>Süre:</b> 40+40                                   |
| <b>Ünitenin Adı</b> | 2. Ünite - Kültür ve Miras |                                                      |

## BÖLÜM II:

|                                                                        |                                                                                                            |  |
|------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| <b>Öğrenci Kazanımları/<br/>Hedef ve Davranışlar</b>                   | SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle<br><br>Millî Mücadele’nin önemini kavrar. |  |
| <b>Ünite Kavramları ve Sembolleri/<br/>Davranış Örüntüsü</b>           | Savaş, padişahlık, Cumhuriyet, cephe, mücadele, Osmanlı Devleti, anlaşma, Kuva-i Milliye                   |  |
| <b>Güvenlik Önlemleri (Varsa)</b>                                      |                                                                                                            |  |
| <b>Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri</b>                            | Anlatım, soru cevap, beyin fırtınası, görsel okuma                                                         |  |
| <b>Kullanılan Eğitim Teknolojileri-<br/>Araç, Gereçler ve Kaynakça</b> | Afiş, ders kitabı, video, Milli Mücadele kahramanlarının resimleri, harita.                                |  |
| <b>Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:</b>                                   |                                                                                                            |  |

Ülkenin doğu, batı kuzey, güneyi hatırlatılır ve ülkenin işgalini gösteren harita paylaşarak hangi bölgeleri hangi milletlerin işgal ettiği anlatılır.

Çizilmiş olan resimlerle ve videolarla bilgileri kodlayıp daha kalıcı hale getireceğimiz söylenir. Kazım Karabekir'e ait resmi üzerinden bilgiler öğrencilerle paylaşılır (Ayrıntıları aşağıda açıklanmıştır).

Kazım Karabekir'e ait Türk Marşı dinletilir. Kazım Karabekir'e ait karikatür, kitap kapağı ve resimleri gösterilir.

Güney Cephesi'ne geçiş yapılarak bu bölgenin genel durumundan söz edilir. Urfa ile ilgili video izletilir. Video üzerine konuşulur.

Ali Saip Ursavaş'ın resmi gösterilerek Milli Mücadele'deki yeri kodlamalar yolu ile anlatılır. ( Ayrıntıları aşağıda açıklanmıştır.)

Antep Mücadelesi anlatılırken bir karikatür gösterilir ve üzerinde konuşulur .

( Ayrıntıları aşağıda açıklanmıştır.)

Şahin Bey'in resmi gösterilerek tanıtılır. ( Ayrıntıları aşağıda açıklanmıştır.)

Antep Mücadelesi'ni ve Şahin Bey'i konu alan animasyon izlenir ve üzerine konuşulur.

Şahin Bey'e ait karikatür, kitap kapağı ve resimleri gösterilir.

Haritadan Kahramanmaraş gösterilerek burada gösterilen mücadeleye sıra geldiği belirtilir ve burada da öne çıkan biri olduğu söylenerek Sütçü İmam'ın resmi gösterilir. (Ayrıntıları aşağıda açıklanmıştır.)

Sütçü İmam'a ait resim, kitap kapağı ve karikatürler gösterilir.

Haritadan Osmaniye'nin yeri gösterilerek burada gösterilen mücadeleye sıra geldiği söylenerek burada öne çıkan kişinin bir kadın olduğu belirtilerek Tayyar Rahmiye'nin resmi gösterilerek kucağındaki ve etrafındaki kuşlara vurgu yapılır. Çok hızlı hareket eden insanların davranışlarının uçmakla eşleştirildiği, Rahmiye Hanım'ın da çok hızlı hareket ettiği ve atik olduğu için ona "uçan" anlamına gelen "tayyar" lakabının verildiği belirtilir. Bu yüzden kucağındaki ve etrafındaki kuşlarla Rahmiye Hanım'ın eşleştirebileceğimiz söylenir. Konu ile ilgili video izletilir.

✓ **Bireysel Öğrenme Etkinlikleri**  
(Ödev, deney, problem çözme vb.)

Urfa'da Kurtuluş Savaşı sırasında mücadele etmek durumunda olsaydınız ne hissederdiniz?

|                                                                   |                                                |
|-------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| ✓ <b>Grupla Öğrenme Etkinlikleri</b><br>(Proje, gezi, gözlem vb.) |                                                |
| ✓ <b>Özet</b>                                                     | Harita üzerinden ilerlenerek özetleme yapılır. |

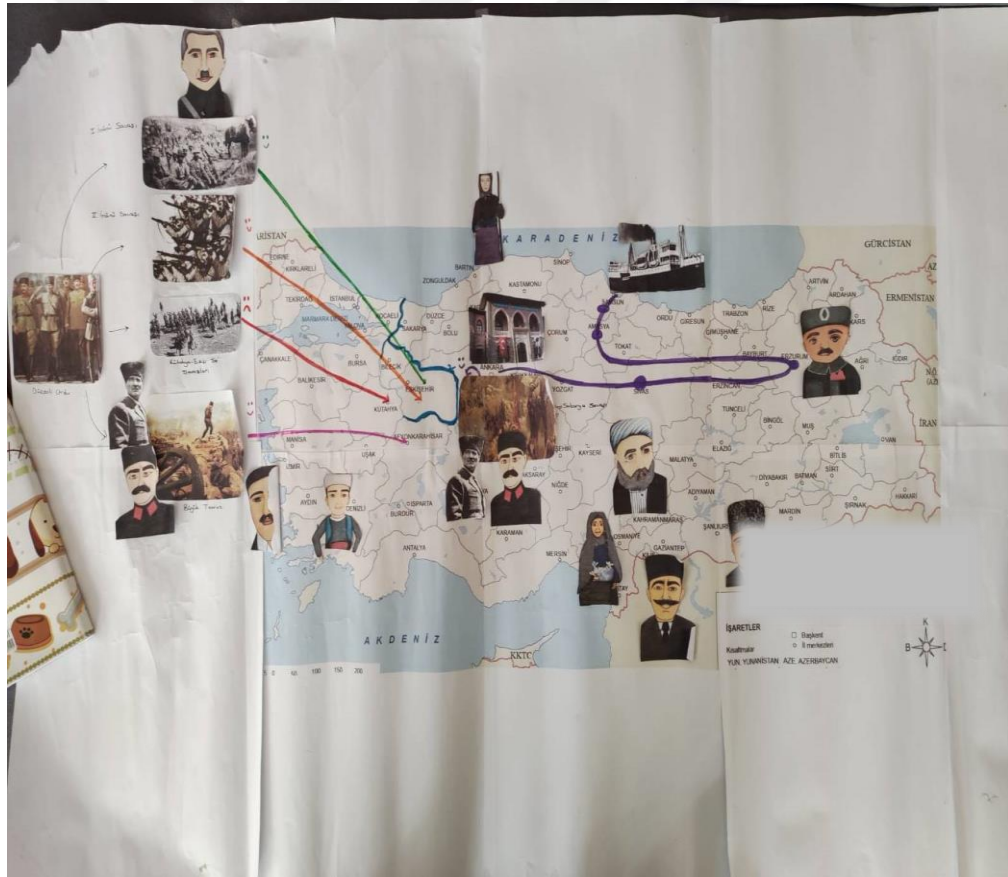
### BÖLÜM III

|                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Ölçme-Değerlendirme:</b><br><br><b>Bireysel ve grupla öğrenme ölçme değerlendirmeler</b> | <p>Soru- cevap yöntemi kullanılmıştır.</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Doğuda hangi milletle savaştık?</li> <li>2. Güneyde hangi milletle savaştık?</li> <li>3. Doğuda hangi antlaşmayı imzaladık?</li> <li>4. Paşa Baba kimdir?</li> <li>5. Urfa kahramanı kimdir?</li> <li>6. Antep kahramanı kimdir?</li> <li>7. Maraş Kahramanı kimdir?</li> <li>8. Osmaniye Kahramanı kimdir?</li> </ol> |
| <b>Dersin Diğer Derslerle İlişkisi</b>                                                      | Müzik dersinde Milli Mücadele kahramanlarını anlatan türküler araştırılarak sınıfta seslendirilir.                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

### BÖLÜM IV

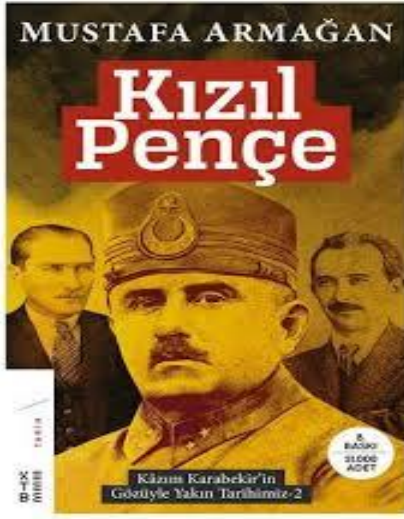
|                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Planın Uygulanmasına</b><br><br><b>İlişkin Açıklamalar</b> | <p>Yazılı materyalleri görseller yoluyla sembolleştirmeleri ve bunları hatırlatıcı unsurlar olarak kullanmaları sağlanır.</p> <p>Milli Mücadele'nin önemini çok iyi kavrayarak bize emanet edilen bu ülke için elimizden gelen her şeyi yapmamız gerektiği üzerinde durulur. Ayrıca kalıcı öğrenmeler için kendi kodlamalarını oluşturmaları sağlanmalıdır.</p> |
|---------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Osmanlı Devleti'nde Anadolu'nun İşgalleri Gösteren Harita



Cepheler tek tek anlatılırken bu harita hep asılır bunun üzerinden öğrencilerin bütüncül görmeleri ve akışı takip etmeleri sağlanır.

### Kazım Karabekir



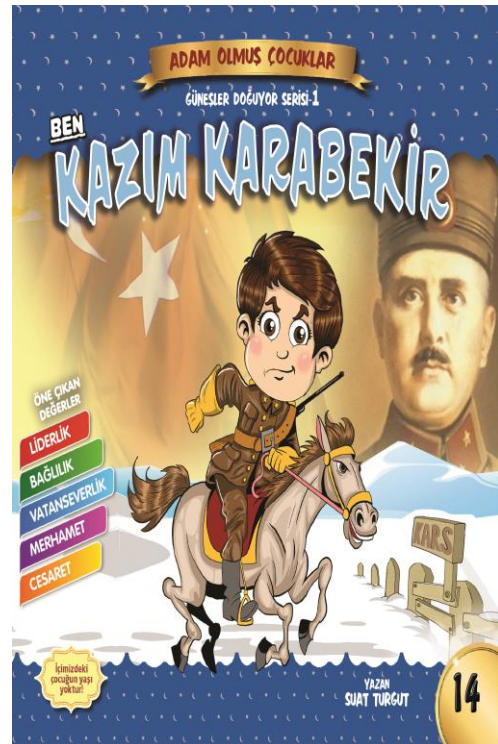
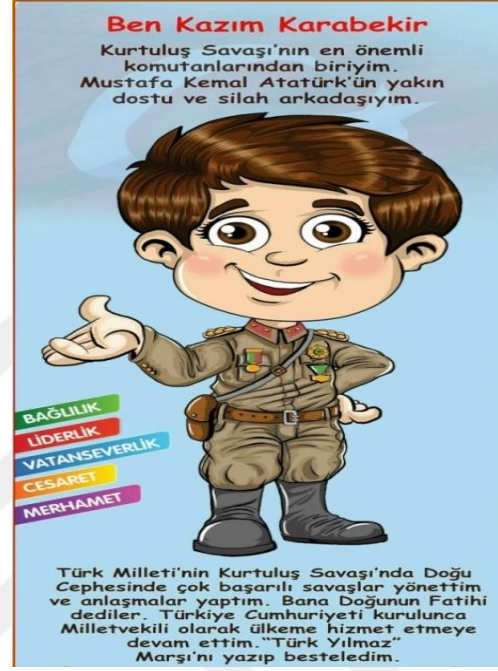
Kazım Karabekir'in doğudaki yetim ve öksüz çocukları evlat edindiği ve bu yüzden ona Paşa Baba dendiği, çocukların onu çok sevdiği söylenir resmin altına yapıştırılan çocuk resimleri bize bunu hatırlatacaktır. "Kazım Karabekir denilince aklımıza bu yüzden kalpler gelsin." deyip cebinden kalpler çıkarılır ve üzerinde yazan bilgiler okunur.

Doğuda Ermenilerle savaşıldığı vurgusu yapılır. Daha sonra "Kalp nasıl atar?" diye sorulur ve "Güm güm!" cevabından sonra "Doğuda Ermenilerle **GÜMrü** anlaşması imzalandı." denir. "Kazım Karabekir denilince aklımıza kalp gelecek kalp güm güm atar bu da bize Gümrü Anlaşması'nı hatırlatacak." denir ve bir kodlama oluşturulur.

**Doğru**      **Doğuda**

**Evinize**    **Ermenilerle**

**Güle güle**    **Gümrü Anlaşması**



### Ali Saip Ursavaş'a Ait Görseller

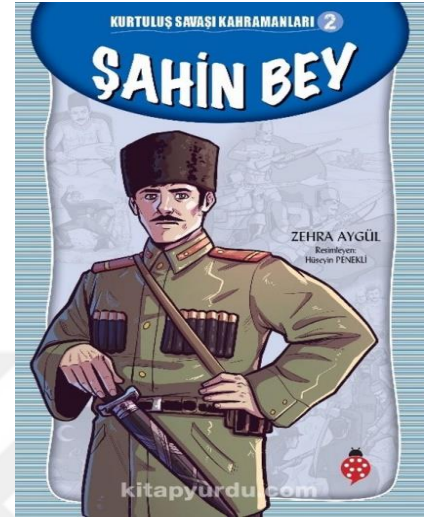


“Urfa’da en meşhur yiyecek nedir?” diye sorulur. Biber cevabından sonra Urfa kahramanı Ali Saip Ursavaş’ı öğrenirken biberlerden yardım alacağımız söylenir ve biberlerin üzerinde yer alan bilgiler paylaşılır. Daha sonra “ Burada **İPe** dizilmiş biberler var. Ali Sa**İP** Ursavaş’ın da isminin içinde **ip** kelimesi geçiyor. Ali Sa**İP** ismi bize **ipe dizilmiş biberleri** hatırlatacak biberiyle meşhur olan şehrimiz ise **Urfa**’dır. Urfa kahramanı denilince aklımıza Ali Saip Ursavaş gelecek.

Soyadının “**Urfa Kahramanı**“ anlamına geldiği, Mustafa Kemal tarafından ona bu soyadının verildiği de eklenir.

Urfa haklının mücadelesinden dolayı **Urfa** şehrimize TBMM tarafından “**Şanlı**” unvanının verildiği belirtilir.

### Şahin Bey'e Ait Görselle



Şahin Bey ile ilgili bilgiler şahinlerin ayaklarına rulo yapılarak geçirilir. Sırasıyla bilgiler öğrencilerle paylaşılır.



Şahin Antep fıstıklarının üzerine konmuş vaziyette oluşturulan resim kodlamanın güçlenmesi açısından kullanılır.

### Rulolar İçinde Yer Alan Bilgiler



Antep halkının göstermiş olduğu mücadeleden dolayı Antep'e "Gazi" unvanının verildiği belirtilir.

Şahin Bey'in mezarı da ruloların içerisinde yer almaktadır.

Asıl adı Mehmet Sait olmakla birlikte, Urfa yolunda gösterdiği mücadeleden ötürü "Şahin Bey" lakabı takılmıştır. Antep savunmasında üstün yararlılıklar göstermesi nedeniyle Şahin Bey'in anısına Şahin Bey ilçesine adı verilmiştir. Antep savunması esnasında 'Düşman cesedimi çiğnemedem Antep'e giremez' diyerek tek başına Fransız Ordusuna meydan okuyan, bütün Türk Milleti tarafından örnek alınacak bir cesaret timsali sergileyerek kendisini vatan ve milletin kurtuluşu için feda etmiştir. Fransızlara karşı 4 gün boyunca direnen Şahin Bey, tek başına kalıncaya kadar mücadele etti. Son nefesini verene kadar düşman ateşine karşılık veren Şahin Bey, 28 Mart 1920'de Elmalı Köprüsü'nde şehit edildi. Hayatını kaybettiği Elmalı Köprüsü yakınlarında, Gaziantep-Kilis karayolunun 28. kilometresinde kendisi için anıt mezar yaptırılmıştır

#### ŞAHİN BEY'İN FRANSIZ KOMUTANA YAZDIĞI MEKTUP !

Antep'i 15 Ocak 1919'da işgal eden İngilizler 29 Ekim 1919'dan itibaren şehri Fransızlara terk etti. Antep direnecektir. Antep bu toprakların düşmana mezar olacağını bir defa daha tarihe kazıyacaktır. Antepli Şahin Bey, düşman kumandanına gönderdiği mektupta şöyle demektedir: Kirli ayaklarınızın bastığı şu toprakların her zerresinde bir damla Türk kanı karışıktır. Her bucağında bir atanın mezarı vardır. Adı belli olmayan zamanlardan beri Türkler bu topraklarda yaşamaktadır. Türk bu topraklara bu topraklar da Türk'e ısındı, kaydandı. Sade siz değil, bütün dünya bir araya gelse bizi bu topraklardan ayıramaz. Sonra siz hiç ömrünüzde Türk esir yaşamaz diye duymadınız mı? Namus ve hürriyet için ölüme atılmak ise bize ağustos sıcaklığında soğuk su içmekten daha tatlı gelir. Sizler canı kıymetli insanlarsınız. Çatmayın bize. Bir an evvel topraklarımızdan savuşup gidin. Yoksa kıyarız canınızı.

21 Şubat 1920Antepli Şahin



Karikatürde yer alan adamın ne yaptığı sorulur. “Ağlıyor, üzgün, vb. “cevaplardan sonra, nedeni sorulur. Daha sonra bu karikatür üzerine tasarlanan hikâye çocuklarla paylaşılır.

“Bu amca Antepli biri ve Antep halkını temsil etmekte ülkesi işgal altında olduğu için çok üzgün. Güvercin ve zeytin dalı barışı temsil etmekte ve koluna konan şahin bu barışı getirecek gibi duruyor.” denilip Şahin Bey’in resmi gösterilir “İsim tahmini olan var mı?” diye sorulur.

Böylece şahin kuşunun Antep’i çağrıştırması sağlanır.

### Sütçü İmam 'a Ait Görseller



-Kahramanmaraş'ın en çok neyi ünlüdür?

-Dondurma.

-Dondurma neyden yapılır?

-Süt.

-Sütü kim satar?

-Sütçü.

Şeklinde soru cevap yapıldıktan sonra Sütçü İmam'ın resmi gösterilir ve tanıtılır. Sütçü İmam'ın gönüllü olarak imamlık yaptığı geçimini sağlamak içinse süt sattığı belirtilir. Sütün de ineklerden elde edildiği söylenir ve kodlamanın daha kuvvetli olması için inek resimlerinden yardım alınır. Bilgiler rulo yapılır ve ineklerin ayaklarına geçirilir.

### Rulolarda Yer Alan Bilgiler

Sütçü İmam 1871 yılında Kahramanmaraş'ta doğmuştur. Geçimini Uzunoluk semtinde süt satarak sağlıyordu. Sütçü İmam, kendi halinde Uzunoluk Camiinin imamlığını “Allah rızası için” yapmakta, geçimini sağlamak için ise caminin biraz altındaki küçük dükkânında süt satmakta idi. Kendisinin asıl adı “İmam” olmasına rağmen süt sattığı için ismi “Sütçü İmam” olarak bilinirdi.

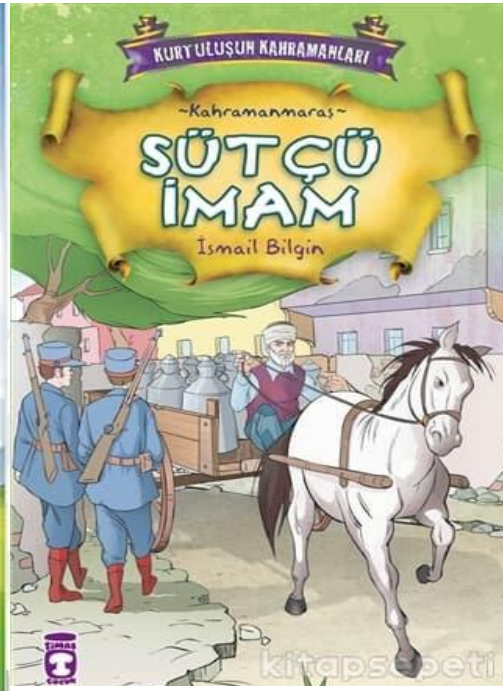
31 Ekim 1919 Cuma günü Uzunoluk Hamamından çıkan 3 kadın ve bohçalarını taşıyan bir erkek çocuğu gören Fransız-Ermeni devriyesinden bir asker; "Burası artık Türk memleketi değildir. Fransız memleketinde peçe ile gezilmez!" diye bağırıp kadınların peçesini açmak istedi. Kadınlar bu arada bağırarak yardım istediler. Olay yerine ilk müdahale eden Çakmakçı Sait; "Gâvur oğulları! Dokunmayın bacılarıma!" diyerek Fransız Ermeni askerlerinin üzerine yürüdü. Üzerinde silah olmayan Çakmakçı Sait, açılan ateş sonucu ağır yaralanmıştır. Bu sırada Sütçü İmam'ın attığı ilk kurşun, Fransız ve Ermenilere karşı “*Maraş bize mezar olmadan düşmana gül bahçesi olmaz*” parolasıyla Maraş'ın kurtuluş mücadelesinin de başlangıcının habercisi olmuştur.

31 Ekim 1919 da, düşmana ilk kurşunu atıp Kahramanmaraş'taki Kurtuluş hareketini başlatan Sütçü İmam, düşmanın Maraş'tan kovulmasından sonra, 22 gün süren şehir savunmasındaki fedakârlıklarına karşılık olarak belediyeye odacı alınmıştır. Ayrıca bu vazifesi dışında kaledeki topun idaresi kendisine verilmişti.

Bir top atımı sırasında barutun ısınan namludan erken ateş alması neticesi yanan Sütçü İmam tedavi altına alındıysa da iki gün sonra 25 Kasım 1922 tarihinde vefat etti.

Çınarlı Cami mezarlığına defnedildi. İlk kurşunun atıldığı Uzunoluk meydanında 1936 yılında Belediye başkanlığı yapan Hasan Sukuti Tükel tarafından bir anıt ve çeşme, 1977 yılında da Kıbrıs meydanına Kurtuluş Anıtı yaptırılmıştır.

## Sütçü İmam'a Ait Afiş Ve Poster



## Tayyar Rahmiye ve Osmaniye Mücadelesi

Kuşların ayağındaki ruloda yer alan bilgiler



-Kuşlar ne yapar?

- Uçar.

-Çok hızlı insanların davranışları neye benzetilir?

- Uçmaya.

-Rahmiye Hanım da savaş sırasında çok atik, hızlı davrandığı için ona **uçan** anlamına gelen “**tayyar**” lakabı verilmiştir.

TAYYAR RAHİMİYE HANIM  
için türküler yakıldı.

Bu ağıtlarla ölümsüzler listesine  
aldılar onu.

Temmuzun sarı sıcağı  
Yaktı köşeyi bucağı  
Zalim düşman talan etti  
Söndürdü nice ocağı.

Rahmiye otuz yaşında  
Yan gider fesi başında  
Arkadaşı çetelerle  
gezer düşman pesinde.

Çeteler içinde şanlı  
Yüzü nokta nokta benli  
Yurdu için şehit düştü.

Osmaniye'nin Kaypak Bucağı Raziyeler Köyü'nden olan Rahmiye Hanım bu bölge düşman işgaline uğrayınca Hüseyin Ağa'nın milli kuvvetlerine katılmıştır. Kendisine “Bacım bu erkek işidir sen cephe gerisinde daha yararlı olursun belki diyen Hüseyin Ağa'ya “Vatanın savunmasında hepimiz eriz, düşman toprağımızı basmış elim silah tutuyor ben nasıl savaşmam.” cevabını vermiştir.

1920 yılı...

Fransız kuvvetleri, yer yer Ermeni çeteleriyle birleşerek Adana, Osmaniye, Tarsus, Pozantı bölgelerini işgal için sağa sola saldırıyorlar...

Kasaba ve köyler yakılıyor...

Suçsuz yere insanlar öldürülüyor, haksızlığın ve hukuksuzluğun biri bin para...

Osmaniye'nin Raziler köyünden Rahmiye Hanım, yaşananları duydukça öfkeleniyor, öfkелendikçe yerinde duramıyor.

Nereye gitse masum insanların çığlığı kulağında.

Mücadeleye katılmaya karar veriyor. Duyuyor ki Hüseyin Ağa ve onun etrafında toplanan insanlar Fransızlara karşı savaşıyor. Giyinip kuşanıyor, mavzerini alıp milis güçlerine katılıyor...

1920 ŞUBAT'I...

Hasanbeyli civarında 89. Tümen Fransızlarla kıyasıya bir savaşa tutuşmuş.

Rahmiye Hanım şimşek gibi savaşın ortasına dalıyor. Fransızlardan 80 tüfek 2 makinalı kapıyorlar.

İki arkadaşı şehit düşmüş, ateşin altında... Almak olanaklı gözüküyor...

Rahmiye Hanım şehitleri orada öyle bırakmak niyetinde değil...

İleri atılıyor ve şehitleri koymuyor düşman çizmesi altında...

Bu tavrı, davranışı ve atılganlığı nedeniyle ona TAYYAR (Uçan) RAHİMİYE deniliyor...

1 TEMMUZ 1920...

Osmaniye yanıyor.

Tüm girişimlere rağmen Fransızlar şehirden çıkarılamıyor.

Bölgenin tümen komutanı, Fransız karargâhının ele geçirilmesi görevini Rahmiye Hanıma veriyor.

Rahmiye Hanım saldırmak için geceyi bekliyor.

Fakat birdenbire aklına, geceyi beklerse Fransızların takviye kuvvetlerinin yardıma geleceği düşüncesi geliyor.

Kararını değiştiriyor...

Çetesine saldırı düzeni aldırıyor. Eliyle de hedefi gösteriyor...

Fransızlar durumu görünce, panik halinde üzerlerine ateş yağdırıyorlar...

Herkes kendini bir yana atıp siper alıyor.

Rahmiye dimdik duruyor yağın kurşunlara karşı...

Çetesine doğru dönüyor ve "Ben kadın halimde düşmana saldırıyorum da, siz erkek olduğunuz halde yerlerde sürünmekten utanmıyor musunuz?" diye gürüyor...

Dağlar yankılanıyor sesiyle, sesindeki öfke dağlara vuruyor dalga dalga...

Sıra sıra kalkıyor çeteler. Rüzgâr gibi dalıyorlar Fransız karargâhına. Sonra yerle bir ediyorlar karargâhı...

Düşman kuvvetleri bakıyor ki, Tayyar Rahmiye Hanım yerde hareketsizce gülümseyen yüzüyle öylece yatıyor...

Bu dünyayı hiç yaşamayan gözleri zaferin parıltısını görüyor belli...

Ve siz daha iyi bir vatanda yaşayın diye şehit düştü TAYYAR RAHİMİYE HANIM...

## DERS PLANI

## BÖLÜM I:

|              |                            |                                                      |
|--------------|----------------------------|------------------------------------------------------|
| Dersin adı   | Sosyal Bilgiler            | <b>Konu:</b> Bir Kahramanlık Destanı: Millî Mücadele |
| Sınıf        | 4/C                        | <b>Süre:</b> 40                                      |
| Ünitenin Adı | 2. Ünite - Kültür ve Miras |                                                      |

## BÖLÜM II:

|                                                                        |                                                                                                                                                                            |  |
|------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| <b>Öğrenci Kazanımları/<br/>Hedef ve Davranışlar</b>                   | SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.                                                                        |  |
| <b>Ünite Kavramları ve Sembolleri/<br/>Davranış Örüntüsü</b>           | Savaş, padişahlık, Cumhuriyet, cephe, mücadele, Osmanlı Devleti, anlaşma, Kuva-i Milliye, düzenli ordu, Mustafa Kemal, İsmet Paşa, Fevzi Paşa, Yörük Ali Efe, Şerife Bacı, |  |
| <b>Güvenlik Önlemleri (Varsa)</b>                                      |                                                                                                                                                                            |  |
| <b>Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri</b>                            | Anlatım, soru cevap, beyin fırtınası, görsel okuma                                                                                                                         |  |
| <b>Kullanılan Eğitim Teknolojileri-<br/>Araç, Gereçler ve Kaynakça</b> | Afiş, ders kitabı, video, Milli Mücadele kahramanlarının resimleri.                                                                                                        |  |
| <b>Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:</b>                                   |                                                                                                                                                                            |  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Zeybek oynayan dansçı videosu izletilerek bu oyunun hangi yöreye ait olduğu konuşulur.</p> <p>Batı Cephesi'nde yapılan savaşlar ve ülkemiz açısından önemini görsellerle kodlayarak ilerleneceği belirtilir.</p> <p>Video izlendikten sonra izlenen halk oyununun hangi bölgeye ait olduğu harita üzerinde gösterilir ve burada karşımıza çıkan kahramanın Yörük Ali Efe olduğu belirtilir. Yörük kavramı ve bu kavramın hangi bölgelerde yaygın olduğu anlatılır.</p> <p>Yörük Ali Efe konulu görsellerden oluşan video izletilir.</p> <p>Yörük Ali Efe'ye ait karikatür, resim, kitap kapağı gibi görseller sınıfla paylaşılır.</p> <p>Batı Cephesince önce Kuva-i Milli Birliklerinin yer aldığı, fakat daha sonra düzenli ordunun kurulduğu vurgulanır. Harita üzerine yapıştırılan resimlerle ve çizgi film ile konu anlatılır. (Ayrıntıları aşağıda gösterilmiştir.)</p> <p>Şerife Bacı'nın savaş sürecindeki yeri ve yaptığı fedakârlıktan söz edilerek hazırlanan görseller eşliğinde harita üzerinden anlatım yapılır.</p> |                                                                                                                                                                                                                               |
| ✓ <b>Bireysel Öğrenme Etkinlikleri</b><br>(Ödev, deney, problem çözme vb.)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <p>Hangi cephelerde düzenli ordu ile mücadele edilmiştir?</p> <p>Milli Mücadele esnasında kadınların önemi nedir?</p>                                                                                                         |
| ✓ <b>Grupla Öğrenme Etkinlikleri</b><br>(Proje, gezi, gözlem vb.)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                               |
| ✓ <b>Özet</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <p>Türk halkının özverisi ile yapılan savaşlarda düşman yurdumuzdan kovularak Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur.</p> <p>Genel anlamda Milli Mücadele tarihini anlatan bir animasyon izletilerek tekrar ve özetleme yapılır.</p> |

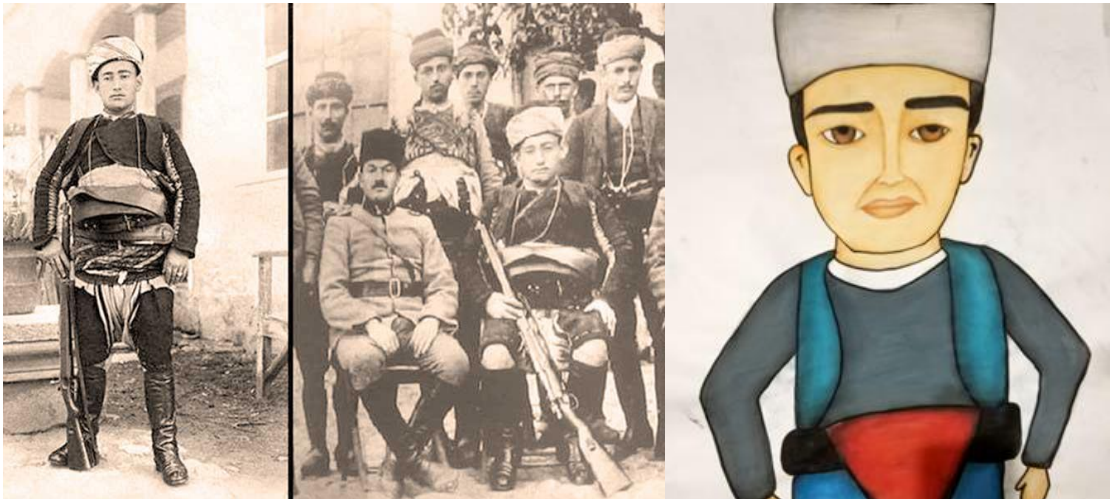
## BÖLÜM III

|                                                                                         |                                                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Ölçme-Değerlendirme:</b><br><b>Bireysel ve grupla öğrenme ölçme değerlendirmeler</b> | Ünite sonu değerlendirmeler, doğru- yanlış şeklinde hazırlanan etkinlik yapılır.                  |
| <b>Dersin Diğer Derslerle İlişkisi</b>                                                  | Müzik dersinde Çökertme Türküsü, Yörük Ali Türküsü, Urfa Türküleri, Çanakkale Türküsü dinletilir. |

## BÖLÜM IV

|                                                 |                                                                                                                                                                                              |
|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar</b> | Yazılı materyalleri görseller yoluyla sembolleştirmeleri ve bunları hatırlatıcı unsurlar olarak kullanmaları sağlanır. Kendine özgü yeni hatırlatıcı kodlamalar tasarlayabilmeleri sağlanır. |
|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## Yörük Ali Efe'ye Ait Görseller



Yörük Ali Efe'nin Aydın ilimizde ön plana çıktığı belirtilir.

Yörük Ali Efe      A harfine dikkat çekilerek vurgu yapılır.

Aydın

### İsmet Paşa'ya Ait Görsel

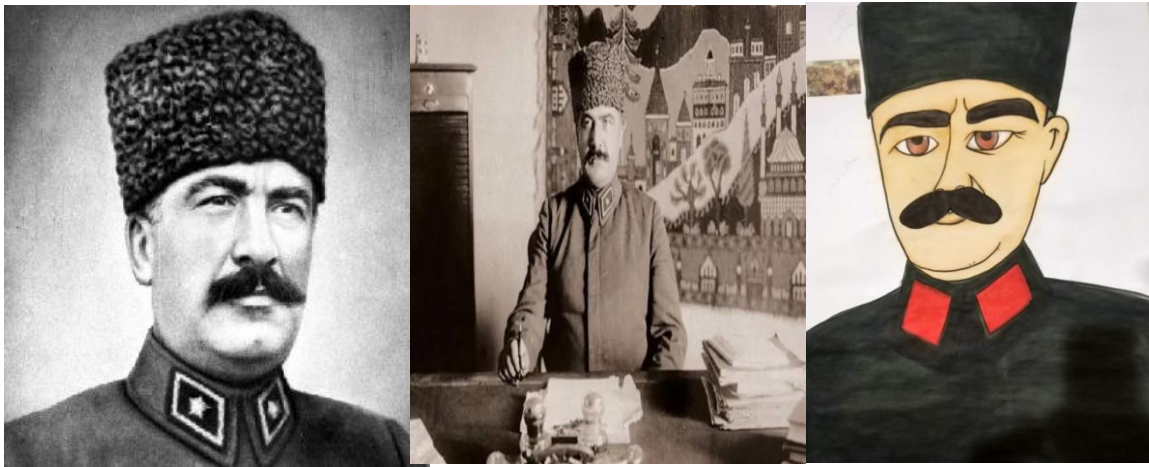


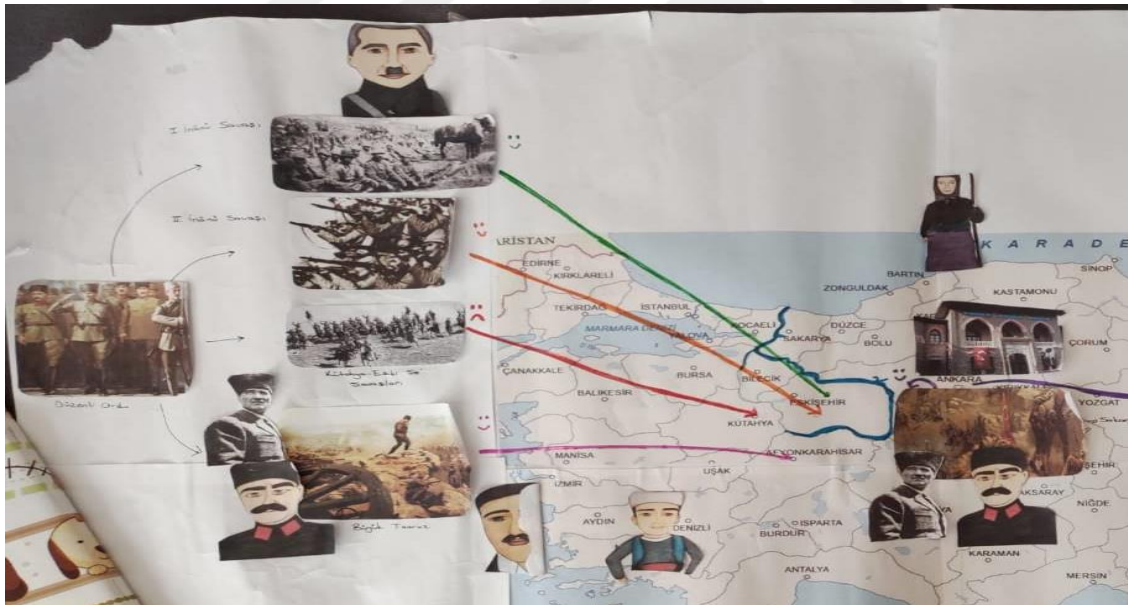
Batı Cephesi'ne önce Ali Fuat Paşa'nın daha sonra İsmet Paşa'nın atandığı söylenir.

İsmet Paşa'nın resmi gösterilir.

İsmet Paşa'nın yönettiği savaşları temsil eden resimler yapıştırılarak vurgulanır.

### Fevzi Paşa'ya (Çakmak) Ait Görseller





Birinci ve İkinci İnönü savaşlarının yapıldığı ve kazanıldığı belirtilir ve bu savaşları temsil eden fotoğraflar savaşın yapıldığı yer olan Eskişehir üzerinde işaretlenir. İkinci İnönü Savaşı sonrası Atatürk'ün savaş sonrası söylediği söz söylenir ve zaman şeridi üzerinde gösterilir.

Mustafa Kemal'in "Siz orada yalnız düşmanı değil milletin ters giden talihini de yendiniz." sözü ve anlamı üzerinde konuşulur. İsmet Paşa'nı soy ismini bu savaşlardan dolayı aldığı da belirtilir. Eskişehir Kütahya Savaşı'nın yapıldığı yer gösterilerek kaybettiğimiz bir savaş olduğu söylenir. Savaşları yöneten komutanlar belirtilir. Daha sonra yenildiğimiz için Sakarya nehrinin doğusuna çekilmek zorunda kaldığımız Sakarya Nehri gösterilerek belirtilir. Sakarya Nehri'nin doğusunda Ankara'nın yer aldığı söylenir.

Ve burada Sakarya Meydan Muharebesi'nin yapıldığı belirtilir. (Muharebenin anlamı açıklanır.) Harita üzerinde gösterilir. Sakarya Savaşı'nda çok sayıda subay şehit olduğu bu yüzden bu savaşa Subaylar Savaşı dendiği söylenir. "S" harfine vurgu yapılarak hatırlamaları sağlanır. Savaşı Mustafa Kemal ve Fevzi Paşa'nın yönettiği belirtilir ve onlara ait resim, fotoğraflar gösterilir. Konuya ait videolar izletilir.

Sakarya Savaşı sırasında İstanbul'dan getirilen cephanelerin Kastamonu'dan başlayarak Ankara'ya kadar uzanan yolla savaş yerine taşındığı, bu yola İstiklal Yolu dendiği açıklanır. Bu yolda mücadele eden kadın kahramanlarımızdan birinin tanıtılacağı söylenir. Önce videosu izletilir. Sonra Şerife Bacı'nın resmi gösterilerek nasıl aklımızda tutacağımız anlatılır. Daha sonra da kitap kapağı, karikatürü ve resimleri gösterilir.

Büyük Taarruz ifadesinin büyük saldırı anlamına geldiği ve düşmanı artık tamamen yurttan atmak için Afyonkarahisar şehrinde 26 Ağustos 1922'de başladığını (Burada tarihe vurgu yapılır, çünkü öğrenciler 30 Ağustos tarihine önceden aşinadırlar.) Kütahya- Dumlupınar civarında ise Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nin yapıldığı ve 30 Ağustos 1922'de zaferle sonuçlandığı belirtilerek bu önceden de aşına oldukları tarihin Zafer Bayramı olarak kutlandığı belirtilir.

Düşmanın 9 Eylül 1922'de İzmir'den geri gittikleri belirtilir. İzmir'de bulunan Dokuz Eylül Üniversitesi'nden bahsedilir bağdaştırma yapılarak hatırlanması daha kolay olacak şekilde kodlanır.

### Şerife Bacı'ya Ait Görseller



Şerife Bacı'nın ismi yazılır ve "Ş"nin kuyruğu bir beşiğe benzetilerek bebek resmi yapıştırılır bu bize bebeği ile cepheye cephane taşıyarak şehit olan Şerife Bacı'yı anımsatacaktır.

Kağnı resmi yapıştırılıp üzerine de Şerife Bacı ile ilgili bilgilerin yer aldığı kağıtlar rulo olarak yerleştirilmiştir.

### Ruloların İçinde Yer Alan Bilgiler

Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde başlatılan Kurtuluş Savaşı'nda 9 aylık bebeği ile cepheye silah taşırken donarak şehit olan Kastamonulu Şerife Bacı, Türk kadınının İstiklal Harbi'ndeki sembol isimlerinden biri oldu. Yıl 1921, yaşlılar ve kadınlar, İnebolu'dan aldıkları cephaneyi cepheye ulaştırmak için kağnılarla yola çıkar. Gıcırtilı kağnı sesleri arasında çocuğu, kadını, yaşlısı, buz kesen havada Küre Dağlarını aşmak için var gücüyle yollarına devam ettiler. Kağnılardan birinin başında 20'li yaşlarda olan Şerife Bacı vardır. Bu topraklar için daha dokuz aylık yavrusuyla yollara koyulan Şerife Bacı, çocuğu üşümesin diye kağnının içerisine silahlar arasına otlardan bir döşek yapar, üzerindeki kazağı da silah ve çocuğunun üzerine örter. Zorlu kış şartlarına dayanamayan Şerife Bacı, Kastamonu Kışlası yakınlarında silahların üzerine yatmış şekilde donarak hayatını kaybeder, küçük kızı ise kurtarılır. Türk kadınının Kurtuluş Savaşı'nda verdiği mücadelenin sembol isimlerinden biri olan Şerife Bacı anısına dikilen heykeli, İnebolu ve Seydiler ilçesi ile Kastamonu'da bulunuyor.

# Serife Bacı



Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk öncülüğünde başlatılan Kurtuluş Savaşı'nda bebeğiyle cepheye silah taşıırken donarak şehit olan Şerife Bacı için Kastamonu'nun Seydiler ilçesinde temsili mezarlık yapıldı.



### Cumhuriyet'in İlanına Ait Görseller



Zaman çizelgesinin bu kısmında Mudanya Antlaşması ile düşmanın ülkemizden tamamen çıkarıldığı bu anlaşmayı bizi temsilen İsmet Paşa'nın( İnönü olduğu tekrar belirtilir) imzaladığı bilgisi paylaşılır. Daha sonra bu durumu tüm dünyaya duyurmak için Lozan Barış Antlaşması'na katılımımız bizi burada da İsmet Paşa'nın temsil ettiği belirtilir. Son olarak 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edildiği ve ne anlama geldiği üzerine konuşulur. Kronolojik sıralama tekrarı yapılır. Genel anlamda Milli Mücadele tarihini anlatan bir animasyon izletilir.

